

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI: İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN

Hazırlayan
Çağatay ALAN

Malatya-2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI:
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Çağatay ALAN

Danışman
Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN

MALATYA-2024

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **“Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği”** başlıklı tez çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım tüm kaynakları hem metin içerisinde hem de kaynakça bölümünde uygun bir şekilde yerleştirdiğimi belirtir, onurumla doğrularım.

Çağatay ALAN

Malatya, 2024

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim sürecinde ve çalışmanın her aşamasında değerli vakitlerini ayırarak bana yol gösteren, desteğini esirgemeyen, bilgisine ve hoşgörüsüne saygı duyduğum danışman hocam Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN'e,

Tez izleme komitesinde yer alan, önemli katkıları ile tezimin niteliğinin artmasında yardımcı olan Prof. Dr. Yusuf KARAKILÇIK'a ve Prof. Dr. Serkan BENK'e, doktora tez savunmamda yardımlarını esirgemeyen ve destek olan Prof. Dr. İsmail SEVİNÇ'e ve Doç. Dr. Hikmet Salahaddin GEZİCİ hocalarıma,

Hayatımın her anında beni yalnız bırakmayan, bu süreçte hoşgörü ve sabrı ile destekleyen aileme,

Yürekten teşekkür ederim.

Çağatay ALAN

Malatya, 2024

ÖZET

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Çağatay ALAN

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı

Sosyal belediyecilik, sosyal devletin yereldeki yansıması olarak günümüzde hiç olmadığı kadar önemlidir. Toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak modern dünyanın sorunları çeşitlilik göstermekte ve hem nicelik hem de nitelik olarak artmaktadır. Bu sorunlar dezavantajlı grupların doğmasına sebebiyet vermekte ve bu doğrultuda büyük kitlelere bir mağduriyet yaşatabilmektedir. Yeni ve modern belediyecilik anlayışı, devletin hâkim alanına bağlı olarak kolayca çözemediği sorunlarda belediyelerin hizmet birimlerinin devreye girmesi ve sorunların çözümüne yönelik faaliyetler gerçekleştirmesi üzerinedir.

Araştırmada ilk olarak, konu ile ilgili kitap, makale, dergi ve tez gibi kaynaklar üzerinde kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olması sebebiyle sayısal araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Literatür taraması nitel tekniğe dayanırken anket yöntemi nicel araştırma tekniğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının kapsamı ve uygulamaları değerlendirilmiştir. Gelişmiş ülkeler dikkate alındığında sosyal belediyecilik anlayışının geliştirilmesi gereken bir yol olduğu ancak temel anlamda ihtiyaçların karşılanmasına yönelik faaliyetlerin güncel ve geçerli unsurlar ile sunulduğu görülmüştür. Sosyal belediyecilik kapsamında gelişmiş ülkeler üzerinden sunulan örneklemelerin incelenmesi ve araştırılması neticesinde, toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında belediye yapılanmasının aktif ve etkin bir rol üstlenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, sosyal belediyecilik kavramının Türkiye’deki gelişim süreci

ve uygulamalarına yönelik araştırmalar, toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında belediyelerin daha aktif ve etkin bir rol üstlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla sosyal belediyeçilik anlayışının yaygınlaşması ve güçlenmesi, yerel düzeyde toplumsal refahın artırılması için önemli bir adım olacaktır.

Bu araştırmanın amacı, sosyal belediyeçilik anlayışını incelemek ve bu bağlamda örnek olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarını ele almaktır. Uygulama alanı, İstanbul ilinde yaşayan vatandaşlar tarafından doldurulan anketler ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Son olarak, araştırma verileri “Sosyal Belediyeçilik Hizmeti” ölçeğı ile 5’li likert kullanılarak elde edilmiştir. Ölçeğın doğrulanması adına Cronbach Alpha katsayısından ve doğrulayıcı faktör analizinden faydanılmıştır. Araştırmaya katılan 632 kişilik örneklem grubundan elde edilen veriler, SPSS programı ile analiz edilmiştir. Analiz sırasında araştırmanın hipotezleri, T testi ve Anavo Testi ile analiz edilerek doğrulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile değerlendirmeler yapılarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kavramlar: Sosyal Belediyeçilik, Sosyal Devlet, Sosyal Hizmet, İstanbul.

ABSTRACT

UNDERSTANDING OF SOCIAL MUNICIPALISM IN TURKEY: AN EXAMPLE OF ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY

Çağatay ALAN

Ph. D. Thesis

Adviser: Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN

Inonu University Institute of Social Sciences

Department of Political Science and Public Administration, Administrative Sciences

Social municipality, as the local reflection of the social state, is more important today than ever before. Depending on social, economic and technological developments, the problems of the modern world are diversifying and increasing in both quantity and quality. These problems lead to the emergence of disadvantaged groups and in this direction can cause victimization to large masses. The new and modern understanding of municipalism is based on the fact that the service units of the municipalities step in and carry out activities to solve the problems that the state cannot easily solve due to its dominant field.

Firstly, a comprehensive literature review was conducted on sources such as books, articles, journals and theses on the subject. The survey technique, which is one of the quantitative research methods, was used because it is appropriate for the purpose of the research. While the literature review was based on qualitative technique, the survey method was prepared in accordance with the quantitative research technique.

As a result of the studies, the scope and practices of social municipalism in Turkey were evaluated. Considering the developed countries, it is seen that the understanding of social municipalism is a path that needs to be developed, but the activities to meet the basic needs are presented with current and valid elements. As a result of the examination and research of the samples presented through developed countries within the scope of social municipalism, it has been understood that the municipal organization should assume an active and effective role in meeting the social needs of the society. In this context, research on the development process and practices of the concept of social municipalism

in Turkey has revealed that municipalities should assume a more active and effective role in meeting the social needs of society. Therefore, the spread and strengthening of the social municipalism concept will be an important step towards increasing social welfare at the local level.

Finally, the research data were obtained by using the “Social Municipalism Service” scale using a 5-point Likert scale. Cronbach's Alpha coefficient and confirmatory factor analysis were used to validate the scale. The data obtained from the sample group of 632 people participating in the research were analyzed with the SPSS program. During the analysis, the hypotheses of the research were confirmed by analyzing with T-test and Anavo Test. The findings obtained as a result of the research were evaluated and various recommendations were presented.

Key Words: Social Municipality, Social State, Social Service, İstanbul.

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN TEMEL AÇIKLAMALAR

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Soruları	2
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	5
1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

2.1. Sosyal Devlet Kavramı.....	7
2.1.1. Sosyal Devletin Tanımı ve Unsurları	9
2.1.2. Sosyal Devletin İçeriği ve Boyutları	13
2.1.3. Sosyal Devletin Nitelikleri ve Amaçları	15
2.1.4. Sosyal Devletin Araçları	17
2.2. Sosyal Politika Kavramı	19
2.2.1. Sosyal Politikanın Tanımı	20
2.2.2. Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi	22
2.2.3. Sosyal Politikanın Araçları.....	26
2.2.3.1. Sosyal Politikanın Ulusal Araçları.....	27
2.2.3.1.1. Kamu Müdahalesi Araçları	28

2.2.3.1.2. Yasal Düzenlemeler (Mevzuat).....	28
2.2.3.1.3. Kamusal Politikalar	29
2.2.3.1.4. Kamusal Kurumlar	30
2.2.3.1.5. Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçları	30
2.2.3.1.6. Sendikalar	31
2.2.3.1.7. Diğer Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçları	31
2.2.3.2. Sosyal Politikanın Uluslararası Araçları	31
2.2.3.2.1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).....	32
2.2.3.2.2. Diğer Uluslararası Araçlar	32
2.3. Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Gelişimi	33
2.3.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı.....	33
2.3.2. Sosyal Belediyeciliğin Gelişim Süreci.....	35
2.3.3. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri	37
2.3.3.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve İyileştirme	38
2.3.3.2. Harekete Geçirmek, Yönlendirmek, Kılavuzluk ve Rehberlik Etmek	38
2.3.3.3. Yardım Etme, Gözetme.....	39
2.3.3.4. Yatırım.....	39
2.3.4. Sosyal Belediyeciliğin İçeriği	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI

3.1. Almanya’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	42
3.2. ABD’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	44
3.3. Kanada’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	46
3.4. Rusya’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	49
3.5. Japonya’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	51
3.6. İsveç’te Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİLİK GELİŞİMİ VE UYGULAMA
BİÇİMLERİ

4.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Kapsamı ve Gelişimi	57
4.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulama Biçimleri.....	59
4.2.1. Çocuklara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları	62
4.2.1.1. Çocuklara Yönelik Çevresel Düzenlemeler	62
4.2.1.2. Çocuk Sokakları	64
4.2.1.3. Çocuklara Yönelik Kültürel, Sanatsal ve Sportif Uygulamalar	65
4.2.1.4. Çocuklara Yönelik Eğitim ve Sağlık Hizmeti.....	67
4.2.1.4.1. Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Mobil Kreşler	68
4.2.1.4.2. Çocuk Kütüphanesi ve Mobil Çocuk Kütüphanesi	68
4.2.1.4.3. Eğitim Destek Kursları	69
4.2.1.4.4. Eğitim, Konferans, Panel, Seminer ve Forumlar.....	69
4.2.1.4.5. Çocuklara Yönelik Yayınlar.....	70
4.2.1.5. Çocuklara Yönelik Sosyal Yardım	70
4.2.1.5.1. Eğitim Bursu Desteği	70
4.2.1.5.2. Toplu Sünnet Organizasyonları	70
4.2.1.5.3. Oyuncak ve Kitap Kumbaraları.....	70
4.2.1.5.4. Kırtasiye ve Giyim Yardımı	71
4.2.1.5.5. Yetim ve Öksüzlere Yönelik Sosyal Yardım	71
4.2.2. Gençlere Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları ..	71
4.2.2.1. Gençlik Merkezleri.....	72
4.2.2.2. Bilim Merkezleri	72
4.2.2.3. Sportif Faaliyetler	73
4.2.2.4. Meslek Edindirme Kursları (BELMEK).....	74
4.2.2.5. Kültür, Sanat ve Spor Kursları	74
4.2.2.6. Yaz Kursları, Spor Okulları ve Kampları.....	75
4.2.2.7. Öğrenci Yurtları.....	75
4.2.2.8. Gençlik Meclisleri.....	75
4.2.2.9. Evlendirme Faaliyetleri.....	76

4.2.3. Kadınlara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik	
Uygulamaları	76
4.2.3.1. Eşi Hayatta Olmayanlara Nakdî Yardım.....	76
4.2.3.2. Kadına Şiddete Karşı Faaliyetler	77
4.2.3.3. Meslek Edindirme Kursları	78
4.2.3.4. Kültürel ve Sanatsal Faaliyetler	78
4.2.3.5. Kreş ve Yuva Desteği	78
4.2.4. Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları ..	79
4.2.4.1. Huzurevi ve Barınma Faaliyetleri	79
4.2.4.2. Yaşlı Kulüpleri ve Yaşlı Dayanışma Merkezleri	80
4.2.4.3. Sağlık Hizmetleri	80
4.2.4.4. Ayni ve Nakdî Yardımlar.....	80
4.2.5. Yoksullara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik	
Uygulamaları	81
4.2.5.1. Aşevleri	82
4.2.5.2. Gıda, Kömür, Yakacak ve Eşya Yardımı.....	82
4.2.5.3. Sağlık Hizmetleri	83
4.2.5.4. Hayır Marketleri	83
4.2.5.5. Kırtasiye Hizmeti	83
4.2.6. Engellilere Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik	
Uygulamaları	84
4.2.6.1. Rehberlik ve Rehabilitasyon Hizmeti	84
4.2.6.2. Çevresel Düzenlemeler	84
4.2.6.3. Engellilere İstihdam Sağlanması	85

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE SOSYAL BELEDİYESİLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

5.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi	86
5.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Başlıca Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	88
5.3. İstanbul İlnde Sosyal Belediyecilik Algı Düzeyinin Belirlenmesi	94
5.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Alan Araştırması	96

5.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	96
5.4.2. Araştırmanın Yöntemi.....	97
5.4.2.1. Veri Toplama ve Ölçme Aracı	98
5.4.2.2. Verilerin Çözümlemesi.....	99

ALTINCI BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

6.1. Bulgular ve Öneriler	102
6.2. Genel Sonuç.....	134
KAYNAKÇA.....	145
EKLER.....	159

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. 2019-2023 Yılları Arasında Ayni ve Nakdî Sosyal Destek Hizmetleri	81
Tablo 2. Faydalılık Durumuna Ait Güvenirlik Katsayıları	98
Tablo 3. Faydalılık Durumuna Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	99
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Vatandaşların Demografik Özellikleri	100
Tablo 5. İlk Başvurulan Kurum ve Kuruluşlara Ait Betimsel İstatistikler	102
Tablo 6. Sosyal Belediyecilik Denildiğinde Akla Gelenlere Ait Betimsel İstatistikler	103
Tablo 7. Faydalanılan Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlere Ait Betimsel İstatistikler	105
Tablo 8. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Sosyal Belediyecilikle İlgili Olup Olmadığı Görüşlerine Ait Betimsel İstatistikler	107
Tablo 9. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetleri Duyup Duymamaya Ait Betimsel İstatistikler	110
Tablo 10. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumuna Ait Betimsel İstatistikler	113
Tablo 11. Sosyal Yardım ve Hizmetlerden Haberdar Olma Durumuna Ait Betimsel İstatistikler	116
Tablo 12. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerini Yaparken Neyi Amaçladığına Ait Betimsel İstatistikler	117
Tablo 13. Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerini Yürütmesi Esnasında Rahatsız Olma Durumuna Ait Betimsel İstatistikler	118
Tablo 14. Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerinin Yürütülmesi Esnasında Rahatsız Eden Durumlara Ait Betimsel İstatistikler	118
Tablo 15. Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Adaletli Bir Şekilde Yapıldığı Düşüncesine Ait Betimsel İstatistikler	119
Tablo 16. Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, t Testi	120
Tablo 17. Medeni Durum Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi	121
Tablo 18. Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi	122

Tablo 19. Eğitim Durumu Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi.....	123
Tablo 20. Çalışma Durumu Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi.....	124
Tablo 21. Mesleki Sektör Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi	126
Tablo 22. Aylık Gelir Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi.....	127
Tablo 23. Sosyal Güvence Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi.....	128

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ÇETKO	: Çevre ve Tüketici Koruma Derneği
IULA – EMME	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN TEMEL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi ve araştırmanın sunuş sırası hakkında bilgiler verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Araştırmanın konusu, İstanbul ilinin Asya ve Avrupa kıtasında yaşayan ve sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden yararlanan kişilerin yaşadıkları tecrübeleri anlama ve hizmetin kalitesini ölçme üzerinedir. Genellikle alt gelirli ailelerin yaşadığı ilçeler tercih edilmiş, buralarda katılımcıların deneyimleri üzerinden özen ve ihtimamın derecesini görmek amaçlanmıştır.

Tarih boyunca toplumsal ihtiyaçların sonucunda ortaya çıkan ve zamanla kurumsal nitelik kazanan sosyal politikaların uygulanış şekli, çeşitli çalışmalarla incelenmiştir. Bu çalışmada ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde sosyal belediyeçilik hizmetlerinin etkinliği ve performansı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sosyal yardım, sağlık hizmetleri, eğitim desteği gibi birçok başka hizmetin etkinliği araştırılmış ve bu hizmetlerin hedef kitleye ne ölçüde ulaştığı incelenmiştir. Ekonomik anlamda güçsüz olan yoksullar ve kadınlar, gençler, yaşlılar, çocuklar ve engelli bireylerin belediye hizmetlerine erişiminde karşılaştıkları problemler ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bu engelleri aşma çabasına değinilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen sosyal politika ve hizmetler, literatür incelendiğinde hem teori hem de uygulama açısından kaleme alınmıştır. Lakin ülkemizdeki belediyelerin, sosyal belediyeçiliği ne ölçüde benimsediği, performans esaslı bütçeleme başlığı altında yeterli seviyede değerlendirilmemiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen yerel yönetimlere yönelik iyileştirme hareketleri sayesinde

2000’li yıllardan itibaren kaynakların ağırlıklı olarak yerinden yönetim ilkesi uyarınca kullanılması sağlanmıştır. Yine 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu sayesinde güncel bir bütçeleme sistemine kavuşan belediyeler, performans programları, faaliyet raporları ve stratejik planlar ile sosyal belediyecilik kavramını uygulanabilir kılmak adına önemli bir şansa sahip olmuştur. Söz konusu nedenlerle araştırma, ülkemizdeki belediyelerin sosyal belediyecilik yönünü ortaya koymayı amaçlarken İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarının incelemesi ve verimliliğinin tespiti üzerinedir.

Bu araştırmada dünyada ve Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışını genel anlamda incelemek ve bu bağlamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal belediyecilik hizmetlerinin niteliğini ve kapsamını belirlemek, İstanbul’da yaşayan vatandaşların sosyal belediyecilik hizmetlerine yönelik algılarını ve memnuniyet düzeylerini ölçmek, sosyal belediyecilik politikalarının etkinliğini ve başarısını değerlendirmek ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal belediyecilik hizmetlerinin güçlü yönlerini ve geliştirilmesi gereken alanlarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Nihayetinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarının Türkiye’deki diğer belediyeler için örnek teşkil edebilecek yönlerinin ortaya konulması hedeflenmektedir.

1.3. Araştırmanın Soruları

Araştırma “Cinsiyet”, “Medeni durum”, “Yaş grubu”, “Eğitim durumu”, “Çalışma durumu”, “Sektör”, “Aylık gelir durumu”, “Sosyal güvence” yi içeren sorulardan oluşmaktadır.

Bu sorular, kişiler hakkında bilgi alma amaçlı başlangıç sorularıdır. Anketin devamında, katılımcıların sosyal belediyecilik hizmetlerinden elde ettikleri faydayı ölçmek üzere sübjektif değerlendirme soruları vatandaşlara yöneltilmiştir. Bu sorular şunlardan oluşmaktadır:

Temel soru : İstanbul Büyükşehir Belediyesinde yeterince sosyal belediyecilik uygulanmakta mıdır?

Alt soru 1 : Sosyal yardım veya sosyal hizmete ihtiyaç duyulduğunda ilk başvuru kurum / kuruluş hangisidir?

Alt soru 2 :İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalananların aklına ilk gelen kalem hangisidir?

Alt soru 3 : İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamaları yeterli midir?

Alt soru 4 :İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalananların görüşlerine göre, yapılan uygulamalar sosyal belediyeçilik kapsamında yer almakta mıdır?

Alt soru 5 :İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalananların sosyal belediyeçilik uygulamalarından haberdar olma durumu nedir?

Alt soru 6 :İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalananların görüşlerine göre, yapılan sosyal belediyeçilik uygulamalarının faydalılık durumu nedir?

Alt soru 7 :İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalananların sosyal belediyeçilik uygulamalarından haberdar olma aracı nedir?

Alt soru 8 : İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamalarından rahatsız olunuyorsa nedeni nedir?

Alt soru 9 : İBB sosyal belediyeçilik uygulamaları cinsiyet, medeni durum, yaş grubu, eğitim durumu, çalışma durumu, iş sektörü, aylık gelir ve sosyal güvence değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Likert olarak tasarlanan, memnuniyet derecelerine ilişkin sorular kurumdaki hizmet kalitesinin anlaşılmasına fayda sağlayacaktır. Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler alanında, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunduğu hizmet ve yardım kalemleri sıralanmıştır.

Sosyal Yardımlar:

- Halk Süt
- Nakdî Destek

- Eşya Desteği
- Genç Üniversiteli Desteği
- Sen Oku Diye Eğitim Desteği
- Askıda Fatura
- Aile Destek Paketi
- Anne-Bebek Destek Paketi
- Eğitim Destek Paketi
- Ulaşım Destek Paketi
- Evlilik Desteği
- Yenidoğan Desteği
- Kurban Eti Desteği
- Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)
- Çiftçilere Yem ve Fide Desteği
- *Sosyal Hizmetler:*
- Halk Ekmek
- Yuvamız İstanbul (Kreş)
- İSADEM
- Mahalle Evleri
- İBB Kadın
- Kent Lokantası
- İBB Öğrenci Yurtları
- İstihdam Ofisleri
- KIPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)

- *Kültürel Hizmetler:*
- Spor Tesisleri
- İBB Kütüphaneleri
- Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler
- Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada ilk olarak konu ile ilgili kitap, makale, dergi ve tez gibi kaynaklar üzerinde kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler sayesinde konunun altyapısı oluşturulmuştur. Yapılan alan araştırmasında ise öncelikle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik anlamında faaliyet yürüten birimleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda ilgili birimler hakkında bilgiler toparlanmıştır.

Araştırmanın örnekleme, İstanbul ilinde bulunan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin herhangi birinden yararlananlar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olması sebebiyle sayısal araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde demografik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet üzerine birimler, çalışmalar ve faaliyetlere ilişkin sorulara yer verilmiştir. Son bölümde ise İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden haberdar olma durumlarına ve kişilerin yaşadığı herhangi bir rahatsızlığın olup olmadığına dair genel bilgilere yer verilmiştir. Hazırlanan anket formu uzman görüşü alınarak, araştırmada kullanılmak üzere hazır hâle getirilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma altı temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; tez çalışmasının konusu, önemi, amacı ve sorularından bahsedilmiştir. Teorik ve uygulama aşamalarından oluşan araştırmanın yöntemine de yine bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümde; sosyal devlet ve sosyal belediyeçilik anlayışı ana başlığı altında, sosyal devlet kavramının tanımı, içeriği, niteliği ve araçları açıklanmaya çalışılmıştır.

Devamında ise sosyal politika kavramı üzerinde durularak tanımı, tarihsel gelişimi, araçları açıklanmaya çalışılmıştır. Yine aynı bölümde sosyal belediyeçilik kavramı ve gelişimi üzerinde durularak tanımı, işlevleri ve sosyal belediyeçiliğin sosyal hizmet içindeki konumlanması açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde; çeşitli ülkelerde sosyal belediyeçilik anlayışı ve uygulamaları ana başlığı üzerinde durulmuştur. Bu anlamda Almanya, ABD, Kanada, Rusya, Japonya ve İsveç'te sosyal belediyeçilik anlayışı ve uygulamaları açıklanmaya çalışılmıştır.

En kapsamlı bölüm olan dördüncü bölümde; Türkiye'de sosyal belediyeçilik anlayışı ve belediyelerin buna ilişkin uygulamaları üzerinde durulmuştur. Sosyal belediyeçilik uygulamaları alt başlığında; çocuklara sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları, gençlere sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları, kadınlara sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları, yaşlılara sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları, yoksullara sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları, engellilere sunulan sosyal hizmetler ve sosyal belediyeçilik uygulamaları detaylıca açıklanmaya çalışılmıştır.

Beşinci bölümde; İstanbul Büyükşehir Belediyesi üzerinde durulmuş ve başlıca sosyal belediyeçilik uygulamaları açıklanmaya çalışılmıştır. İstanbul halkının tüm kesimlerine sunulan sosyal belediyeçilik hizmetlerine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Ardından, İstanbul ilinde sosyal belediyeçilik algı düzeyinin belirlenmesi ve alan araştırması üzerinde durulmuştur.

Altıncı bölümde, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik anlayışı üzerine hazırlanan anket verileri ışığında analiz yapılarak; bulgular, öneriler ve sonuç kısmı oluşturulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI

Bu bölümde sosyal devlet ve sosyal belediyeçilik kavramlarının literatür taraması kapsamında tarihsel gelişimleri, amaçları, unsurları, özellikleri ve kavramsal boyutları sunulmaktadır.

2.1. Sosyal Devlet Kavramı

Demokratikleşme ve küreselleşme sonrası devlet ve vatandaş ilişkileri nitelikli oranda değişime uğramıştır. Toplumu meydana getiren bireylerin, kanunlar nezdinde eşit ve özgür olmalarının yanı sıra bu husus, siyasal, ekonomik ve sosyal hayatın fonksiyonlarına da eklemlenmiş, toplumun ihtiyaçları ve idare merkezlerinin görev tanımları da bu doğrultuda reform geçirmiştir. 20. yüzyıl süresince gelişime uğrayan sosyal devlet kavramı; kamu hizmetlerinde nitelik ve nicelik olarak, öncelikle olumsuz koşullara sahip kesimler olmak üzere halkın insan onuruna layık bir hayat sürebilmesi adına uygulamaları hayata geçirme fonksiyonuna sahip olarak nitelendirilmiştir.

Sosyal devlet kavramının tanımı, genellikle “refah devleti” veya “sosyal refah devleti” ile aynı anlama gelecek şekilde yapılmaya çalışılmaktadır. Bu hususta kimi görüşler, kavramların aslında aynı olup, çeviriler sonucunda farklı nitelemelerle ifade edildiğine yönelik olsa da; ilgili kavramların, anlamları yönünden farklı devlet modellerine işaret ettiğine dair zıt yönde fikirler de vardır.

Refah devleti yani “etat providence”, Fransızcada 1790’lı yıllarda ilk kez kullanılmıştır. Terim, devletin yetkilerinin genişlemesinin karşısında duran, bununla beraber aşırı radikal bireycilik kavramına da eleştirel yaklaşan liberaller tarafından dile getirilmiştir. İngilterede “welfare state” (refah devleti), 1940 yılından itibaren; yapılan reformlara dair bir niteleme şeklinde ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki anlamından çok farklı bir düzlemi işaret ettiği hâlde Almandada refah devleti ifadesini karşılayan “wohlfahrstaat” kavramı da 1870’li yıllarda kullanılmıştır. 1880’e gelindiğinde ise bu

kavram, Bismark'ın reformlarını tanımlamak maksadıyla, sosyal devlet anlamına gelen “sozialstaat” ile karşılanmıştır (Rosanvallon, 2004:119).

Refah devletinin temellerini 19. yüzyılın ortalarında İngiltere’de temel eğitimi sağlamak amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasına kadar götüren görüşler mevcuttur (Alp, 2009: 266). 1883’te sosyalizm dalgasının yükselmesine karşı Bismarck’ın sağlık sigortası önlemlerini hayata geçirmesi ve ABD ile Avusturya’daki devlet mülkiyetli tramvay, gaz, elektrik şirketlerinin ortaya çıkması da başlangıç noktalarından biri olarak görülmektedir (Drucker, 1994: 175–177; Briggs, 2000: 21-23).

1930’larda liberal ekonominin içine girdiği buhran II. Dünya Savaşı’nın ardından epey hissedilir bir hâl almıştır. Bu dönemde Keynes’in öncülüğündeki ekonomik politikalarla “sosyal devlet”, “refah devleti”ne dönüşmüştür. 20. yüzyılın son çeyreğinde ise ekonomik, sosyal ve siyasal değişimlerin ardından sorgulanmaya başlayan refah devleti uygulamaları ile devletin sunmak durumunda olduğu hizmetler tartışılır olmuştur. Refah devleti, gelişmiş ülkelerde toplu sosyal hareketlerden ortaya çıkan sosyal koruma şablonları üzerinden gelişmiştir. Refah devleti kavramı klasik liberalizme alternatif bir model önerisi olarak, 20. yüzyılın başlarında geniş bir tartışma ve uygulama alana sahip olmuştur (Eser, Memişoğlu, Özdamar, 2011: 202).

Günümüzde devlet, ulus devlet yapısında olmasının yanı sıra sosyal devlet ve refah devleti niteliklerini haiz bir yapı olarak görülmektedir (Berkün, 2017: 583). Literatürde sıklıkla sosyal devlet kavramının sosyal refah devleti kavramının yerine ve her ikisinin birbirinin yerine geçecek şekilde kullanıldığı görülmektedir. Sosyal devlet kavramı, sıklıkla “refah devleti” olarak da kullanılmaktadır (Pekküçükşen, 2004: 459). Refah devleti adının ilk kez kullanımı Almanya’da 19. yüzyılın sonlarına tekabül etmektedir ve bu kavramın kullanılma alanları sosyal güvenlik uygulamalarıyla ilişkili olarak sınırlı alanlarda ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın sonrasında sosyal devlet kavramının kullanılma sıklığı artmış ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda kavram gelişme göstermiştir (Koray, 2005: 73).

Türkiye’de sosyal devlet ve sosyal refah devleti akademik alanda birlikte kullanıldığı gibi kavramlardan birinin üzerinden de anlatım yapılabilir. Türkçe kaynaklarda, refah devleti, sosyal devlet ve sosyal refah devleti kavramları genellikle eş anlamda kullanılmaktadır. Sosyal devlet kavramının yorumlanması ve algılanışında ülkeler

arasındaki siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer alanlardaki farklılıkların etkisi görülmektedir.

Birçok araştırmacı, 20. yüzyılın sonlarında refah devletinin yaşadığı problemlerin temel nedenini uluslararası mal, hizmet ve sermaye piyasalarındaki hızlı bütünleşmede yani küreselleşmede aramaktadır. Kapitalist sistem, 20. yüzyılın son çeyreğinden sonra içine girilen krizden çıkmanın yolu olarak küresel ölçekte sermayenin yeniden yapılandırılmasını gerekli görmüş, uygun görmediği refah devleti anlayışını değiştirmek ve küresel kapitalizm koşullarını yeni bir yönetim biçimi altında hayata geçirmek için çözüm yolu aramıştır. Böylece refah devleti sistemi temelden etkilenmiş, bu durum kavramın gözden düşmesini de beraberinde getirmiştir (Özdemir, 2007: 56-57).

Dünya genelinde yaygınlaşan küreselleşme nedeniyle müdahaleci devlet anlayışından uzaklaşılması ile birlikte sosyal devlet kavramı da yeni bir şekil almıştır. Merkezî yönetim sosyal refahı yükseltecek olgulara yönelirken, çalışmalarının temeline gelir eşitsizliği, istihdam, adil vergilendirme gibi daha kapsamlı konuları almıştır. Bu durum sosyal devlet anlayışını kökünden değiştirmiş ve merkezî yönetimin sosyal devlet için alt kurumlara olan ihtiyacını arttırmıştır. Günümüzde artık sosyal devlet kavramı sadece merkezî yönetimi değil, başta yerel yönetimler olmak üzere destekleyici örgütleri de kapsamaktadır.

2.1.1. Sosyal Devletin Tanımı ve Unsurları

Sosyal devlet anlayışı, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti temin etmek amacıyla sosyal ve iktisadi hayata karışmasını lüzumlu olarak değerlendiren anlayıştır (Aydın, 2018: 39-40). Bu doğrultuda “sosyal refah devleti” kavramının doğuşu da sosyal devlete “refah” niteliğinin eklenmesiyle oluşmuştur. Bu bakımdan barış, adalet ve eşitliği gözetken devlet için toplumun refahını gözetmek de günümüzde sosyal devlet için ön koşul konumundadır. Sosyal refahın teşkili için ekonomiye müdahale edip, kriz ve bunalımları engellemeye çalışması ve artan refahın, üretim faktörleri açısından yeniden dağıtılmasını sağlamaya yönelik politikaları sosyal devletin kapsamında değerlendirilmektedir (Özel, 2019: 5).

Sosyal devlet, vergi ve ücret politikaları kapsamında adil gelir dağılımını hedefleyen; dezavantajlı ve korunmaya muhtaç grupları gözeten, sosyal güvenliğe önem verip bu doğrultuda uygulamalar yapan ve istihdam politikalarına yön veren; toplumun ihtiyaçlarına yönelik eğitim, sağlık ve konut gibi konularda politikalar üreten; çalışma hayatını koordine edici önlemler alan uygar bir devlet anlayışı olarak tanımlanmaktadır (Serter, 1994: 73-76).

Sosyal devlet; sınıf ayrımı yapmadan, statü perspektifinden uzak bir şekilde kişilere ve ailelere gelirlerine ve mülklerine bakmadan bağımsız bir gelir teminatı sunmak; kişileri ve aileleri direkt olarak etkileyecek negatif unsurlar olan hastalık, yaşlılık, işsizlik, doğal afetler gibi etkenlerden zarar görmeden çıkmalarını amaçlamak üzere piyasa güçlerinin işleyişine müdahale etmeyi kendisinde hak gören, bu doğrultuda politikalar üreten/uygulayan devleti tanımlamak için kullanılmaktadır (Ateş, 2009: 90).

Sosyal devlet, dezavantajlı gruplara destek olunması, onların özgürce yaşaması ve bireylerin haklarını rahatlıkla kullanabilme yetkisine sahip olmasını sağlayan devlet yapısını ifade etmektedir. Bu hususta devletin sosyal politikaya ve bunu hayata geçirme fonksiyonuna sahip olması gerekmektedir. Sosyal politika uygulayan devletlere, sosyal devlet denmektedir. Devletin sosyal politikalara sahip olması ve bu politikaları uygulamaya geçirmesi yapısal olarak sosyal devlete karşılık gelmektedir. Anayasal olarak, gelişmekte olan birçok devletin sosyal devlet yapısında olduğunu belirtmek gerekmektedir (Altun, 2018: 21-23).

Sosyal devlet anlayışı, beraberinde sosyal vatandaşlığın da kavram olarak öneminin artmasına sebebiyet vermiştir. Sosyal vatandaşlık, çağdaş bir hayat ve toplum için günümüzde gerekli görülmektedir. Vatandaşlar, devletin kendilerine sunduğu sosyal hizmetlerin tümünden yararlanabilmektedir. Sosyal vatandaşlık, sadece düşkün durumdaki kişilerin değil, toplumun her kesiminden olan vatandaşların sosyal hizmetlerden yararlanmasını sağlamaktadır (Turan vd., 2016: 8).

Ülkemizde sosyal devlet kavramına ilişkin, ilk olarak 1961 Anayasası'nda düzenlemelere gidilmiş; Anayasa'nın başlangıç bölümünde insan hak ve özgürlüklerinin korunması; sosyal adaletin, bireyin ve toplumun huzur ve refahının sağlanması ve bunun anayasal olarak güvence altına alınarak demokratik hukuk devletinin hukuki ve sosyal temelleriyle kurulması amacından söz edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2.

maddesinde yer alan: “Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” ibaresi sosyal devlete anayasal bir temel oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Bu bağlamda Anayasa’da temel hak ve özgürlükleri kısıtlayacak siyasi, ekonomik ve sosyal tüm engellerin ortadan kaldırılması konusunda sorumluluk devlete bahşedilmiştir. Bu haklar anayasal olarak; çalışma hakkı, adil ücret hakkı, sosyal güvenlik hakkı, sağlık, konut, çevre hakları, eğitim ve öğretim hakları, vergi adaleti, kamu yararının gözetilmesi, planlama, aile ve gençliğin korunması, yurt dışında çalışmakta olan vatandaşların korunması, sanatın ve sanatçının korunması olarak sıralanan ve sosyal devlet anlayışıyla yasada düzenlenmiş haklardır (Beki, 2009: 34; Özel, 2019: 6-7). Bir devletin bütünüyle sosyal hak anlayışına sahip olması ve sosyal vatandaşlık benliğinin oluşmasına önayak olması, o devletin insan haklarına önem verdiğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Maden, 2012: 7).

Sosyal devlet anlayışının 19. yüzyılda işçi sınıfı problemlerinin çözümüne odaklı politikalarla başladığı kabul edilse de devletin, ekonomik olarak bakıma muhtaç halkın korunması için müdahalesi 14. yüzyılın İngiltere’inde dahi görülmektedir. Bu anlayış 17. yy.da Yoksulluk Yasası ile önemli değişiklikler içeren köklü düzenlenmeleri getirmiştir (Maden, 2012: 1).

Ancak sosyal devlete ilişkin ilk ciddi belge olarak Fransız Anayasası gösterilmektedir. Bu Anayasa 1848 yılında işçi ve işveren arasındaki sorunların ve hukuk mücadelesinin olumlu sonuçlanmasından sonra oluşturulmuştur. Söz konusu Anayasa’da ilk kez sosyal ve iktisadi haklar ele alınmıştır (Akad, 1992: 15). Anayasa ayrıca özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin egemen olduğu bir toplum hayal ederek; aile, çalışma, mülkiyet ve kamu düzeninde gerekli düzenlemeleri getirmiştir. Bu doğrultuda yoksullara yardımlar, eğitim hakkı ve insan haklarına ilişkin çalışmalarla sosyal hukuk anlayışının da doğmasına sebep olmuştur (Kapani, 1980: 54).

19. yy.da Sanayi Devrimi kapsamında ortaya çıkan yeni türden sorunlar toplumları yeni türden çözümlere yöneltmiştir. Toplum yapısının değişmesinden kaynaklı doğan problemlere çözüm bulmak amacıyla devlet müdahalesinin de gerekliliği sosyal devlet algısının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle 1929 Ekonomik Buhranı,

piyasaların çökmesine sebep olmuş ve buna bağlı olarak devletlerin iktisadi hayata müdahaleleri gerekmiştir. Bu hususta iç finans sistemi ve sermaye transferleri devletin sıkı kontrol ve önlemleriyle gerçekleştirilmiş, hizmet ve tarım sektörleri de korumaya alınmıştır (Özel, 2019: 9). Bu özelliğiyle sosyal devlet, 19. yüzyılın liberal felsefeden ilham alan, yurt içinde ekonomik olarak düzen ve güvenliği önceleyen; devletin ekonomik yaşama müdahalesini gereksiz ve zararlı bulan “jandarma devlet” anlayışından ayrılmaktadır (Bulut, 2003: 174).

Ancak sosyal devlet anlayışının ekonomik hayata direkt müdahale zorunluluğu da bulunmaktadır. Devletin fiyatları kontrol altında tutma ihtiyacı, sosyal devletin bir gerekliliğidir. Bu yönde devlet, vergi enstrümanını kullanabileceği gibi aynı şekilde denetimler sağlayarak da fiyatlara müdahalede bulunabilmektedir. Ayrıca kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla da belirlenen alanda fiyatlara yön verebilmektedir. Bu durumu devletin piyasaya fazlaca müdahil olması şeklinde açıklayan yaklaşımlar olsa da vatandaşların sosyal hayatına büyük etkisi olan temel ihtiyaç ürünü satışlarının ani ve fahiş artışlarla sosyal hayatı çıkmaza sokmasına devletin kayıtsız kalması beklenmemelidir. Fiyatların belirlenmesi hem sosyal devlet anlayışının hem de kamusal düzenin sürdürülebilir olmasının bir gerekliliğidir.

20. yüzyıl ise sosyal devlet anlayışının yaygınlaştığı bir döneme tekabül etmektedir. 1919 yılında Almanya’da yürürlüğe giren Weimar Anayasası, bu konuda en yetkin kanunlara sahip yasa olmasıyla öncü görülmektedir. Anayasa, koruyucu yapısıyla sağlık, çalışma, aile ve meslek gruplarıyla eğitim haklarını teminat altına alırken diğer yandan çalışma şartları hususunda işçi ve işveren arasında karşılıklı anlaşmayı öngörmüş, düzenlemelerin de birlikte yapılmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda orta sınıfa korumak amaçlanmıştır. Anayasa’nın önemli bir özelliği de mülkiyet hakkını mutlak bir hak olarak görmeyip, borç yükler bir duruma getirmesi olarak gösterilmektedir (Bulut, 2003: 177). Totaliter yaklaşımı ve her kesimden insana yaraşır bir yaşam fırsatını sunması itibarıyla kendinden sonraki anlayışa da şekil vermesi açısından bu Anayasa, tarihte büyük önem arz etmektedir.

Sosyal devlet anlayışında sorumluluklar, tarihsel süreçte Sanayi Devrimi’nden itibaren oldukça artmış ve İkinci Dünya Savaşı sonrası sosyal devlet anlayışı kendisine pek çok ülkede yasal dayanak bulmuştur. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yürürlüğe giren

1947 İtalyan Anayasası, 1949 Alman Anayasası ve 1958 Fransız Anayasası Weimar Anayasası'nın doktrinleri üzerine tasarlanmıştır. Bu gelişmeler ışığında günümüzde sosyal devlet, eski uzlaşmacı görevini devam ettirmekle birlikte, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, toplumun bütününe yönelik refah hizmetleri sunan bir yaklaşım içerisinde ele alınmaktadır (Şaylan, 2003: 92-93). Başlangıçta, özellikle eski Yunan ve Roma medeniyetlerinde sosyallik anlayışının sadece elit zümrenin ihtiyaçlarını gidermek ve refah seviyelerinin sürdürülebilir olmasını sağlamak üzerine şekillendiği gerçeği de göz önüne alındığında, günümüzün değişen sosyal devlet anlayışının gereklilikler çerçevesinde büyük yol aldığı görülmektedir. Yasalar ile düzenlenen sosyal devlet anlayışı artık toplumun ihtiyaç sahibi kesimine yönelmiştir. Herkes için insani anlamda sürdürülebilir hayat koşullarının yaratılması hedeflenir hâle gelmiştir.

Sosyal devletin unsurları amaçlarının genel kapsamı olarak düşünülerek sınıflandırılmaktadır. Bu unsurlar (Serter, 1994: 34);

- Herkes için, insana yakışır asgari bir hayat düzeyi sağlamaya yönelik tedbirler alma,
- Vergilendirmede adalet,
- Kamulaştırma ve devletleştirme,
- Planlama ve
- Sosyal haklar şeklinde sıralanmaktadır.

2.1.2. Sosyal Devletin İçeriği ve Boyutları

Sosyal devletin içeriğine kapitalizmin yeniden düzenlenmesi ve Sanayi Devrimi'nden etkilenen yoksul kesimlerin siyasal, toplumsal ve ekonomik alana adaptasyonunun uygun yöntemler belirlenerek sağlanması noktasından bakılabilmektedir (Bulut, 2003: 173).

20. yüzyılın sonlarında sosyal devlet anlayışının sonucu olan sosyal refah uygulamaları sert eleştirilere ve türlü tartışmalara maruz kalmıştır. Bu eleştiri ve tartışmaların en mühim noktasını ise, sosyal refah uygulamalarının durmadan artış göstermesi ve kamu bütçesine ağır bir yük getirmesi oluşturmaktadır. Buna göre, devletin

ulusal ekonomiye müdahalesi artmış ve bu durum onun asli görevlerini hakkıyla ifa etmesine engel teşkil etmiştir. Çözüm olarak ise ulusal ekonomide serbest piyasa sistemini güçlendirmek ve devletin ekonomik ve sosyal etkinliklerini azaltmak görülmüştür. 1970’lerde hayat bulan ve 1980’li yıllarda yoğun bir şekilde başvuru alan “özelleştirme” uygulamaları bu kapsamda değerlendirilmektedir. 1990’lı yıllara gelindiğinde bu kavram yerini “küreselleşme” uygulamalarına bırakacaktır (Bulut, 2003: 173).

Sosyal devlete dair pek çok farklı tanımlamalara rastlanmakta ve bu alanda uzlaşıdan ziyade perspektiflerin rol oynadığı görülmektedir. Bir görüşe göre sosyal devleti “refah” bağlamında ele alıp sosyal refah devleti olarak tanımlayanların amacı sosyallik vurgusunu daha somut hâle getirmektir. Diğer görüşler ise sosyal devleti amaç ve özellikleri kapsamında ele alıp içeriksel bir tanımlama yapmaya çalışmak üzerine şekillenmektedir. Bu görüşün sosyal devlet anlayışına daha nitelikli vurgu yapması bakımından, çalışmada sosyal devlet bu bağlamda ele alınmıştır.

Helmut Ridder’a göre, hukuksal kapsamda sosyal devlet anlayışının üç boyutu bulunmaktadır (Gören, 2020: 4-5).

İlk olgu “devletin sosyal yükümlülüğü” olarak belirtilmektedir. Bu olgu devletin yasama, yürütme ve yargı aracılığıyla kurumların adaptasyonunu sağlaması üzerinedir. Bu noktada, devletin yardım, dağıtım ve dengelemeye ilişkin alacağı tedbirlerin sadece maddi ve ekonomik değil, manevi olarak da değerlerin korunması üzerine olmasından bahsedilmektedir.

Sosyal devlet anlayışının ikinci olgusu, onun “temel haklara etkisi” olarak belirtilmektedir. Bu olgu “temel hakların sosyal yükümlülüğü” olarak da anılmaktadır. Sosyal devlette temel haklar, herkese olabildiğince eşit oranda sağlanırsa özgürlükten bahsetmek mümkün olmaktadır. Sosyal devlet, temel hakların bu anlayış içinde egemen azınlığın hakları olmasına ve kişilerin üstün ekonomik güçlerini kullanmalarına hizmet etmesine karşı durmalıdır.

Sosyal devlet anlayışının üçüncü olgusu, devletin demokrasi ile bağlantılı olarak, toplumu demokratik bir organizasyona bağlama zorunluluğunu geliştirmiştir: Bu olgu “Devletin ve toplumun homojenleştirilmesi” olarak belirtilmektedir. Üçüncü olgu

devletin sosyal sorumluluğunu daha somut bir hâle getirmesi sebebiyle önem arz etmektedir. Bu boyutta toplumsal statükonun üstesinden gelinmesi ve ekonomik güç dengesizliklerinin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

2.1.3. Sosyal Devletin Nitelikleri ve Amaçları

Sosyal devlet kavramı, devletin görev ve yetki alanını genişleten, toplumun kalkınması adına pek çok konuda uygulamaların yapılmasını gerektiren ve her şartta bütüncül bir iyi olma durumunu gözetten niteliktedir (Kurşun ve Rakıcı, 2016: 136). Toplumda sınıf ayrımının önüne geçilmesini ve kolektif bir refahı arzulaması sosyal devletlerin en temel niteliği olarak görülmektedir.

Sosyal devletin üç önemli niteliği bulunmaktadır. Bunlar müdahaleci, düzenleyici ve geliri yeniden dağıtıcı olarak belirtilmektedir. “Müdahaleci” nitelikte sosyal devlet, ekonomik olarak negatif bir ortam mevzubahis olursa devreye girip olumsuzluğu gidermek adına gerekli tedbirleri almaktadır. “Düzenleyici” nitelikte sosyal devlet, farklı alanlarda “minimum koşulları” belirleyip, vatandaşların yoksulluğa düşmemesi konusunda gerekli tedbirleri alıp, bunları uygulamaya geçirir. “Gelirin yeniden dağıtıcısı” niteliğinde ise sosyal devlet, sorumluluğu gereği, ekonomik farklılıkları bulunan vatandaşlar için farklı alanlarda politikalar dizayn eder ve bu alanlar arasında oluşabilecek huzursuzlukların engellenmesini sağlar (Durdu, 2009: 43).

Sosyal devletin amacı, vatandaşlarının huzur, güven ve refah içerisinde yaşamalarını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda devlet, görevlerini ifa ederken, toplumun bireyleri arasında eşitliği tesis etmeli ve ayrım gözetmemelidir (Serter, 1994: 34). Sosyal devlet, ekonomi politikalarını düzenlerken bunları sosyal politikalarla birlikte düşünme yeteneğine sahip olmalıdır. Sosyal politikaların uygulanmasındaki amaç, vatandaşların arasındaki sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltmaktır. “Sosyal devlet” olarak değerlendirilen ülkelerde yurttaşlığın yalnızca siyasal boyutu bulunmamaktadır; vatandaşlığın siyasal olduğu gibi sosyal boyutu da bulunmaktadır. Devlet bununla ilişkili tüm politikalarında ve ilgili uygulamaların hukuksal altyapısında ekonomik şartları yükseltmek, insanların asgari standartlarda dahi olsa haklarının güvence altına alınmasını ve yaşam kalitesini arttırmayı amaçlamaktadır (Koray, 2005: 76-77). “Yaşam kalitesi” bir başkasına zararlı olmadığı müddetçe bireyin hayatını iyileştirecek, refah seviyesini

arttıracak, mutluluğunu yükseltecek hayat olanaklarının toplamı olarak ifade edilmektedir (Oswald, 1974: 1996). Devlet, toplum bireylerinin yaşam kalitesine yönelik politikalar ürettiğinde sosyal devletin tüm alt unsurlarını birlikte düşünerek ve kişiyi merkeze alarak hareket etmek durumundadır.

Yoksulluk ve yokluk içerisinde yaşayan insanların problemlerini çözmek için yardımlar gerçekleştirmek ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla ilgili tedbirleri almak, millî gelirin vatandaşlara eşit dağılmasına önayak olmak, sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı desteklemek sosyal devletin sorumluluklarındandır. Burada devlet, söz konusu uygulamalarını gerçekleştirirken rant düşüncesinden uzak olmalı ve toplum menfaatlerini zümre menfaatlerinin önüne koymalıdır (Duman, 1997: 39).

Sosyal devletin amaçları literatürde “gelir dağılımında eşitlik ve yoksullukla savaş”, “tam istihdam ve işsizlikle mücadele”, “fırsat eşitliği”, “sosyal güvenlik”, “ekonomik büyüme ve kalkınma” ve “sosyal denge ve barış” olarak sınıflandırılabilir.

Gelir dağılımında adalet ve yoksullukla mücadele; kamu kaynaklarını kullanarak toplumdaki gelir düzeyindeki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak, geliri çok olandan az olana doğru gelirlerin doğru pay edilmesi sistemini kurmak, zenginlik ve gelir arasındaki mesafeyi düşürmeye çalışıp millî gelirin haksız dağılımı neticesinde yoksullaşan vatandaşları, güçsüzleri, düşkünleri, bakıma ihtiyacı olan çocukları korumak olarak belirtilmektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 45).

Tam istihdam ve işsizlikle mücadele; kişilerin sosyal yaşamda ihtiyaç duydukları geliri sağlayabilmeleri açısından iş sahibi olmalarına önayak olmak ve iş sahibi olmalarına yönelik donanımlarına katkı sağlamak olarak belirtilmektedir (Yay, 2014: 149).

Fırsat eşitliği; kişilerin yasalar önünde eşit olmasının yeterli olmadığını öngörerek onlara sosyal ve ekonomik şartlar nezdinde eşitlik sağlamak olarak belirtilmektedir (Göze, 1995: 117).

Sosyal güvenlik; her bireye daha insancıl yaşam şartları sağlamak adına önlemler almak, belirli kamusal düzenlemeler ile bireylere hastalık, yaşlılık gibi bazı olumsuz

durumlara karşı koruma sağlamak ve hayatlarının her döneminde asgari bir gelirin teminat altına alınması olarak belirtilmektedir (Serter, 1994: 32-33).

Ekonomik büyüme ve kalkınma; sermaye yatırımlarıyla tam istihdamın sağlanması amacıyla ilgili politikalar üretmek ve uygulamaların hayata geçirilmesi için ortamı hazır hâle getirmek olarak belirtilmektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 51).

Sosyal denge ve barış; sosyal devletin yukarıda da belirtilen tüm amaçlarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda sosyal toplumun ekonomik ve sosyal açıdan dengeli ve barış içerisinde yaşayacağını öngörmeyi kapsamaktadır (Yay, 2014: 150).

2.1.4. Sosyal Devletin Araçları

Sosyal devlet, görevlerini layıkıyla ifa etmesi için belirli araçlara gereksinim duymaktadır. Sosyal politika araçları, sosyal devletin vatandaşları arasındaki güçsüz, fakir ve bakıma muhtaç olan insanları korumak, çalışanların ekonomik hâlini iyileştirmek, çalışabilecek durumdaki vatandaşlarına istihdam yaratmak ve işsizliği azaltmak, kişilerin gelecek kaygılarını ortadan kaldırmak ve toplumun refah düzeyini arttırmak adına başvurduğu araçlardır (Yay, 2014: 150). Bu araçlar ülkeden ülkeye değişen ekonomik, siyasi ve sosyal özellikleri barındırmakta ve amaçlarla ilişkilendirilmektedir. Bu araçları, ekonomi politikası ve sosyal politika araçları olarak iki kategoride irdeleyebiliriz.

İktisat politikası, iktisadi amaçlar doğrultusunda kararlar almak ve bu kararlar doğrultusunda uygulamaları hayata geçirmektir (Savaş, 1986: 13). Devletin ekonomik hayata müdahale işlevinde kullandığı bütün kamusal araçlar ekonomi politikası kapsamında değerlendirilmektedir. Bunlara örnek olarak; para ve kredi politikası, maliye politikası, dış ticaret politikası, regülasyon ve kontroller politikası ve Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) politikası araçları sayılabilmektedir (Aktan, 1993: 46).

Sosyal devlet, ekonomi politikası araçlarından para ve kredi politikasını, ulusal ekonomideki amaçlara ulaşmak maksadıyla para ve kredi koşullarını değiştirmek amacıyla kullanmaktadır. Diğer bir deyişle para ve kredi politikası, ekonominin para ve kredi hacmini yönlendiren ve ülke refahını bazı belirli araçlarla en yükseğe çıkarmayı amaçlayan politikalardır (Yazgan, 2015: 33-34).

Sosyal devlet, ekonomi politikası araçlarından maliye politikasını, ekonomik ve sosyal hayatı düzenlemek için kullanmaktadır. Bu safhada, ekonomi politikası ile diğer alanlardaki politikaların birbiriyle uyumu amaçlanmaktadır (Yay, 2014: 150).

Sosyal devlet, ekonomi politikası araçlarından dış ticaret politikasını, dış ticaret dengesinin sağlanması için önlemler almak ve buna ilişkin müdahalelerde bulunmak maksadıyla kullanmaktadır. Sosyal devlet, ekonomik istikrarsızlığın en önemli nedenlerinden biri olan dış açıkları azaltmak için müdahalelerde bulunmaktadır (Erdal, 2012: 53).

Sosyal devletin ekonomi politikası araçlarından regülasyon ve kontroller politikası iki başlıkta değerlendirilmektedir. Bunlar; ekonomik regülasyon ve ekonomik kontrol olarak sınıflandırılmaktadır (Sariso, 2010: 284).

Ekonomik regülasyon boyutunda sosyal devlet, devletin ekonomik etkinliğini sağlamak, piyasa başarısızlıkları sebebiyle doğan sorunlara çözüm üretmek ve toplumsal refahı arttırmak maksadı güdülmektedir. Bu kapsamda sosyal devlet, gerekli tedbirleri alıp müdahalelerde bulunmaktadır. Piyasaya giriş ve çıkışı belirli kurallara bağlamak, bazı alanlarda fiyat ve miktar kotası koymak gibi uygulamalar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Ekonomik regülasyon başlığı altında sosyal regülasyona da değinmek gerekmektedir. Sosyal regülasyon boyutunda, kamu sağlığını, güvenliğini, refahı ve iyileşmeyi tehdit eden her türlü davranış sınırlandırılarak sosyal refahı artırma amaçlı önlemlerin alınması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi mevzu bahisdir (Sariso, 2010: 284-286).

Ekonomik kontrol boyutunda ise sosyal devletin niteliklerinden biri olan “müdahalecilik” ön plandadır. Devlet, fiyat kontrolleri aracılığıyla mal ve hizmet piyasalarını kontrol altında tutmakta ve piyasalarda fiilî yolla ya da anlaşma yoluyla oluşacak tekelleri kontrol altına alıp piyasanın sağlıklı ve düzenli işlemesine hizmet etmektedir (Özcan, 2009: 39).

Sosyal devlet, ekonomi politikası araçlarından Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) politikasını ise özel girişimleri desteklemek, kaynakların doğru ve etkin kullanımında verimliliği esas almak, ekonomik kalkınmayı sağlamak, tekelleri devlet eliyle işletmek gibi ekonomik alanların yanında; gelir ve servet dağılımındaki adaletsizliği düşürmek ve

Çalışma oranını yükseltmek gibi, sosyal alanlarda doğması muhtemel olumsuzlukları engellemek amacıyla kullanılmaktadır (Yay, 2020: 28).

2.2. Sosyal Politika Kavramı

Terminolojik olarak bakılacak olursa; sosyal ifadesi toplumu ve toplumla ilişkili her şeyi kapsarken, politika ise belirli hedeflere ulaşmak için devlet eliyle izlenen yolları ya da alınan kamusal kararları ifade etmektedir. Bu iki kavramın terim anlamı sosyal politikayı ifade etmekte yetersiz kalmaktadır. Sosyal politikanın daha geniş kapsamlı ve özel bir tanımlamaya ihtiyacının olduğu görülmektedir. Bu hususta sosyal politika, sosyal nitelikli olan politikaları kapsayan ve bireylerin sağlık, eğitim, güvenlik, özgürlüğünü ilgilendiren konularda faaliyet alanı bulan bilim dalı olarak görülmektedir (Altan, 2004: 3).

Kavramsal boyutta sosyal politikaya ilk kez Almanya’da Prof. Wilhem Henrick, 19. yüzyılın ikinci yarısında yazdığı bir eserinde yer vermiştir. Kavramın etki alanının genişlemesini ve bilimsel bir kimlik kazanmasını ise 1873’te Almanya’da kurulan Sosyal Siyaset Derneği mümkün kılmıştır (Tokol, 2000: 2). Kavramın daha sonra, İngiltere’de sosyal politikanın yaygın bir akademik disiplin hâline gelmesinde büyük payı olan Richard Titmuss’un ve ABD’de T.H. Marshall’ın yazılarında kullanıldığı tespit edilmiştir (Lavelatta ve Pratt, 1997: 2).

Batı’da politika algısı toplum yararına yapılan faaliyetleri kapsayan bir terim olarak görülmektedir. Türkiye’de bu terimin yerine Arapça kökenli olan “siyaset” de kullanılabilir. Literatürde bu iki kavram arasında farklara değinen veya fark olmadığını ifade eden pek çok kaynak bulunmaktadır. Bu hususta siyasetin, Doğu lkelerindeki kullanım şekliyle politikayı da kapsayıcı nitelikte daha geniş bir terim olduğu bilgisi yaygın bir kanı olarak görülmektedir. Bu kanıya göre İngilizcede siyaset “politic” değil, “policy” terimi ile eş görülmektedir. Ancak sosyal politika olarak ele alınan bu terimde bu farka vurgu bulunmamaktadır. Sosyal politikada politika vurgusu, temel olarak etkin bir devlet, insan ve toplum yönetimine atfedilen bir kavramdır (Altan, 2004: 3).

Sosyal politika bir bilim dalı olarak görülmektedir. Tematik olarak sosyal bilim dalları ile ilişkili olduğu kadar onlardan ayrıştığı hususlar da bulunmaktadır. Bunların

daha iyi anlaşılabilmesi için bu ayrımlar irdelenecektir. Toplumun sosyal politika algısı da tarihsel süreçte tanımlamaların değiştirilmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Bilim dalı olarak kesinlik ve genele hitap söz konusu olmamakta, uygulanışına ve alt kavramlarına dair değişimlerden direkt olarak etkilenmektedir (Sarısoy, 2010: 182).

2.2.1. Sosyal Politikanın Tanımı

Sosyal politika kavramı, kökeni insanlık tarihi kadar eski bir kavram olsa da zaman içerisinde değişime uğramıştır. Bu açıdan dinamik bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bugün sosyal politikadan anlaşılanla geçmişte bu kavramın kullanım alanı arasında farklar bulunmaktadır. Çalışmada bunları perspektif olarak ele almakta fayda görülmektedir. Buna göre, sosyal politikayı iki türlü perspektif özelinde tanımlamak tarihsel süreç bazında mümkündür. Bunlardan birincisini dar anlamda, ikincisini ise geniş anlamda düşünmek gerekmektedir.

Dar anlamda sosyal politikanın tanımı; “Sanayi Devrimi’yle birlikte olumsuz çalışma koşullarına maruz kalan çalışanları ve emeği sermaye düzeni karşısında korumak; bu çabayla beraber halk arasındaki sınıf çatışmalarının önüne geçmek ve toplumun ve devletin mevcudiyetinin sürekliliğini icra etmeye yönelik uygulamalar gerçekleştirmek” şeklinde yapılabilmektedir. Bu tanım sosyal politikaya olan bakışın ve sosyal politikanın sınırlarının çizilmesi esasına dayanması bakımından önem arz etmektedir. Tanımda görüldüğü üzere temeline yalnızca işçileri ve iş ilişkilerinden doğan problemleri alan bir sosyal politika kavramı, mevcut hukuki zeminin ve kapitalist düzenin sağlıklı bir şekilde işleyip devam etmesini amaçlayan yapıdadır (Yalçıntaş ve Tuna, 1997: 30).

Bu amaçlara istinaden dar anlamda sosyal politikanın bir başka tanımı Talas’ın (1990: 12) çalışmasında yapılmaktadır. Bu tanıma göre sosyal politika; “Sosyal adaleti ve adil bir gelir dağılımını amaçlayan, ekonomideki aksaklıkları düzeltici rol oynayan, sınıf çatışmalarının ortaya çıkma nedenlerini azaltıcı tedbirler olarak toplumsal dengeyi tesis etmeye çalışan, barış ve denge bilimi” olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda toplumun barış ve refah içerisinde kapitalizmin vaatlerine olan inancının olduğu bir süreç ifade edilmektedir. Toplum ekonomik büyümeyi talep ederken işçilerin de haklarının genişletilmesi ve bu düzen karşısında mağdur olmaması yönünde taraf olunmuştur. Sosyal politika kavramı da bu doğrultuda sanayileşme nezdinde değerlendirilmiştir.

Çünkü Sanayi Devrimi döneminde klasik liberal ekonomi felsefesi, hukuki eşitlik ve sözleşme serbestîsi gibi kavramlar öne çıkmış, çalışanların çalışma koşulları ise ağırlaştırılmıştır (Dereli, 2002: 1).

Sanayi Devrimi, sosyal politikanın bir bilim dalı olarak mevcudiyetinde büyük pay sahibi olmuştur. Ancak tarihsel süreçte bu dönemde ortaya atılan sosyal politika kavramının kapsam olarak dar olduğu görülmektedir. Küreselleşen dünya yeni sorunları beraberinde getirmiş, hem mesleki hem de sosyal hayatta birlikte yaşamın artışıyla, insanların birlikte yaşamı idame ettirmesinde sosyal sorunların yelpazesi genişlemiştir. Bu doğrultuda geniş manada sosyal politika; “Sosyal adalet ve sosyal refahı sağlamayı amaç edinen; genel kapsamı sosyal sorunlar ile ilişkili olan; iktisadi hayata sosyal olguyu katan, ekonominin işleyişindeki sorunları çözücü politikaların yaratılmasını sağlayan ve sosyal dengeyi gözeten insancıl bir bilim dalı” şeklinde tanımlanabilir (Bedir ve Bülbül, 2016: 5). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal sorunlara yapılan müdahalelerdeki maksadın birincil sebebi sosyal refahın toplum nezdinde teşkilidir. Ortaya çıkış sebebi de toplumsal mekanizmaların bu sorunlara çözüm getiremeyecek olması şeklinde değerlendirilebilir. Özellikle piyasa ekonomisinin doğuşu ve toplum ilişkilerinin merkezinde konumlandırılmasıyla birlikte sosyal politika, kapitalizmin vicdani tarafını temsil etmiş, ayrıca bu olguların piyasa ekonomisinin haricinde tutulmasında etkin görev alan bir mekanizmaya evrilmiştir (Bedir ve Bülbül, 2016: 5).

Geniş anlamda sosyal politikanın kapsamına vurgu yapan sosyal politika tanımlamaları da mevcuttur. Sosyal politika; “Toplumsal bağımlı çalışan, iktisadi açıdan âciz ve özel olarak bakıma, gözetime, yardıma, desteklenmeye ihtiyacı olan kesimlerinin ve gruplarının maruz kaldıkları veya kalabilecekleri risklere, olumsuzluklara karşı kapsamlı şekilde korunmalarını amaçlayan kamusal politikaları konu alan sosyal bilim dalı” olarak da tanımlanabilir (Altan, 2009: 4).

Geniş anlamda sosyal politika, sınıf ayrımına göre bir tutum sergilemeye karşı; genele hitap eden ve ideoloji ayrımı gözetmeyen bir yapıdadır. Bu hususta tanımlama ise “toplumun tamamını bir bütün olarak gören, toplum içindeki tüm sınıfları ilgilendiren çok çeşitli konuları sınıf ayrılığı yapmaksızın değerlendiren bir disiplin” şeklinde yapılabilmektedir (Talas, 1990: 32).

Dar ve kapsamlı anlamda sosyal politikanın farkları bu doğrultuda şöyle sıralanabilmektedir (Bedir ve Bülbul, 2016: 5):

- Dar anlamda sosyal politika, Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan sorunları ele alırken; kapsamlı anlamda sosyal politika ise Sanayi Devrimi'nin evvelinden günümüze kadar olan sorunları kapsamaktadır.

- Dar anlamda sosyal politika, çalışma hayatındaki sorunlara emek, sermaye düzleminde yaklaşırken; kapsamlı anlamda sosyal politika ise sosyal sorunlara bakışı sınıfsal anlayıştan uzak ve genele yayılmış şekilde ele almaktadır.

- Dar anlamda sosyal politika, ekonomik sistemi kapitalist olarak kabul edip bu sistemi sürdürmeyi amaçlarken; kapsamlı anlamda sosyal politika ise ekonomi politikalarını yalnızca liberal politikalar ile sınırlamamaktadır.

- Dar anlamda sosyal politika, işçileri merkeze alırken; kapsamlı anlamda sosyal politikanın alanı ise bağımlı çalışanların da içinde olduğu daha geniş bir yapıdadır.

Sosyal politikalara konu olan tarafların rakamsal fazlalığı, bu kesimlerin kamusal niteliği ve sosyal politikaların sosyal devlet ilkesinin bir göstergesi mahiyetinde olması sosyal politikaların önemine ilişkin faktörler olarak görülmektedir (Talas, 1990: 40).

2.2.2. Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi

Sosyal politika, temel olarak iki hadise sosyal politikanın doğuşuna işaret etse de insanlık tarihi kadar eski ve köklü bir kavram olması sebebiyle her zaman gündemini korumuş bir olgudur. Literatürde sıklıkla bahsedilen bu iki olaydan birincisi Fransız İhtilali olarak belirtilmektedir. Sosyal politika olgusunun ortaya çıkışında birincil hadise olarak görülen Fransız İhtilali, dönemin düşünce dünyasının da bir sonucu olarak görülmektedir.

İkinci hadise ise Sanayi Devrimi olarak gösterilmektedir. Esasen Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi birbirine çok yakın ve paralel olaylar olarak öne çıkmaktadır. Sanayi Devrimi yapı itibarıyla Fransız İhtilali'nin bir sonucu ve bütünleyicisi konumundadır. Fransız İhtilali, düşünce akımlarının doğuşunun gerçekleştiği bir dönemde olması itibarıyla Sanayi Devrimi'ni de şekillendirmiş; bu devrime yön vermiş ve dönemim

toplumsal, siyasal yapısını geliştirmiş bir hadisedir. Sanayi Devrimi ise teknolojinin de doğuşuna ve gelişimine istinaden ekonomik bir değişim sürecini yaratmasının yanında, yeni doğan kavramlar ışığında sosyal politikanın da çehresini belirlemiştir. Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı bağımlı çalışanlar ve kapitalist ekonomik sistem, sosyal politikanın kavramsal çerçevesinin çizilmesinde dayanak noktaları olmuştur (Bedir ve Bülbül, 2016: 6).

Fransız İhtilali'nden direkt olarak etkilenen Sanayi Devrimi'nin oluş nedenleri irdelenecek olursa; sermayenin yıllarca ağır ve düzenli birikimi, ticaretin uluslararası düzeydeki artışı, teknolojik gelişmeler ile siyasi olarak ortaya çıkan düşünce akımları en temel sebepler olarak gösterilebilmektedir.

Sanayi Devrimi, nitelikleri doğrultusunda toplum yapısını bütünüyle değiştirmiş, merkezi bir anlayış getirmiş ve bireyselliğin öne çıktığı bir sanayileşme ortamını ülkeler nezdinde yaratmıştır. Bu sanayileşme adımları sonrasında toplumlarda sınıf ayrımları ve tabakalar oluşmuş, toplumların çalışma ve üretme sistemi revizyona uğramıştır. Zenginlik, toprak sahibi olmaktan sermayeye kaymış ve yeni sosyal tabakanın tepe noktasında sermaye sahipleri burjuvayı temsil etmiştir. Bu hususta Sanayi Devrimi, kendinden önceki pek çok kavramı ve statüyü reforma uğratmıştır (Ersöz, 2003: 124).

Sanayi Devrimi'nin yaratıcısı olarak görülen işçi sınıfı hakları önce ütöpik sosyalizmin doğmasına sebep olmuştur. Bu sosyalist düşünce türünde, idealizm merkezli eşitlik esasına dayalı iktisadi bir düzen yaratmak bulunmaktadır. Bu kişiler yaşadıkları toplumun kendilerine dayattığı şartlarla mücadele eden ve daha iyiyi hayal eden; bu hususta adil bir ekonomik düzenin ve sosyal bir sistemin içerisinde refahtan, mutluluktan söz edilmesi gerektiği düşüncesini taşıyan bir anlayışa sahiptir. Bu mükemmel dünya ideasına sahip başlıca yazarlar; Jean Charles L. Simond de Sismondi, Comte Henri de Saint-Simon, Robert Owen, Charles Fourier olarak sıralanmaktadır (Ashley, 2000: 18). Sanayi Devrimi ilerleyen safhada devrimci sosyalizmin de doğuşuna sebep olmuştur. Bu görüş sosyalist teoriler içinde en etkili olan, Marx'ın idealleri doğrultusunda doğmuştur. Marksistler toplum uyumsuzluğu üzerinde yoğunlaşmış kimselerdir. Onlara göre dominant bir sınıf (burjuvazi) üretim araçlarının sahibidir ve onları kontrol eder; sanayide çalışan sınıf (proletarya) ise onlar tarafından sömürölür (Meredith, 2016: 280-282).

Devrim adı verilen toplu bir mücadele ile, dayatılan bu düzenin ve mağduriyetlerin önüne geçilmesi mümkün görülmüştür. Bu devrim ilk aşamada proletarya diktatörlüğünün kurulmasını öngörmüştür. Bu ara dönemde, idareimaslahat için gerekli görülmüş ve zamanla bu dikta rejiminin son bulacağı; bu doğrultuda komünizm döneminin doğup, herkesin ihtiyacı nezdinde tüketim hakkına sahip olduğu devletlerin yıkılacağı dönemin geleceği ileri sürülmüştür. Marx demokratik bir düşünür olsa da mevcut düzenin devletin kurumları ile değiştirilemeyeceği görüşünü paylaşmıştır (Meredith, 2016: 280-282).

Sanayi Devrimi, ilerleyen safhada Marx, Engels gibi yazarların katkılarıyla bilimsel sosyalizmin doğmasına sebep olmuştur. Bilimsel sosyalizm, ütöpik sosyalizme karşı, diyalektik materyalizm esasına dayalıdır. Bu hususta eleştiren-yargılayan bilimsel gerçeklikler üzerinden evrensel tezler öne sürülmüştür. Üstün kişilerin düşünsel tasarımlarına değil, nesnel gerçekliğin belirli yasalarına bağlı bir sosyalizm kavramı öne çıkmaktadır (Ashley, 2000: 20).

Bu gelişmeler ışığında toplumdaki uzlaşmaz sınıflar (burjuvazi ve proletarya) arasındaki uyumsuzluk ve çatışmaların şiddeti artmıştır. Sosyalizm, komünist toplum için bir araç olarak görülmüş ve niteliği siyasal boyutta hayli etkili olmuştur.

Sanayi Devrimi kırsal alanlardan kentlere olan göçü arttırmış ve kentlerde nüfus yoğunluğunu çok yükseltmiştir. Bu da iş arzı ile talebi arasındaki farka istinaden fabrikaların ucuz işçi tercihlerinin doğmasına sebep olmuştur. Bu durum fabrika işçilerinin sayısını da oldukça yükseltmiştir. Tarımda makinelerin kullanılması ve yaygınlaşması bu göçü daha da hızlandırmıştır. Bu doğrultuda tarıma dayalı ekonomi, yerini sanayiye dayalı liberal ekonomiye bırakmıştır. Yoğun endüstrileşme ile beraber bazı meslekler ve meslek kolları ötürken, yerini yeni meslekler ve meslek kolları almıştır. İş gücünün niteliği artık değişmiştir (Fettah, 2006: 16).

20. yüzyıl kavramı olarak kitle toplumunun doğuşu Sanayi Devrimi sayesinde olmuştur. Bu, insanların dayanışma konusunda daha verimli olmasını sağladığı gibi gecekondular ve pis, kalabalık yerlerin artışı yeni sağlık sorunları nezdinde tıp alanında gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Düzenli beslenemeyen ve barınamayan insanların fabrikalardaki ve madenlerdeki çalışma koşullarına ilişkin tepkisi, sınıf ayrımının olduğu ve çatışmaların yaşandığı ortamda daha bariz ve belirgin olmuştur (Fettah, 2006: 16).

Grev, özellikle bu dönemde oldukça gündemde olan bir kavram olarak tarihsel süreçte öne çıkmaktadır. Grevin, siyasal gücü elinde bulunduran burjuva sınıfı tarafından yasal olmaktan çıkarılması, dolaylı yoldan işçi sınıfını birlik olmaya daha da itmiş ve sosyal politika kavramının da kapsamının genişlemesine sebep olmuştur. Herkesin zenginlik ve kâr peşinde koştuğu bir dönem olarak öne çıkan bu dönemde insani duygular önemini yitirmiş, bireyler çıkarıcı şekilde ve para hırsıyla hareket etmeye başlamıştır. Bu durumda, serbest rekabet esasına dayanan liberal ekonomik düzende, toplumun çıkarına bir düzenin yaratılacağı düşüncesiyle, toplumda sosyal denge ve refahın sağlanacağı vurgusu dayatılmıştır (Ersöz, 2011: 44). Burjuva sınıfı, servetini arttırıp sefahat içinde yaşarken; işçi sınıfı ise sefaletle itilmiştir. Bu durumlara karşı birlik olup ses çıkarmak anlayışından hareketle, bir siyasal hak olan grevin, bazen anarşik sonuçlar doğurması üzerine bazen de burjuvazinin tahammülsüz tutumları neticesinde hak olarak dahi çalışan sınıfa tanılamamasına vaki olmuştur. Grevler, gösteriler ve yürüyüşler Batı toplumlarında mevcut düzeni tehdit edecek düzeye ulaşmıştır. Toplumda kolektif olarak sosyal barış, sosyal denge ve sosyal birlik anlayışı bozulmuştur. Bu hususta Almanya ve Fransa’da işçi hareketleri radikal bir düzeye gelip toplumsal barışı engelleyici noktaya varmıştır. İç bölünme tehlikesi söz konusu olmuştur. Bu noktada işçi sınıfının korunmasına dair, dar anlamda ilk sosyal politika önlemleri alınmaya başlanmıştır (Ersöz, 2016: 58).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra sosyal devlet anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte gelişen sosyal politika, Sanayi Devrimi öncesinde ve keza piyasa olgusu ortaya çıktığı andan itibaren var olan, geçmişte yasal kurumsal düzenlemelerin evveline dayanan bir politika olarak belirtilmektedir (Koray, 2008: 27). Yeni iş ve toplum ilişkilerinin doğuşuna sebebiyet veren Sanayi Devrimi döneminde liberal ve özgürlükçü fikirler, sosyalizmle birlikte sosyal politikanın da bir bilim dalı olarak görülmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda sosyal politika, piyasa olgusundan Sanayi Devrimi sonrasında ayrılmış kabul edilmektedir. Piyasa olgusundan önce de sosyal politika, varlığını korumuş ve insanların birlikte yaşamasına bağlı sorunlara paralel olarak doğmuştur (Ersöz, 2016: 22).

Sosyal politikanın amacı, geniş işçi sınıfının haklarını koruyacak düzenlemeleri getirip toplumsal birlikteliği sağlam temeller üzerine oturtmaktır. Başlarda çalışma şartlarının yükseltilmesi, sosyal güvenlik, iş hayatındaki kadın ve çocukların korunması gibi konular sosyal politikanın en önemli amaçları olmuştur. Ancak zamanla geliri

yeniden dağıtan bir mekanizma olarak, epey farklı bir işleve sahip olmuştur (Korkut, 2017: 6). Bu doğrultuda, günümüzde sosyal politikanın kapsamı temel olarak, gelirin korunması; sosyal güvenlik; eğitim, sağlık, konut hizmetleri ve kişisel sosyal hizmetler; cinsiyet ve cinsel tercih ayrımcılığı; çevre politikaları ve madde bağımlılığı gibi konulardan oluşmaktadır. Sosyal politika, bu gelişime istinaden hedef gruplarını ve faaliyet alanlarını, toplumda bağımlı statüde çalışanlar, ekonomik bakımdan güçsüz olan yoksullar ve kadınlar, gençler, yaşlılar, çocuklar ve engelliler gibi kesimlere kadar genişletmiştir (Ersöz, 2016: 13).

Sosyal politikanın bir bilim dalı hâline gelişi, 1911 yılında Alman Otto von Zwiedineck-Südenhorst'un yazdığı "Sosyal Politika" adlı eserle beraber olmuştur. Ülkemizde ise, sosyal politika kavramının ilk olarak 1917 yılında, Ziya Gökalp'in başında bulunduğu "İktisadiyat" dergisi tarafından kullanıldığı görülmektedir (Özaydın, 2016: 28).

2.2.3. Sosyal Politikanın Araçları

Sosyal politikalar, genellikle devlete ait sosyal eşitlik, sosyal adalet ve sosyal barışın tesisi için yürütülen politikalardır. Devletler türlü sosyal problemlerle mücadele etmek için türlü araçlara sahiptir. Bu araçlar hem ulusal hem de uluslararası boyutta olmasının yanı sıra zamana, gerekliliklere ve ülkelerin yapısına göre değişiklik arz etmektedir. 20. yy.da küreselleşme, neoliberal politikalar ve devletin küçülmesinin neticesinde, sivil toplum anlayışının ve yerel yönetimlerin değeri giderek artmıştır. Devletin yapısı ve görevlerinde meydana gelen bu değişiklikler ile, sosyal politika araçları da yerel yönetimler ve sivil toplum lehine olacak şekilde değişmiştir (Korkut, 2017: 7).

Toplumsal yapıyı oluşturan birey, grup ve sınıfların kendi içlerindeki ya da etkileşime geçmelerinin sonucunda oluşan sorunlarının çözümü hususu, önemli bir çalışma alanı olarak sosyal politikanın kapsamındadır (Yazgan, 1992: 19). Sosyal politikanın toplumun faydalanacağı ve kâr amacı güdülmeyen politikalar üretmeyi hedeflemesi dolayısıyla sosyal politikanın uygulayıcısı konumundaki kurumların başında; oluşturduğu yasa ve kurumlarla, işveren rolüyle devlet ve yerel yönetimler vardır (Ersöz, 2004: 22). Ulus devletler bazen ekonomik ve sosyal hayata müdahale konusunda

istekli davranmamakta bazen de sorun nezdinde maruz kalınan durumun ekonomik ve sosyal boyutunun büyüklüğüne bağlı olarak yetersiz kalabilmektedir (Bedir ve Bülbül, 2016: 16). Sanayi Devrimi sonrası bu sorunların sadece ilgili ülkeyi değil, çevre ülkeleri de tehdit etme unsurundan hareketle devlet bu alanda kendisini geliştirmiş ve olası sorunlara çözüm yolları geliştirme yetisinde nitelikli ilerlemeye gitmiştir (Gülbeyen, 2020: 9).

Devletlerin sosyal politikaları oluşturmadaki rolünü kapsam ve içerik olarak; siyasi, ekonomik, sosyokültürel yapı ve uluslararası faktörler etkilemektedir. Uluslararası iktisadi kuruluşların karar ve uygulamalarından devletlerin etkilenmeleri sonucunda, merkezî devletin olanaklarının yetki ve sorumluluklarının kendi içinde alt birimlere aktarılmasına ve yerel yönetimlerin güçlendirilerek merkezî yönetime olan bağılıklarının azaltılmasına çalışılmaktadır (Tokol ve Alper, 2011: 60).

Ulusal ve uluslararası sosyal politika araçları, özellikle 20. yüzyılda yaşanan gelişmelere ve buna bağlı değişimlere paralel olarak toplum hayatında giderek önem kazanmış ve sosyal politikanın teorik amaçları olarak da bahsedilen barış, adalet, eşitlik gibi olguların toplum hayatına yansıyabilmesi için gerekli araçlar hâline gelmiştir (Bedir ve Bülbül, 2016: 17).

2.2.3.1. Sosyal Politikanın Ulusal Araçları

Sosyal politikanın teorik olarak amaçları irdelendiğinde, devleti ve hukuk sistemini sürdürmek en önemli amaçları olarak görülmektedir. Devletler bu amaçlara ulaşmak için toplumun eğitim, istihdam, güvenlik ve sağlık gibi konulardaki sorunlarını gidermek konusunda üzerine düşeni yapmak durumundadır. Bunun uygulanması neticesinde sosyal adalet ve sosyal barış sağlanmış olur. Bu düzende yaşayan toplumun bireyleri birbirinin farklılıklarına saygı gösterir. Dengenin sağlanması, çatışmaların da önüne geçilmesine olanak tanır. Böylece devletin ve hukuk düzeninin istikrarlı bir şekilde devamlılığı sağlanır. Sanayi Devrimi sonrası, ekonomik ve toplumsal gelişme neticesinde klasik demokrasi, yerini ekonomik demokrasiye devretmiştir. Bunun neticesinde, sosyal sorunları çözebilmek adına kamunun aldığı tedbirlerin yanında, toplumların kendilerinin ürettiği sendikalar, kooperatifler, vakıflar ve dernekler gibi sivil toplum kuruluşlarının da

öne çıktığı görülmüştür. Birinci grupta, kamu müdahalesi aracı; ikinci grupta ise kolektif kendi kendine yardım aracı yer almaktadır (Yalçıntaş ve Tuna, 1997: 195).

2.2.3.1.1. Kamu Müdahalesi Araçları

Kamu müdahalesi, ekonomik veya sosyal alanda doğan problemlerin devlet eliyle çözülmeye çalışılması anlamına gelmektedir. Kamu müdahalesi, kapitalizmin bir sonucu olarak işçi ve patron arasında bozulan ilişkilerin devlet eliyle düzeltilmesine dair yasal düzenlemeleri, kamunun kurduğu kurumları ve uyguladığı politikaları kapsamaktadır. Bu araçlarda zaman içinde nitelikli bir revizyon gerçekleşmiştir. Devlet algısı zaman içerisinde değişmiş ve siyasal partiler arasındaki rekabet, devletlerin sektörel büyümesi, kamunun piyasadaki başarısızlığa müdahale etmesinin zorunluluğu düşüncesi, katılımcı demokrasi anlayışının benimsenmesi, bölgeler arası ekonomik ve gelişimsel farklar, korunmaya muhtaç olan kişilerin sayısında ve niteliğindeki değişimler kamu müdahalesini toplumlar nezdinde gerekli kılan nedenler arasında öne çıkmıştır (Bedir ve Bülbül, 2016: 17).

2.2.3.1.2. Yasal Düzenlemeler (Mevzuat)

Kamunun sosyal sorunları çözmek adına kullandığı en önemli araçların başında yasal düzenlemeler gelmektedir. Başlarda işçi ve işverenleri kapsayan bu düzenlemeler, zaman içerisinde gelişip toplumun yabancılar dâhil tüm kesimlerine hitap edecek şekilde uygulanmıştır. İlk zamanlarda, bu yasal düzenlemeler işçiler açısından ve işverenler nezdinde çalışma hayatının koşullarına yönelik problemleri giderici mahiyetteyken; günümüzde, sosyal olarak dışlanan bireylere destek olma, ayrımcılık, yoksulluk gibi toplumun muhtaç kesimlerini merkeze alan, geniş perspektifte kararlar alınmasına yöneliktir. Yasal düzenlemelerin hiyerarşik boyutunda; başta anayasa olmak üzere, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve yargı kararları bulunmaktadır. Kamu müdahaleleri de yasal bir adım olduğu için gücünü ve meşruiyetini yasalardan almakta ve sınırları yasalar tarafından belirlenmektedir (Bedir ve Bülbül, 2016: 17).

Yasal düzenlemeler özelinde kamu müdahalesinin birincil başlığında anayasa bulunmaktadır. Bu doğrultuda anayasanın en önemli kamu müdahalesi aracı olduğunu

söylemek yanlış olmaz. Türkiye’de sosyal politikanın kapsamındaki sorunlar ve bunlara yönelik tedbirler, 1982 Anayasası’nın 3. bölümünde, 41 ve 65’inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Ailenin korunması, eğitim hakkı, çalışma ve sözleşme hürriyeti, adaletli ücret politikasının sağlanması; sendika kurma, toplu pazarlık ve grev hakkı; sağlık, çevre, konut ve sosyal güvenlik vb. devletin sorumluluğundaki alanlar olarak belirtilmiştir (Bedir ve Bülbül, 2016: 17).

Kamu müdahalesinin diğer önemli araçları ise hiyerarşinin anayasa sonrası alt basamakları olan kanunlar, tüzükler, yönetmelikler, yönergeler ve yargı kararlarıdır. Bunlar ise anayasalar tarafından tanınan hakların sınırlarını ve uygulanma durumlarını belirlemek için kullanılmaktadır (Yalçıntaş ve Tuna, 1997: 196).

Türkiye’de sosyal politikalar nezdinde, temel yasal düzenlemelerin içerisinde, 4857 sayılı İş Kanunu en başta bulunmaktadır. Bu Kanun ilk olarak 1936 yılında düzenlenmiş ve günümüzdeki hâlini ise 2003 yılında almıştır. İş Kanunu, çalışma hakkı ve sözleşme özgürlüğünün yanında ücreti, kıdem tazminatını, işçinin haklarını, borçlarını ve korunmasını düzenleyen bir kanun olması açısından oldukça önemlidir. Diğer önemli kanunlar içerisinde, Sendikalar, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt ve Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunlarının bulunmasının yanında, eğitim, sağlık, çevre ve yoksulluk üzerine tedbirleri ve uygulamaları da içermektedir (Bedir ve Bülbül, 2016: 18).

Hukuki metinler ise asgari ücretin belirlenmesi, işçinin sağlığı ve güvenliği konuları, fazla mesai yapılması hakkında düzenlenen tüzükler ve yönetmelikler olarak belirtilmekte ve bunlar da önemli kamu müdahalesi araçlarından sayılmaktadır (Yalçıntaş ve Tuna, 1997: 196).

2.2.3.1.3. Kamusal Politikalar

Devletin sosyal politikalar özelinde ürettiği ve uygulamaya koyduğu yasal ve kurumsal düzenlemeler, kısa, orta ve uzun vadeli olacak şekilde planlanmaktadır. Türkiye’de çalışma hayatı, sağlık, eğitim, yoksullukla ve işsizlikle mücadele, sosyal güvenlik, vergi ve istihdam gibi konulara ilişkin yasal ve kurumsal düzenlemeler önemli kamusal politikalar olarak öne çıkmaktadır. 1961 Anayasası’ndan beri kalkınma amacını birincil plan olarak belirleyen Türkiye’de, kamusal politikaların kaynağı ise kalkınma

planlarına dayanmaktadır. Kalkınma planı, ait olduğu döneme ilişkin izlenilecek kamusal politikaların genel çerçevesini belirler (Bedir ve Bülbül, 2016: 18).

2.2.3.1.4. Kamusal Kurumlar

Kamu müdahalesinin en önemli araçlarından biri olarak da kamusal kurumlar gösterilmektedir. Yasal düzenlemelerin yapılması, kamusal politikaların uygulanması ve bunların denetlenmesi açısından kamusal kurumlar büyük önem arz etmektedir. Kamusal politikalar, kamusal kurumların eliyle düzenlenir ve uygulamaya konulur. Bu kurumların bir kısmı direkt olarak sosyal politika kurumu iken bir kısmı ise kuruluş amacı gereği sosyal politika kurumu olmamasına rağmen, bazı alanlarda verdiği hizmetlerin sosyal politika alanlarına girmesinden ötürü dolaylı yoldan sosyal politika kurumu olarak sayılmaktadır (Bedir ve Bülbül, 2016: 18).

Türkiye’de, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü gibi kurumlar direkt olarak sosyal politika kurumu olarak belirtilmektedir. Millî Savunma ve İçişleri gibi bakanlıklar, savunma ve güvenlik üzerine politikalar üretmesi sayesinde dolaylı yoldan sosyal politika kurumları olarak görülmektedir (Bedir ve Bülbül, 2016: 18).

2.2.3.1.5. Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçları

Bir diğer kamu müdahale araçları ise kolektif kendi kendine yardım mekanizması kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu araçlar, var olan yasal düzenlemeler nezdinde, çalışma hayatında işçi ve işverenlerin ilişkilerinin kolektif olarak düzenlenebilmesini sağlamaktadır. Ayrıyeten kamu müdahalesinin yetersiz kaldığı durumlarda sorunların çözümü için ve çalışma hayatının esnek bir yapıya temellendirilmesi bakımından önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Bu araçlar, başta sendikalar olmak üzere, kooperatifler, vakıflar ve dernekler olarak sıralanmaktadır. Siyasi partiler de bu araçlara örnek olarak sayılabilmektedir (Özdemir ve Dura, 2010: 27-28).

2.2.3.1.6. Sendikalar

Kolektif kendi kendine yardım araçları arasında en önemlileri olarak gösterilenler sendikalardır. Sendikalar mesleki dayanışma örgütleri olarak görülmektedir. Daha demokratik bir çalışma hayatı için sosyal alanda koruyucu düzenlemeler yapmasının yanında, bu hususta diğerlerine nazaran en etkili kurumlar olarak görülmektedir. Sendikaların etkililiği, hak ve özgürlüklerin sendika nezdinde koruma altına alınmış olmasında gizlidir. Başlarda sadece işçileri kapsayan ancak zamanla işveren ve kamu görevlilerinin de sendika nezdinde eriştiği hak ve özgürlükler, demokratik bir toplumda bu hakların güvence altına alınması bakımından anayasalardan destek almaktadır. Türkiye’de 1961 Anayasası ile gündeme gelen sendikalar, zaman zaman siyasi zeminde engellemelere ve kısıtlamalara maruz kalsa da 1982 Anayasası’ndan bugüne varlığını ve etkililiğini sürdürmektedir (Bedir ve Bülbül, 2016: 19).

2.2.3.1.7. Diğer Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçları

Toplumsal farklı kesimlerinin kendi ekonomik ve sosyal yapılarını muhafaza etmek için oluşturdukları örgütler, diğer kolektif kendi kendine yardım araçları olarak görülmektedir. Kâr amacı taşımayan ve gönüllülük esasına dayalı, yardımseverliğin ön planda olduğu faaliyetleri gösteren kooperatifler, vakıflar ve dernekler en önemli araçlar olarak bu kategoride değerlendirilmektedir.

2.2.3.2. Sosyal Politikanın Uluslararası Araçları

Sanayi Devrimi sonrası üretim faaliyetlerinin artması ve teknolojinin gelişimine bağlı olarak ticari ilişkiler ülkeler arasında gelişmiş, bu durum iç ve dış göçmen sayılarında artışa neden olmuştur. Buna paralel olarak ülkelerin yaşadığı ekonomik ve sosyal sorunlar, ilişki içerisinde oldukları diğer ülkeleri de tehdit eder konuma gelmiştir. Sanayi Devrimi ve ticari kapitalizm sonucunda işçi sınıfı ve diğer kesimlerin sömürülmesi mevzuu ortaya çıkmış ve bu istismarlar toplumsal sorunları arttırmıştır. Sorunlar, işçileri bir araya getirerek organize direniş hareketlerine dönüşmüş ve bu durum zamanla uluslararası bir mahiyete bürünmüştür (Yazgan, 1992: 16).

Uluslararası sosyal politika aracı olarak en başta gelen kurum, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) olarak gösterilmektedir. ILO ile aynı yılda kurulan ve sonradan yerini Birleşmiş Milletler'e (UN) devreden Milletler Cemiyeti, Avrupa Birliği (AB), İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu (ITF), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) gibi, devletlerin kurduğu kurumlar en önemli uluslararası araçlar olarak hizmet vermektedir (Alper ve Kaya, 1995: 10-11).

2.2.3.2.1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Sosyal politikanın uluslararası araçlarından en önemlisi Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) olarak gösterilmektedir. ILO, I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Versay Barış Antlaşması ile 1919 yılında kurulmuştur. Milletler Cemiyeti ile aynı dönemde kurulan bu örgütün amacı, dünya çapında barışın kalıcılığının sağlanması için sosyal barış ve sosyal adaletin global olarak tecelli etmesini sağlamaktır. Versay Antlaşması'nın da ilkelerinde bu husus yer almaktadır. Milletler Cemiyeti'nin dağılması sonucu, Birleşmiş Milletler'in bir uzantısı gibi faaliyet gösteren ILO'nun, 1944 yılında yapılan Uluslararası Çalışma Konferansında kabul edilen Philadelphia Bildirgesi ile amaçları revize edilmiş ve güncellenmiştir. Bu amaçlar daha çok, çalışma hayatının sorunlarına yönelim gösteren mahiyette düzenlenmiştir. Philadelphia Bildirgesi'nde ayrıca, emeğin önemine değinilirken dernek kurma ve ifade özgürlüğünün gelişimin ve ilerlemenin sarsılmaz bir parçası olduğu görüşü belirtilmiş ve yoksullukla topyekûn ve diğer milletlerin de yardımıyla mücadele edilmesinin gereğinden bahsedilmiştir (Alper ve Kaya, 1995: 12).

2.2.3.2.2. Diğer Uluslararası Araçlar

Sosyal politikanın uluslararası araçları olan, devletlerin oluşturduğu uluslararası ve bölgesel organizasyonlar oldukça önemlidir. Bu organizasyonlar arasında en çok bilineni ve uluslararası olarak önem arz edeni ise Birleşmiş Milletler Teşkilatıdır (BM). I. Dünya Savaşı sonrası dönemde kurulan Milletler Cemiyetinin sonradan dağılması üzerine 1946 yılında BM kurulmuştur. BM, yayımladığı sözleşmeler ve diğer belgelerle sosyal barış

ve sosyal adaletin tesisi için nitelikli katkılar sağlamaktadır. Bu belgelerden en önemlisi olarak gösterileni ise İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir. Diğer taraftan BM, çocuk hakları, ırk ayrımcılığı, göçmen işçilerin sorunları gibi konularda önemli adımlar atmaktadır (Göze, 1995: 30-31).

2.3. Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Gelişimi

Köyden kente göç olgusunun giderek arttığı günümüzde belediyelerin sosyoekonomik hayattaki rolü daha da önem kazanmıştır. Kontrolsüz olarak gerçekleşen hızlı kentleşme, gerek belediyelerin gerekse devletin başta altyapı, sosyal destek paketleri ve istihdam süreci olmak üzere sosyal anlamda müdahalesini kaçınılmaz kılmıştır. 80'li ve 90'lı yıllarda gerçekleşen yoğun göç dalgası, bir başlangıç oluşturmuş, günümüze kadar devam eden kente yerleşme algısı, sosyal kaygıları beraberinde getirmiştir.

Bugün en belirgin şekilde tercih edilen belediyecilik türünün sosyal belediyecilik olduğunu söyleyebiliriz. Belediyeler artık yol, su, park, bahçe ve ulaşım gibi konularda hizmet etmenin yanı sıra bağlı bulunan topluluğun bireysel ve grup olarak ihtiyaçlarını da düşünen ve faaliyetlerini ona göre planlayan yapılara evrilmiştir. Belediyecilik vizyonuna ilişkin bir ifade olarak öne çıkan sosyal belediyecilik, ihtiyaçlar dâhilinde gelişim gösteren bir kavramdır.

2.3.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı

Sosyal devlet anlayışının yerel yönetimlere yansımaları olarak görülen “sosyal belediyecilik”, sosyal nitelikli mal ve hizmet sunma faaliyetlerini içeren, bağlı bulunan topluluğa daha iyi bir hayat standardı oluşturmayı amaç edinen ve onların bütçesini adaletli bir şekilde oluşturmaya yardımcı olan belediyecilik türüdür (Aygen, 2014: 174).

Sosyal belediyecilik, sosyal devlet olgusundan uzaklaşmaya neden olan bir araç değil, sosyal devletin yükünü alarak bu doğrultuda ona katkıda bulunan ve sosyal hak anlayışını benimseyerek toplumdaki dezavantajlı gruplara tarafsız hizmet veren bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Şahin, 2020: 4).

Bir başka tanıma göre sosyal belediyeçilik, “yerel nitelikteki kamu harcamalarıyla sosyal açıdan dezavantajlı konumda olanların korunmasını ve maddi olarak desteklenmesini içeren, yerelde eğitim ve sağlık konularında imkânların geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine destek olan, sosyal sermayenin gelişimi ve büyümesi için çalışmalara önem veren bir model” olarak belirtilmektedir (Can, 2006: 18).

Sosyal belediyeçilik ile ilgili en genel tanımlardan bir tanesi Akdoğan (2002) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre sosyal belediyeçilik “yerel yönetim idaresini sosyal konularda planlama ve düzenleme konusunda sorumlu sayan, bu kapsamda kamu harcamalarının konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması gibi sosyal amaca odaklanmasını sağlayan; işsizlere ve kimsesizlere destek olunmasına, sosyal dayanışmanın uyumla birlikte sağlanmasına katkıda bulunan; sosyokültürel faaliyetlerin yapılması adına gerekli olan altyapı yatırımlarının bilincinde politikalar üreten; hem toplum hem birey nezdinde sosyal güvenlik ve sosyal adalet olgusunun güçlenmesini sağlayacak uygulamalar ve kurallar belirleyen ve bunların denetiminden de sorumlu olan bir model” olarak belirtilmektedir (Akdoğan, 2002: 35).

Sosyal belediyeçilik, sosyal devlet pratiğinden uzaklaşma aracı değil, sosyal devletin sorumluluklarından addedilen görevleri bir iş yükü olarak üstüne alan ve bu hususta küreselleşmenin getirisi olan yerelleşmeyle birlikte zaruri ihtiyaçların giderilmesi konusunda hızlı çözümler üretmek adına katkıda bulunan, sosyal halk düşüncesini yaşatmayı amaç edinen, yerel düzeyde bir hizmet sağlayıcı olarak görülmektedir. Bu doğrultuda sosyal belediyeçilik, halkın daha rahat ulaşabildiği hizmetleri kapsayıcı şekilde sosyal hizmet ve faaliyetleri içermektedir (Kesgin, 2012: 178). Devletin daha az müdahaleci olmasından doğan boşluğu etkin bir şekilde doldurmak sosyal belediyeçiliğin varoluş amacı olarak görülmektedir. Sosyal belediyeçiliğin amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür (Koçak ve Kavi, 2014: 36):

- 1- Sosyal dayanışmayı ve entegrasyonu sağlamak,
- 2- Kültürel ve sosyal faaliyetlerin hayata geçirilebilmesini gerektiren altyapı yatırımlarının yapılmasını sağlamak,

3- Kişiler arasında ve toplumda azalan, adalete ve sosyal güvenliğe olan inancın tekrar artırılmasına yardımcı olmak.

Sosyal dayanışma ve bireylerin topluma adapte olmalarının sağlanması temel sosyal belediyeçilik amaçlarından görülmektedir. Bu açıdan kişilerin kendini yalnız hissetmemesinin ve gerekli durumlarda yardım almasının sağlanması; kişilerin sahip oldukları fiziksel ve/veya zihinsel engellerin onlara yaşatacağı sorunların giderilmesinin yanında spor, kültürel ve eğitim faaliyetlerinin de sorunsuz yapılmasına yönelik destek olunması sosyal belediyeçiliğin en önemli amaçlarının arasında gösterilmektedir. Kültürel ve sportif faaliyetlerin arttırılması da büyük önem arz etmektedir (Kesgin, 2012: 177).

Toplumu oluşturan bireylerin yardıma muhtaç kesimine yapılacak sosyal destekler ve toplum hayatında kişilere sosyal güvenliği sunmak, sosyal adaleti tesis etmek refahla oldukça ilişkili ve kapsamlı bir amacı meydana getirmesi bakımından oldukça önemli görülmektedir.

Sosyal belediyeçilik anlayışını sosyal devlet olgusundan ayrı görmek mümkün değildir. Merkezî yönetimin sosyal yatırımları yerel anlamda değil ulusal anlamda gerçekleşmektedir. Bu durum yerel anlamda ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi konusunda yerel yönetimlere büyük sorumluluk yüklemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin merkezî yönetimin sosyal devlet olgusunu destekleyici bir konumda olduğu aşîkârdır. Sosyal sorunlar yerele inildiğinde farklılık gösterdiğinden merkezî yönetimin tüm bu çeşitlenmiş sorunlarla tek başına ilgilenmesi mümkün olmamaktadır. Sosyal devletin yereldeki temsilcisi olan yerel yönetimlerin sosyal olguda aktifliği bu nedenle önem kazanmaktadır.

2.3.2. Sosyal Belediyeçiliğin Gelişim Süreci

İşçi sınıfının merkezde yer aldığı çalışma yaşamına yönelik sosyal politika düzenlemelerinin ele alınma durumu, genellikle merkezî yönetim tarafından gerçekleştirilmiştir. Yerel yönetimler, sosyal politikaların işlevselliğine ve kapsamına ilişkin merkezî yönetimlerin yanında yer almaktadır. Sosyal belediyeçilik dünyada ve Türkiye’de farklı yollardan gelişim süreçlerini haizdir. Bu hususta sözü edilen konu;

dünyada sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi ve Türkiye’de sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi başlıkları üzerinden ele alınmaktadır.

Orta Çağ’da feodal bir görünüm sergileyen yerel yönetimler, bağımsız şehir yönetimleri biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu şehir yönetimleri, temel yerel hizmetlerin yanı sıra çeşitli önemli sosyal politikaları da hayata geçirmiştir (Ersöz, 2006: 764).

Sosyal hayata müdahale ve destek temelinde atılan ilk adımlardan biri Kraliçe I. Elizabeth tarafından hayata geçirilen Yoksulluk Yasası (Poor Laws) olmuştur. 1601 tarihli bu Yasa’da engelli insanlara ve çocuklara maddi destek sağlanması öngörülürken, engeli olmayan ancak çalışma fırsatı yakalayamamış insanlara ise istihdam alanı oluşturulması hedefleniyordu. Merkezî yönetimin istihdam sağlanmasındaki sorumluluğu, söz konusu Yasa ile kabullenilmiştir. Geçmişte kişilerin iş bulması kendi sorumluluklarında iken, Yoksulluk Yasası ile kurulan çalışma evleri ile devlet istihdamda aracı bir rol üstlenmiştir. Yoksulluk Yasası’nı diğer girişimlerden ayıran bir diğer olgu ise bu Yasa’nın yerel anlamda hayata geçirilmiş olmasıydı. Henüz yerel yönetimlerin aktiflik kazanmadığı ve gerçek anlamda teşkilatlanmasının sağlanmadığı 17. yüzyılda Yoksulluk Yasası’nın işletilmesi için yerel kiliselere görev tanımlaması yapılmıştır. Kiliseler toplanılan zorunlu vergiler ile çocuklara çıraklık eğitimi sağlamak, yaşlıların bakımını üstlenmek ve çalışma ihtiyacı olanları çalıştırmakla yükümlü kılınmıştı. Henüz sosyal devlet anlayışının bir uygulama olarak ortaya çıkmadığı bu dönemde yasalaştırılan söz konusu düzenlemelerin istisnai olarak önemi bulunmaktadır.

19. yy.ın sonuna doğru ortaya çıkan sosyal devlet anlayışı, sosyal belediyeciliğin de oluşmasına sebep olmuştur. İkinci Dünya Savaşı öncesi ve Sanayi Devrimi sonrası zaman aralığı içerisinde sosyal politikalar tek boyutlu olarak, sadece fakirlere yardım işlevini kapsamaktaydı. Sanayi Devrimi’nin ardından yerel yönetimlerin baş edemeyeceği ölçüde toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Sosyal devletin oluşumuna dair ilk adımlar Sanayi Devrimi sonrasında gerçekleşmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında yerel yönetimler bu hususta daha fazla sorumluluk almış ve konuya tek boyutlu yaklaşmamıştır (Ersöz, 2006: 768).

Sosyal devlet anlayışının en hareketli dönemini yaşadığı, Keynesyen düşüncenin etkinlik kazandığı II. Dünya Savaşı sonrasında yerel yönetimler, merkezî yönetimlerin yurt genelinde planladığı sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde temel kurumlar hâline

gelmiştir. Bazı yazarların, yerel yönetimleri “yerel refah devleti” diye nitelendirdiği 1945-1975 yıllarında İngiltere’deki yerel yönetimler, sosyal devlet olgusunun yerine getirilmesinde önemli işlevler sergilemiştir (Ersöz, 2006: 770).

1973 Petrol Krizi’nden sonra merkezî yönetimlerin sosyal politikalarda tek söz sahibi olma anlayışı terk edilmiş, yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları arttırılarak, merkezî yönetimlerin sosyal politika kapsamındaki iş yükünün yerel yönetimlere devri gerçekleşmiştir. 1980’lerde küreselleşmeyle birlikte gelişen ve tüm dünyaya yayılan neoliberal politikalar bu yaklaşımın daha da benimsenmesine sebep olmuştur. Neoliberal politikalar, serbest piyasa ekonomisinin işleyişine, devletin sadece asli görevlerini yerine getirmesi gereken kurum olmasına ve bunların haricinde görevleri özel sektöre, sivil toplum örgütlerine devredip sosyal yaşama müdahale etmemesi gerektiğine dayanan yaklaşımları kapsamaktadır (Yıldırım, 2019: 27).

1980 ve sonrasında dayanan süreçte sosyal devlet ve sosyal belediyecilik, birbiriyle paralel olarak bir değişim geçirmiştir. Başta işçilerle işverenler arasındaki problemlere çözüm sunmak maksadıyla ortaya çıkmasına rağmen sosyal devlet, süreç ilerledikçe eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçların karşılanmasında da rol almaya başlamıştır. Sanayi Devrimi sonrasında eğitim ve sağlık hizmetleri gibi sosyal politikaları kendileri üreten yerel yönetimler, 1980 sonrasında bu hizmetleri satın alan veya bu hizmetlerin temin edilmesi konusunda garanti sağlayan bir konuma evrilmiştir. Yerel yönetimler bu süreçte, piyasadan satın almayı kolektif hizmetler üretmenin önünde görmüştür. Günümüzdeki uygulamalar, sosyal belediyecilik uygulamalarının büyük ölçüde özel sektöre ihaleler yoluyla devredildiğini göstermektedir (Ersöz, 2006: 772). Bugün yerel yönetimler eğitim, sağlık, sosyal yardımlar gibi pek çok sorumluluk alanında hizmetler vermeye başlamış ve sosyal belediyelere evrilmiştir.

2.3.3. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri

Sosyal belediyecilik kavramı, sosyal devletin yereldeki yansıması olmasının yanında, aynı zamanda tamamlayıcısıdır. Ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar, sosyal belediyecilik anlayışının uzun süre algılanamamasına sebep olmuş fakat özellikle Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde sosyal belediyeciliğin önemi hem artmış hem de daha iyi anlaşılmıştır. Sosyal devletin dayandığı ilkeler, “sosyal güvenlik” ve “sosyal eşitlik”tir

(Pekşen, 2014: 25). Sosyal belediyciliğin işlevleri dört başlık hâlinde sıralanmaktadır (Negiz, 2011: 306).

2.3.3.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve İyileştirme

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ibaresine göre belediyelerin sosyalleştirme amacı bulunmaktadır. Bu madde; “Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmalar yapar” şeklinde yazılmıştır (Negiz, 2011: 328). Kişinin içinde bulunduğu toplumun bir parçası hâline gelmesini amaçlamak, sosyalleştirme amacının bir getirisi olarak değerlendirilmektedir. Bireyin, içinde bulunduğu toplumun, ailenin, okulun veya diğer örgütlerin kendisinden beklediği davranışları sergilemesi, adapte olabilmesiyle mümkündür. Bu hususta sosyalleştirme, entegrasyonu da kapsayan bir ifade olarak görülmektedir. Belediyeler birtakım hizmetler sunarak bireyin sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Belediyeler bu kapsamda bir çeşit sosyal eğitim işlevine de sahiptirler. Bireyin topluma uyum sağlaması için kendisinden beklenen davranışları sergilemesi, belediyenin bir tür sosyal kontrol mekanizması işlevine sahip olmasıdır. Bu çaba bütün olarak, belediyenin toplumu istikrarlı bir yapıya oturtma ve toplumun refahını yükseltip iyileştirme amacına sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Uçaktürk vd., 2009: 5).

Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve iyileştirme kavramlarının, çok uluslu devlet yapılarında tek uluslu devlet yapılarına göre çok daha büyük önemde olduğu dikkate alındığında, çeşitli etnik ve dinî farklılıklara sahip kesimleri içerisinde barındıran ülkemizde de bu kavramlar büyük önem arz etmektedir. Çok farklı sosyal alışkanlıklara sahip grupların ortak paydalarda buluşması tek başına yeterli olmayacağından, belediyelerin öğretici rol üstlenerek toplumu bir bütün hâline getirmesi gerekmektedir. Özellikle halkın her kesiminden bireylere ev sahipliği yapan büyük şehirler, ortaya çıkacak kültürel kargaşaların önüne geçmek zorundadır.

2.3.3.2. Harekete Geçirmek, Yönlendirmek, Kılavuzluk ve Rehberlik Etmek

Toplumdaki farklı kesimlere belli konulara dair danışmanlık hizmeti vermek, sorumluluk bilinci aşlamak konusunda onları yönlendirmek, bireylere problemlerini ne

şekilde ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda yardımcı, rehber olmak gibi hususlar belediyeler tarafından yürütülebilmektedir (Çıplak, 2015: 42). Belediyelerin resmî ve dinî günlerdeki etkinlikleri, bireylerin hem kültürlerinden hem de bir ferdi oldukları toplumdan uzaklaşmasını önleyici niteliktedir (Pekşen, 2014: 27).

2.3.3.3. Yardım Etme, Gözetme

Yerel yönetimler, kendi beldelerindeki yetersiz gelirli ve yardıma muhtaç kişilerin bilgisine rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu bilgiler ve veri tabanı ışığında, asgari yaşam düzeyinde onlara ayni ve nakdî yardımlarda bulunabilmektedir. Bunlara örnek olarak gıda, eğitim, ilaç ve kıyafet yardımı gibi destekler sayılabilmektedir (Uçaktürk vd., 2009: 6).

2.3.3.4. Yatırım

Yerel yönetimler toplumun geçinme sorunlarını çözmeye yönelik olarak etkili önlemler alamadığı takdirde durumu idare edici veya kolaylaştırıcı birtakım hizmetlere yönelebilmektedir. Belediyeler, işsizliğe bütüncül bir çözüm veya çare üretemese bile işsizliği azaltan tedbirler alıp, potansiyel işçi ve işverenler arasında köprü görevi görebilmektedir. Tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri, sığınmaevleri, sağlık ocakları, mahalle kütüphaneleri bunlara örnek gösterilebilir. Bu hizmetlere yönelik olarak mahallî idarelerin yatırımlara girişmelerinin bir zorunluluk olduğu düşünülmektedir (Uslu, 2011: 29).

Belediyelerin, yatırımlarını gerçekleştirirken, kâr amacını minimize edip daha ziyade sosyal ihtiyaçları gidermesinde fayda olacaktır. Belediye bütçesinin kapsamlı yatırımlarla elde ettiği gelirle genişleyip, bu gelirleri yeni yatırımlarda kullanması esastır. Ancak öncelik elbette ki sosyal belediyecilik faaliyetlerinin yürütülmesinde olmalıdır. Yerel bazda karşılıksız ve getiri beklenmeksizin yapılan yatırımların yanı sıra düşük ücretlerle sunulan hizmetler de belediye yatırımları kapsamında değerlendirilmelidir. Huzurevleri, sosyal tesisler, bakımevleri ve kreşler gibi yatırımların yanı sıra çevresel düzenlemeler ve altyapı hizmetleri de çoğunlukla kâr amacı olmayan yatırımlardır. Bu yatırımların zorunluluğu göz önüne alındığında, belediye bütçe yönetiminin ne kadar önemli olduğu da ortaya çıkacaktır.

2.3.4. Sosyal Belediyeciliğin İçeriği

Sosyal belediyecilik; yerel yönetimlerde, sosyal adalet düzeni içerisinde kişilerin ve toplumun sosyal refahını yükseltmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu hususta bireylerin ve toplumun maruz kaldığı problemleri gidermek adına çözüm ve müdahale yöntemleri sayesinde uygulanan politikalar, sosyal belediyeciliğin kapsamında yer almaktadır (Şimşek ve Altun, 2020: 57).

Yerel yönetimler ise belirli bir alan içerisindeki topluluklara ve bu topluluklara bağlı bireylere onları en çok ilgilendiren konularda hizmet üretilmesi amacıyla karar organlarını belirleyen, yasal çerçevede belirlenmiş görev ve yetkilere sahip, özel geliri olan, bütçe ve personel varlığı olan, mevcut ve vereceği hizmetlerine ilişkin örgütsel yapısını belirleyebilen, merkez yönetimi ile ilişkisinde yönetsel bağımsızlıktan faydalanan kamu tüzel kişileridir (Bozkurt vd., 1998: 564).

Merkezî ve yerel yönetim arasındaki görev paylaşımı sosyal devlet anlayışıyla birlikte yeniden düzenlenmiş; merkezden yerele ve yerelden merkeze birtakım sorumluluklar devredilmiştir. İşsizliğin en baştaki sorun ve sorumluluk olarak addedildiği noktada, diğer yandan yoksullukla mücadele, eğitim, konut, çevre ve sağlık gibi konularda yardımlar sosyal hizmetin merkezî idaredeki partneri konumundaki yerel yönetimler için yeni bir görev ve sorumluluk alanı olarak görülmektedir. Gelişmiş toplumlarda sosyal sorunlara yönelik olarak yerel yönetimler, bu gibi sosyal hizmet işlevlerine sahip olmalıdır (Ersöz, 2005: 134).

Sosyal devlet anlayışına paralel olarak sosyal hizmet alanlarından sosyal belediyenin sorumluluğuna düşen alanlar şöyle sıralanmaktadır (Aydın, 2008: 29):

- Çocuklar ve aileler ile ilgili alanlar,
- Yardım alanı,
- Islah hizmeti verilecek alan,
- Refahın sağlanmasına ilişkin alan,
- Aile planlamasını sağlayıcı alan,
- Sosyal sigortalar bağlamındaki alan,

- Konut sorunlarına ilişkin alan,
- Engelliler için oluşturulan alan ve
- Toplum kalkınmasını sağlayacak alan.

Sosyal hizmetlerin ortaya çıkışı birtakım dezavantajlı gruplara destek sağlanmasıyla ilişkilidir. Kadınlar için sığınmaevlerinin, yaşlılar için huzurevlerinin, engelliler için engelliler merkezinin ve yoksullar için sosyal hizmet sahalarının yaratılması belediyelerin sosyal hizmetler kapsamındaki uygulamalarıdır. Bu bağlamda sosyal belediyeçiliğin temel sosyal hizmet fonksiyonunun, “muhtaçların ihtiyaçlarını karşılama” olduğu ifade edilebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI

Bu bölümde, pek çok ülkedeki sosyal belediyecilik anlayışının kapsamı ve uygulanışına dair bilgiler sunulacaktır. Türkiye’deki sosyal belediyecilik algısıyla farkın ve bu doğrultuda avantajların veya eksiklerin daha net görülebilmesi için çeşitli ülkelere detaylı olarak yer verilecektir.

1929 Ekonomik Buhranı, Avrupa’da sosyal politikaların ön plana alınmasını sağlamış ve bireylerin kapitalizmin getirdiği zorlayıcı koşullar altında ezilmemesine ilişkin adımların başlangıcı da bu tarihte olmuştur.

Avrupa’da faaliyete geçirilmeye başlanan sosyal politikalar kapsamında, Avrupa Konseyinin kurulmasıyla birlikte 18 Mart 1992 tarihinde Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresince kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, hükûmetler yerine yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır (Çöpoğlu, 2014: 231).

3.1. Almanya’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları

19. yüzyılın yoğun mesai süreleri, çok ağır ve yorucu çalışma şartları, bunların yanında ödenen düşük ücretler ve büyüyen fakirlik oranı, hükûmetin özellikle gençlerin çalışma koşullarına ilişkin yeni düzenlemeleri gündemine almasına sebep olmuştur. Almanya’nın güçlü bir sanayi devine dönüşmesine bağlı olarak artan fakirlik, sosyalist düşünce akımlarının ve hareketlerinin de artmasına neden olmuştur. 1872 yılında, temelinde sosyalizm ve liberalizme aynı anda eleştiri taşıyan ve sosyal reformları öngören “Sosyal Politika Birliği” kurulmuş, bu birliğin görüşlerinin Kilise ve bürokratlar tarafından da desteklendiği görülmüştür. Sosyal politika kavramı ilk defa 19. yüzyılın ikinci yarısında, Almanya’da Profesör Riehl tarafından kullanılmıştır ancak 1872’de Alman Sosyal Siyaset Derneğinin kurulmasından sonra bilimsel literatürde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Özdemir, 2007: 81).

Almanya’da sosyal politikaların ve sosyal güvenlik sisteminin temeli, 19. yüzyılda Bismark ve Adolph Wagner tarafından atılmıştır. Bismark baskıcı uygulamalarıyla Sosyal Demokrat Partiyi kapattırıp liderlerini tutuklatmış ve muhalif basın organı nezdindeki gazeteleri de kapattırmıştır. Bu baskıların görmezden gelinmesi adına tüm ülkeyi kapsayan bir sosyal güvenlik ağı oluşturarak, işçilerin haklarına ilişkin koruyucu düzenlemelerle onların desteğini ve sempatisini kazanmıştır. Adolph Wagner’ın, yeni kurumlar aracılığıyla, muhtaç kesimlere yapılacak yardımlarla toplum refahını yükseltmeyi amaç edinen görüşlerini içeren sunumu, imparator nezdinde kabul edilmiş, ardından yürürlüğe konulmuştur. İmparator bu noktada işçi sınıfını bastırmayı ve sosyalist-demokratik hareketlerin önüne geçmeyi hedeflemiş, nispeten başarılı da olmuştur (Özel, 2019: 28).

Almanya sosyal devletinin temel karakteristiği, güçlü ve sosyal hakları kabul eden yapısıdır. Merkezî Avrupa’da, muhafazakâr ya da başarı odaklı model olarak da bilinen Bismarck tarzı model, Alman belediyeçiliğinin modelini anlatmak için kullanılmaktadır (Özel, 2019: 28).

Almanya, sosyal belediyeçilik konusunda Avrupa’nın en önde gösterilen ülkesi konumundadır. Almanya’nın kentleşme politikaları tamamen sosyal bir devlet olmayı yansıtmaktadır. 1919’da Alman Weimar Anayasası’nda, devlet tarafından “ekonomik hayatın adalet esaslarına göre ve herkesin insanlığına yaraşır bir şekilde” düzenleneceği ilkesi kabul edilmiştir. Bu Anayasa’da eğitim, çalışma ve sağlık haklarını güvence altına alarak eşitlik ilkesinin uygulanması söz konusudur (Ateş, 2009: 90).

Almanya’da sosyal belediyeçilik boyutunda, sosyal güvencesi olmayan kişilere gündelik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çeşitli yardımlar yapılmakta; huzurevi, bakımevi, yetiştirme yurdu gibi sosyal hizmetler kapsamında tesisler inşa edilmekte ve engellilerin bakımına, eğitimine yönelik uygulamaların yanı sıra yoksullar için konut ve arsa üretimi gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Almanya’da emekçi sınıfına yardım, bir belediyeçilik kültürü olarak ön planda tutulmaktadır (Beki, 2009: 67).

Almanya’da üç şehir devleti (Berlin, Bremen, Hamburg) bulunmaktadır. Söz konusu şehirler yerel yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmektedir. İlçe belediyeleri, cadde ve sokak düzenlemeleri gibi konularda yetkili olmakla birlikte küçük belediyeler tarafından yapılamayan hizmetleri de üstlenmektedir (Mengi, 1997: 97-98).

Almanya’da sivil toplum örgütleri ve belediyeler, gençlerin ilgi alanlarına yönelmesine ve o alanda düzgün bir eğitim alıp kendilerini geliştirmesine bir devlet politikası olarak bakmaktadır. Bu tarz hizmet veren örgütler, “Çocuk ve Gençler İçin Serbest Zaman Kuruluşları” adıyla anılmaktadır. Bu örgütler gençlerin toplumsal sorunlara yatkın olmasını talep ederken, onların da özgür bir şekilde söz haklarının olduğuna ve demokratik zeminin istikrarı için etkin katılım göstermeleri gerektiğine inanılmaktadır.

Almanya’da sosyal yardım görevi, büyük oranda belediyelerin sorumluluğunda olduğu için sosyal güvenlik harcamalarına dair bütçenin büyük bir kısmından da belediyeler sorumlu tutulmaktadır (Bağlı, 2011: 56).

3.2. ABD’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri, çoğulcu demokrasiye dayalı, başkanlık sistemiyle yönetilen federal bir cumhuriyettir. Yönetim sistemi üç kademeli bir yapıyı haiz olmakla birlikte ülkede ilk düzey devlet birimi federal devlettir. İkinci düzey yönetim birimlerini ise eyaletler oluşturmaktadır. Yerel yönetimler, eyaletlerin alt düzeyi olarak hizmet veren birimlerdir. Yerel yönetimler, sayıları, nitelikleri ve yapıları doğrultusunda çok zengin bir çeşitlilik sunmaktadır (Ayhan, 2008: 103).

ABD’nin, son 500 yıllık süreçte göçmenler tarafından oluşturulan toplum yapısı itibarıyla pek çok kültürü, dini ve mezhebi bünyesinde barındırması, üniter bir devlet yapısının oluşmasını engellemiştir. Dolayısıyla bireysel özgürlüklere sahip çıkan yerel yönetimlerin, toplumu idare konusunda söz sahibi olduğu bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır (Şahin, 1999: 21). Amerika’da, özerk belediyecilik (municipal home rule) anlayışı hâkimdir. Özerk belediyecilik; “kesin karar alma yetkisi, merkezî idarenin gereksiz etkilerinden soyutlanmış olma ve parasal açıdan bağımsız olma” anlamına gelmektedir (Tortop, 1991: 22-24).

ABD’de yerel yönetimler, geçmişi itibarıyla 18. yy.a kadar uzanan birimler olarak görülmektedir. Amerikan eyaletleri, bağımsızlıktan evvel de ayrı örgütlenme yapısında hareket edip merkezî hükûmeti kısıtlamış, federal bir devletin kurulmasını dahi halkın günlük yaşamına dair müdahale hakkının kendisinde bırakılması koşuluyla kabul etmiştir

(Şahin, 1999: 21). İngiliz menşeli kültürel gelenekler ABD’de yerel yönetimlerin oluşturulmasında etkin bir faktör olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri’nde yönetim kademelerinin görev ve sorumlulukları anayasal olarak belirlenmiş olsa da, alt yönetim kademeleri olan eyaletler, kendi iç işlerinde serbesttirler. Eyaletlerden sonra gelen yerel yönetimler de tek merkez anlayışından uzak bir yapıya sahiptirler.

ABD’de eyaletler; ilçe (county), onların altında kurulan kasaba (township) ve köy (village) gibi daha küçük yönetim birimlerine bölünmektedir. İlçeler yerel yönetim türleri arasında en geniş coğrafi alanı kapsamaktadır. Türkiye’deki şehirler ile benzerlikler taşısa da pek çok özelliği bakımından farklıdır. İlçeler ile aynı düzeyde kent-belediye (city-municipality) yönetimleri bulunmaktadır. Bu farklı birimler arasındaki hiyerarşi ve görev paylaşımı her eyalete göre değişkenlik göstermektedir ve genelleme yapılması pek mümkün değildir. Ancak yine de yönetim birimlerinin ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir: İlçeler, şehir hayatına dair pek çok hizmeti gerçekleştirir. Kasaba ve köyler ise alt birimler olarak ilçelerin daha küçük yerleşim birimlerine bölünmesi suretiyle kurulur ve hizmetlerinin yerel düzeyde yerine getiricisi konumundadır (Çınarlı, 2011: 268-269).

Belediyeler ise belirli bölgelerde yaşayan insanların kendilerine bağlı eyaletlere dilekçe yoluyla başvurması sonucunda kurulmuş tüzel kişiliklerdir. İller, eyaletlerin öncelik vermesine bağlı olarak kurulmasına istinaden kent yönetimleri, yerel halkın gereksinimlerine yönelik vatandaşların isteğiyle oluşturulur. Yetki açısından birçok kent yönetimi, il ile aynı görevleri yapmaktadır. 19.000 civarında kent yönetimi bulunmaktadır ve bunlar arasında nüfus açısından en büyükleri New York, Chicago ve Los Angeles’tır (Lorch, 1992: 260).

ABD’de 19. yy. sonları ve 20. yy.a yakın dönemde yerel yönetimler, temel yönetim birimleri arasına girmiştir. Hatta belediyeler “devletin bir parçası değil, sivil toplumun bir parçası” olarak düşünölmeye başlanmıştır. Özerk mahallî idare yönetimleri bu dönemde ortaya çıkmış ve itfaiye, kanalizasyon, su vb. birçok hizmeti yüklenmiştir. ABD’de sosyal yardıma ve sosyal hizmete ilişkin faaliyetlerde merkezî ve yerel idare arasında iş birliği ve uyum söz konusudur. Bu hizmetler dâhilinde, bakıma muhtaç 65 yaş üstündeki

insanlar, görme engelliler ve kimsesiz çocuklar için sosyal hizmet faaliyetleri gerçekleştirilir (Çınarlı, 2011: 273).

3.3. Kanada’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları

Kanada’nın, çok kültürlü bir toplum olmasının yanında, kuruluşundan bu yana birleşmeye özen gösteren, birleştiricilik mesajı altında uygulamalar geliştiren, heterojen toplumların modern dünyanın bir gereği olduğunun farkında olup bu “çok kültürlülük” konusunda dünyaya model olan bir ülke olarak öne çıktığı görülmektedir (Özensel, 2012: 55).

Kanada sürekli ve büyük ölçekli olarak göç alan ülkelerden biridir. Bu nedenle, gerek etnik gerekse kültürel açıdan oldukça zengindir. Tüm bu göç dalgasına rağmen ülke, demokratik yapısını korumuş, kişisel özgürlükler ve ekonomik refah düzeyi açısından dünyanın sayılı ülkeleri arasında yerini almıştır. Yüksek hayat kalitesi nedeniyle ülkeye yönelen göç talepleri her geçen gün artmaktadır.

Kanada meşruti monarşi sistemiyle yönetilmektedir. İngiliz kraliçesi Queen II. Elizabeth, Kanada devletinin başı konumundadır ve başbakanın tavsiyesiyle atanan bir vali tarafından Kanada temsil edilmektedir. Kanada bir İngiliz eyaleti ve kolonisi olarak görülmesine rağmen pratikte bu durum formalite düzeyindedir. Kanada’nın, İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth) içerisinde, dış politikada ve ticari faaliyetlerinde tam bağımsız olduğu, 1931 Westminster Kanunnamesi’yle tasdik edilmiştir. Bu Kanunname’ye dair haklar, 1926 Balfour Deklarasyonu’nda tanınmıştır (Özensel, 2012: 62).

Kanada, “liberal refah rejimi” olarak adlandırılan sosyal devlet anlayışına sahiptir. Liberal refah devleti anlayışında piyasanın aktörleri, vatandaşların bizatihi kendisidir. Sosyal haklar konusunda devlet isteksiz davranmakta ve kendi vatandaşlarını piyasada refah bulmaya yönlendirmekte, teşvik etmektedir. Devlet, sosyal yardım konusunda faaliyet göstermek anlamında son durak olarak görülür. Sadece, durumu oldukça kötü olan insanlara gelir yardımı ve bunlardan faydalananacak kişiler özelinde gelir testleri yapılmaktadır. Bunun sonucunda yardıma muhtaç kişiler tespit edilip hizmetlerde

bulunulmaktadır. Sosyal sigortanın vatandaşa olan yararı oldukça düşüktür (Özdemir, 2010: 133-134).

Toplamda on eyaleti olan Kanada'nın ayrıca üç bölgesi bulunmaktadır. Bölgeler merkezî yönetim tarafından yönetilirken, eyaletler ise Amerika örneğinde olduğu gibi pek çok alanda geniş yetkilere sahiptir.

Ülke, Kanada'nın ilk anayasası olarak kabul edilen, 1867 tarihli bir konfederasyon yasası ile kurulmuştur. Bu yasa ile önemli sivil hakların birçoğu koruma altına alınmıştır. Belediyelerin gelişimi açısından Ontario eyaleti temel model olmuştur. Bazı durumlar özelinde eyalet hükûmetleri, pratikte yerinden yönetim arzusu bulunmamasına rağmen, bazı hizmetlerin yapılması ve bir miktar mahallî gelir elde edilmesi amacıyla mahallî idare birimlerinin gelişmesi konusunda teşvik ihtiyacı hissetmiştir. İngiltere'deki gibi güçlü bir yerelleşme geleneğinden de söz edilebilir (Çelik, 2015: 6). İki kademeli olan Kanada mahallî idare sisteminde belediyeler alt birim şeklinde, bağlı oldukları eyaletin yasama organının benimsediği yasalar sonucu kurulurken, eyalet idarelerinin federal idareyle ilişkisi aynı değildir; birbirinden bağımsız bir hâkimiyet alanları bulunmaktadır. Ne var ki hem eyalet hükûmeti hem de federal hükûmet, mahallî idarelerle ilişkiler açısından etkilidir (Çelik, 2015: 10).

Eyaletler, Kanada'da oldukça karmaşık bir yapıda konuşlanmaktadır. Kıstaslar özelinde oluşturulan bu eyaletler için şehirler özelinde asgari bir nüfus şartı bulunmaktadır. Bu asgari nüfus, birkaç yüzden 10.000'in üstüne kadar farklılık göstermektedir. Kasaba (town) ve köylerle (village) ilgili de buna benzer farklılıklar söz konusudur (Çelik, 2015: 6).

Batı eyaletleri, konfederasyon sonrası dönemde kurulmuştur ve temelinde Ontario modeli kabul edilmiştir. Yerleşimciler o dönemde kendi mahallî idare birimlerinin hizmet alanının farkında olduğu ve onların iyi çalıştığını bildiği için bu hizmetlerin değerinin ve farkındalık yaratmasının önemini kavramaktaydı. Bölgenin kendine has doğal özellikleri, eyalet seviyesinde kısmen daha yüksek bir merkezîyetçilik anlayışına sebep olmuştur. Bu nedenle kısmen daha az sayıda bağımsız birimin doğması mümkün olmuş ve idari yetkilerin çoğu bölge şubeleri üzerinden kullanılması şartıyla merkezde kalmıştır. Mahallî idare hususunda merkezin yetki hevesi, 19. yüzyılda yaygınlaşan, etkin bir temsili demokrasi için mahallî idarelerin kesinlikle şart olduğu yolundaki genel devlet

görüşünden kaynaklanmıştır. Ancak, bunun yanında eyalet idarelerinin gelirleri bu topyekûn destek ve yardım faaliyetleri için yetersizdir. Böylece, 20. yüzyılın ilk 10 yılının sonuna gelindiğinde, eyaletlerin çoğunda, genellikle Ontario’da gelişen sistem temelinde mahallî idare sistemleri oluşturulmuştu (Çelik, 2015: 7).

Kanada’da mahallî idareye ilişkin en önemli yapısal reform Winnipeg Birliğinin kuruluşudur. Bu idare, Winnipeg çevresindeki bütün merkezî alan için tek kademeli bir yapı üzerine oluşturulmuş ve 1972’de Manitoba eyalet hükûmeti tarafından kurulmuştur. Burada sistemi şekillendirmede demokratik değerleri benimseyen bir felsefe bulunmaktadır. Fakat bu birlik, merkezî bir alan için tek kademeli birlik olmasının dışında nitelikli ve önemli bir başarı elde edememiştir (Çelik, 2015: 8).

Kanada’da genel aile yardımları yerine 1993 yılından itibaren gelir araştırması sonucu aile ödeneklerinin yapıldığı görülmektedir. 1989’dan itibaren yaşlı aylığı ve işsizlik sigortasından yararlanabilme koşullarıyla beraber sigorta ödeneklerinde kademeli düşüşler görülmektedir. Bu kesintiler, işsizlik ödeneği alanların yüzdesinde önemli bir düşüşe sebep olmuştur. İşsizlik ödeneği alanların oranı 1989’da yaklaşık %87 iken, 1997’de %40’a inmiştir. Bu tarihe dek federal devlet tarafından sağlık, yükseköğretim ve sosyal yardım harcamaları karşılanırken bu dönemden sonra sorumluluk eyaletlere devredilmiştir. Bu durum evrensel sağlık sigortası (medicare) programını ciddi derecede tehlikeye atmıştır. Kanada’da sosyal yardımı ulusal düzeyde belli bir standartta sürdürmeyi amaçlayan federal “Kanada Yardım Planı”nın (Canada Assistance Plan) yürürlükten kaldırılması bu duruma örnek oluşturmaktadır. Bunun yanında Kanada’da yaşlı aylıkları, aile yardımları gibi evrensel primsiz programlar mevcuttur. ABD’deki gibi 65 yaş üstü kişilere devlet, sağlık sigortası tanımlamaktadır (Özensel, 2012: 167). Kanada gibi liberal görüşe dayanan ülkelerde tıpkı ABD’de olduğu gibi işsizlik ödeneklerinde sert kesintiler mevcuttur. Liberal anlayış, işsizlik ödeneğinin iş aramaya yönelik teşviki azalttığına ve işsizliğin asıl sebebinin bu olduğuna inanmaktadır.

Kanada’da şehirlerin yüz ölçümünün genişlemesi, dolayısıyla yerel yönetimlerin hizmet alanlarının gelişmesi ve beraberinde sorumlulukların artması belediye birleşimlerine gidilmesini gerektirmiştir. Böylece 1996-2004 yılları arasında belediyelerin sayısı 815’ten 445’e düşürülmüştür. Belediyeler sosyal hizmet

programlarında STK'ler, yardım kuruluşları ve ilgili ajanslardan destek almaktadır (Çelik, 2015: 9-10).

3.4.Rusya’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları

I. Dünya Savaşı’ndan sonra Rusya, “devlet sosyalizmi” anlayışını benimsemiştir. Rusya’nın sosyalist düzene geçmesi, aynı zamanda dünya siyasi tarihinin değişim noktalarından birini oluşturmuştur. 1950-1970 yılları arasında Batı toplumlarında bir yanda demokratik kurum ve değerler öğretisi söz konusu iken diğer yanda, etki alanı artarak büyüyen toplumsal muhalefet hareketleri kapitalizmi sorgulamıştır (Özdemir, 2006: 10).

Rusya kendine özgü tarihsel, coğrafi, sosyokültürel, ekonomik ve yönetsel özelliklerinden dolayı “merkeziyetçi” yönetim anlayışını benimsemiştir. Rusya 83 federal bölgeden oluşmaktadır. Mevcut Federal Konseyde her bir bölge eşit şekilde temsil edilmektedir. Her bölge, konseye 2 temsilci gönderme hakkına sahiptir. Bölgelerin özgün olarak özerklik hakları mevcuttur. 83 bölge; 46’sı “oblast” yani idari bölge (atanmış bir yönetici ile yönetilip yerel yasama organlarına sahip olunması), 21’i cumhuriyet (otonom bölgedir; kendi anayasası, meclisi ve başkanı vardır; Rusçanın yanı sıra bölgesel dil de resmî dil olarak kabul edilir), 9’u “kray” veya bölge (oblast yapıya benzer; ilk olarak sınır bölgelerde, daha sonra otonom oblast ve otonom okrugların yönetim merkezi hâlinde oluşturulur; atanmış vali ve yöneticiler tarafından yönetilir), 4’ü “otonom okrug” veya otonom bölge (ilk olarak etnik azınlıklar için otonom kraylar ve oblastlar içerisinde kurulmuş, sonradan idare bölge statüsüne kavuşmuştur), 1’i otonom oblast olan Yahudi Otonom Bölgesi [ilk önce kraya bağlı olarak kurulan oblast, daha sonra bağımsız bir özerk oblast (idari bölge) olarak doğrudan Rusya Federasyonu devlet yapısı içerisinde yer almıştır] ve 2’si federal kent (Moskova ve St. Petersburg, iki federal kent olarak diğer federal birimlerle eşit temsil hakkına sahiptir) olmak üzere kendi içerisinde farklılıklara sahiptir (Akhundova, 2012: 68-69).

Rus yerel yönetiminin kurumlaşma politikası sadece Marksist düşünceden doğmamıştır. Rusya’da yerel yönetim, bir geçmişe sahiptir ve geleneksel kurumlara dayanmaktadır. Rusya’da yerel yönetimler, ilk aşamada federe birimler çatısında örgütlenmektedir. İkinci aşamada ise “rayon”lar bulunmaktadır. Genel olarak rayonlar,

federal birimlerin çatısı altında oluşturulan ve yerel anayasalarda veya örgüt yasalarında belirtilen görev ve yetkileri yerine getiren örgütlenme çeşitleridir. Rayonlar kent ve kırsal alanların fiziki ölçütlerine göre oluşturulur. Rayonlar halka en yakın hizmet sunan birimlerdir (Akhundova, 2012: 69).

Marksizmden doğan sosyalist anlayışı temel alan yerel yönetim anlayışının özelliklerinden biri, uygulandığı ülkelerde ve toplumlarda farklı nitelikler taşımasıdır. Bu anlayışa yönelik uygulama farklılıkları, Eski Sovyetler Birliği, eski Yugoslavya ve Doğu Bloku ülkelerinde kendini göstermektedir. Zemstvo kurumunun, Rus yerel yönetim geleneğinde özel bir yeri vardır. Bazı yazarların liberalizmin uygarlığa giden yol olduğuna dair düşüncesini Zemstvo hükümsüz kılmıştır. Çoğunlukla köylülerin ortak hareket etmelerini sağlayan bir alan ve feodal değerleri kuvvetlendirmeyi benimseyen bir kurum olarak kendini gösteren Zemstvo, 1917 Ekiminde Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesiyle ortadan kaldırılmıştır (Güler, 1992: 38).

Kent yönetimlerinde kurulan belediyeler, nüfus ve gelişme düzeyi açısından belirli bir büyüklüğe ulaşılması kistası sonucu bir yönetim kademesi olarak kurulmaktadır. Ülkede belediyeler; meclis ve başkanlık sistemine göre uygulamalar yürütmektedir. Meclis halk tarafından, ortalama 4-6 yıl görev süresi olması kaydıyla seçilmektedir. Bu belediye meclisleri, yasaların kendilerine verdiği konularda karar alma özgürlüğüne sahiptir. Meclis üye sayıları, bölgelerin nüfusuna göre değişkenlik göstermektedir. Her belediye kendi iç tüzüğüne sahiptir. Belediyelerin yürütme organı ise belediye başkanıdır. Başkan da halk tarafından, 4-6 yıl görev süresi olması kaydıyla seçilmektedir (Akhundova, 2012: 70). Rusya'nın tüm bölgelerinde bulunan belediyelerin görevi, vatandaşların yaşamlarının kaliteli bir şekilde düzenlenmesi, sosyal adaletin sağlanması ve ekonomik eşitsizlikteki uçurumun aşılmasıdır.

Rusya, toplumun sosyal ve politik istikrarının tesis edilmesi maksadıyla yerel yönetimleri geliştirmeyi, merkezin sosyoekonomik kalkınma modelinin bir uzantısı olarak görmektedir. 1993'ten 2000'e kadar bölgeselleşme anlayışının hâkim olduğu ülkede 2000'den günümüze değin uzanan süreçte merkezîleşme çabası hâkimdir. Hizmetlerin yerelleşmesi ve yönetim hiyerarşisi konusunda ülkede hâlâ kapsamlı tartışmalar yaşanmaktadır. Putin tek çarenin merkezîleşme olduğu iddiasını savunmaktadır (Eryılmaz, 1997: 90). Rusya'da bu hususta "merkeziyetçi" bütçe sistemi

bulunmaktadır. Bütün bölgelerden federal bütçeye toplanan vergiler, merkez tarafından yine bölgelere gönderilerek yardım edilmektedir. Yine federal bütçede oluşturulan fonlar aracılığıyla yardımlar yapılmakta ve projelere destek oluşturulmaktadır. Belediye düzeyinde sosyoekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ile ilgili sorunların çözümü, finansal, ekonomik, hukuki, sosyolojik vb. birçok farklı alanda birçok araştırmaya konu olmuştur (Kalinichenko vd., 2021).

Küreselleşmenin getirdiği, emeğin ücretlendirilmesindeki eşitsizlik ve adaletsizlik sorunlarının bugün hâlâ ülkede en çok tartışıl原因 konulardan olması önem arz etmektedir. 2020 itibarıyla Rusya’da nüfus 144,1 milyon olarak tespit edilmiştir. Nüfusun bu kadar yoğun olduğu ülkelerde tıpkı komşu ülke Çin’deki gibi, çalışan, emekçi kesimin sömürsü mevzubahis olmaktadır. Rusya’da bu hususta en önemli reform, sosyalist sistemin kapitalist sisteme çevrilmesidir (Kalinichenko vd., 2021).

Dünya Bankası, dünyanın çeşitli ülkelerinde sistematik olarak kamu yönetiminin kalitesi üzerine araştırmalar yapmaktadır. Rusya anayasasında, herkesin ücretsiz sağlık hizmetlerinden faydalanabileceği hükmü yer almaktadır. Tek kıstas, vatandaşların zorunlu olarak kayıt yapmasıdır. Ücretsiz eğitim de yine anayasal hak olarak koruma altındadır. Bu tip uygulamalar, yerel yönetimler tarafından da desteklenmektedir. Kapitalizmin kabulünün yanında merkezîyetçi anlayışla birlikte yerelin özel olarak sunduğu hizmetler klasik belediyeçilik hizmetlerinden öteye gidememiş ve sosyal belediyeçilik anlayışıyla halkın ihtiyaçlarının yerel yönetimlerce sağlanması söz konusu olamamıştır. Ayrıca yerel yönetimlerin merkezî sisteme bağlılığı yüksektir. Yerel yönetimler, hizmetlerinde merkezî yönetimin esaslarına uygun yol izlemek zorundadır.

3.5. Japonya’da Sosyal Belediyeçilik Anlayışı ve Uygulamaları

Piyanın sosyal sorunlar için birincil mercisi olarak görölmesine dayanan liberal sosyal devlet anlayışı Japonya’nın sosyal devlet türünü yansıtmaktadır. Bu, kapitalizmin daha gelişmiş biçimi olan “ileri kapitalizm” ile ilişkilendirilebilir. Bazı yazarlar ve bunlara ilişkin fikir sahibi olan kişiler, Japonya’yı Konfüçyen refah ideolojisi ya da liberalizm ve muhafazakâr refah devletlerinin bir karışımı olarak görmektedir (Ebbinghaus ve Manow, 2004: 9).

Japonya üniter bir devlet olmasının yanında yerelleşmenin de oldukça yaygın olduğu bir ülkedir. Ülkede iki kademeli bir yerel yönetim sistemi bulunmaktadır. Japonya’da yerel yönetimlerin harcamaları oldukça fazla olmasına rağmen bu yönetim birimlerinin kasasında bunu karşılayacak miktarda maddi kaynak ve gelir bulunmamaktadır. Bugün hâlâ konuyla ilgili çalışmalar ve düzenlemeler ülke genelinde yapılmaktadır. Japonya’da yerel yönetimler başkanlık sistemi esasına göre yönetilmektedir (Akdemir ve Benk, 2010: 163).

Japonya’da yerel yönetimler, toplam kamu harcamalarının 2/3’lük kısmını bizzat kendileri harcamaktadır. Bu hususta eğitim, sağlık, bayındırlık ve çevre gibi toplum için önemli kamu hizmetleri yerel yönetimler eliyle gerçekleştirilmektedir. Buna rağmen bu yerel yönetimlerin öz gelirleri oldukça düşük olarak belirtilmektedir. Ülkede nicelik olarak birçok vergi sistemi bulunmaktadır. Merkezî ve yerel yönetim arasında fon transferleriyle, öz gelirlerden kaynaklanan bu yetersizliğin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu da yerel yönetimleri merkezî yapıya bağımlı kılmaktadır (Akdemir ve Benk, 2010: 182).

Yerel yönetim sisteminin temeli Meiji Restorasyonu’na kadar giden ve üniter bir yapıya sahip olan Japonya, 1603-1868 yıllarında, “han” adındaki, vilayetlerden küçük bölümlere veya ciddi derecede bağımsızlığı elinde bulunduran feodal beyliklere ayrılmıştı. Meiji Restorasyonu kapsamında bu beylikler, modernleşme hareketinin bir parçası olarak kaldırılmıştır (Ulusoy ve Vural, 2001: 25).

Japonya’da 1873 yılında içişleri bakanlığı kurulmuştur. Bu gelişmeyi takiben belediye kurumlarının standartlaştırılması ve eskiye nazaran daha demokratik otoritelerin oluşturulması faaliyetleri izlenmiştir. 1887 yılında Meiji yönetimi bir yerel yönetim yasası yayımlamıştır. Bunun sonucu olarak özerk bir yerel yönetim sisteminin kurulması kararı verilmiştir. Bu kapsamda temel eğitim hizmetleri ve bunların yönetimi, vergilerin toplanması ve yerleşke kayıtlarının aktüel olarak tutulması gibi hizmetleri yerine getirecek kadar büyük olmaması, belediyelerin birleştirilmesi kararını beraberinde getirmiştir. 1890 yılında Almanya’dan örnek alınan aşırı merkeziyetçi yapıyla yerel yönetim sistemi reforma uğramıştır (Robson, 1933: 579-580). Belediyelerin birleştirilmesi sonucunda ise 1883 yılında 71.497 olan belediye sayısı, 1898 yılında 14.289’a düşürülmüştür (Mabuchi, 2001: 1).

1930'a kadar yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler, yerel yönetimin gücünü arttırıcı niteliktedir. Ancak bu yıldan sonra askerî yönetimin darbe yapıp yönetimi ele geçirmesi sonucu, yerel yönetim sistemi sıkı denetlenen bir yapıya dönüşmüştür. Ülke savaş sonrası yeniden, merkeziyetçi bir anlayış çatısında örgütlenmeye başlamıştır. Savaşın bitmesiyle birlikte merkeziyetçi anlayış ve otoriter yapı hüküm sürerken, demokratikleşme ve yerel yönetimlerin gücünün ve bağımsızlığının arttırılmasına dair çalışmalar yapılmıştır (Choi ve Wright, 2004: 668).

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'nin reform hareketlerinin etkisiyle, belediye ve valilik organlarının seçimle iş başına gelmesi sağlanmıştır. Merkezdeki bürokratların yerel düzeydeki yetkileri azaltılırken, yerel meclislerin fonksiyonları artırılmıştır. Bu hususta yerel yönetimlerin üzerindeki askerî denetimin etkisi ortadan kalkmış ve yerel yönetim tekrar özerk konuma gelmiştir. 1950 ve 1960'lı yıllarda sanayileşme ve hızlı büyüme hedefiyle yapılan atılımlar merkezî yönetimin tekrar gücü kendisine kaydırmasına sebep olmuştur (Ishi, 2001: 350). Yerel yönetimlerin üzerinde çeşitli kontrol mekanizmaları uygulamaya konulmuş; bu durum "kontrollü yerinden yönetim sistemi" olarak adlandırılmıştır (Mochida, 2006: 150).

Japonya ve Uzak Doğu'da sanayisi 1970'ten sonra gelişen ülkelerde, iş piyasasının en önemli ilkelerinden birisi olarak ömür boyu istihdam garantisi ya da devletin tüm bireyleri istihdam etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Japonya'da bugün 1,4 milyon kişi sivil toplum kuruluşlarında istihdam edilmektedir (Ishi, 2001: 415).

1980'lerden sonra akademisyenlerle yerel bürokratların desteğiyle, yerel yönetimin fonksiyonları ve etkililiğinde iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu durum, yerel yönetimlerin çocuklara ve yaşlılara bakım hizmetleriyle ilgili önemli görevleri devralmasını beraberinde getirmiştir. 2002 yılında düzenlenen "Trinity Refom" adlı bir paketle birlikte, yerel yönetim maliyesi alanında yerel tahsis vergisi, tahsisli yardımlar ve yerel vergileri kapsayan düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür (Mochida, 2006: 149-150).

1999 yılında belediyelerin birleştirilmesi uygulaması, idari kapasitelerin arttırılması için büyük ölçekli olarak tekrar hayata geçirilmiştir. Bu hususta, 1999 mali yılının mart ayı sonunda 3.232 olan belediye sayısı 2008 yılının temmuz ayı itibarıyla 1.787'ye düşmüştür (Choi ve Wright, 2004: 14). Japonya'da bugün 47 valilik, 783 il belediyesi,

811 ilçe belediyesi ve 193 köy belediyesi bulunmaktadır. Belediyeler, ülkenin temel yerel yönetim birimleridir. Belediyeler nüfuslarına, yerleşim yerindeki nüfus yoğunluklarına, sanayiye elverişli bir yapı olup olmadıklarına ve şehir olanaklarına göre; kent belediyeleri (shi), kasaba belediyeleri (cho) ve köy belediyeleri (son) şeklinde üç gruba ayrılmaktadır (MİGM, 1999: 670).

Kasaba belediyeleri kentlerden küçüktür. Köyler ise nüfus olarak kasabalardan küçük olmakla birlikte, çoğunlukla tarım, ormancılık ve balıkçılıkla uğraşan insanların yaşadığı yerleşim yeridir (Norton, 1994: 463-464). Belediyeler; temel eğitim ve ortaöğretim hizmetleri, içme suyu sistemlerinin inşası, su tedariki uygulamaları, kanalizasyon ve atık toplama hizmetleri, yol ve park yapımı, yangınla mücadele, kamu sağlık sigortası, işsizlik sigortası ve yardımı, ulusal emeklilik sistemi, liman ve barınakların yönetimi gibi hizmetlerin yerine getirilmesinden sorumludur (Akdemir ve Benk, 2010: 168).

3.6. İsveç'te Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Uygulamaları

İsveç'teki sosyal belediyecilik anlayışı, “sosyal demokrat model ya da kurumsal yeniden dağıtıcı model olarak ifade edilen İskandinav refah modeli ” olarak literatürde değerlendirilmektedir. Modelin en önemli niteliği, tam istihdama yönelik olması ve sosyal haklar konusunda mükemmeliyetçi düzeyde yaklaşımıdır. Model evrensellik, eşitlik ve dayanışmayı dinamiğin merkezine almaktadır. Devlet, sosyal yardımlar konusunda başaktör konumundadır. Orta sınıf ve çalışan kesime yönelik kapsamlı yardım hizmetleri sunulmaktadır (Özdemir, 2007: 103).

İsveç'te yerel yönetimler; iller (country), il meclisleri (country council), belediyeler ve köyler (parish) olarak üç farklı birime ayrılmaktadır. İller, bölge seviyesindeki merkezî idare birimleridir. İl meclis bölgeleri ve iller paralellik ve çakışma arz etmedir. Ancak il meclislerinden ayrı olan üç belediye (Göteborg, Malmö ve Gotland) bulunmaktadır. Köyler ise kilise idaresinin mahallî birimleri olarak belirtilmektedir (Şataf ve Mermer, 2017: 19).

İsveç'te köklü bir demokrasi geçmişi olmasının etkisiyle halkın iktidar ve yerel yönetimlerden beklentisi yüksektir. İsveç'te demokrasi anlayışı tam anlamıyla eşitçilik

ilkesini benimsediğinden, sosyal yardım ve hizmetlerde temel alınan esas değer eşitliktir. Beklentilerin yüksek ve ahlaki değerlere bağlı olması, iktidar ve yerel yönetimlerin hizmet kalitesini aynı ölçüde arttırmaktadır.

İsveç'te sosyal belediyecilik anlayışı, 1800'lü yılların ortalarında köklü bir değişime uğramıştır. Hızlı nüfus artışının yaşandığı bu dönemlerde insanların ticari hayata atılmasına yönelik bazı sınırlamalar ortadan kaldırılmıştır. 1842 yılında zorunlu ilkokul eğitimi ve devlet eliyle yoksullara yardım etme programına başlanmıştır. 1865 yılında yapılan düzenlemelerle ise parlamento iki meclisli olacak şekilde yapılandırılmıştır (Ersöz, 2004: 215). 19. yy. sonlarına doğru hızlı kentleşme sonucu, yerel yönetimlere yeni görevler yüklenmiştir. Bu husus, yerel yönetimlerin gelişmesine sebebiyet vermiştir. Dünya savaşlarının bitiminden sonra İsveç'te sosyal hizmetler ve refah çalışmalarının gerçekleştirilmesi büyük oranda yerel yönetimlere bırakılmıştır. Bu dönemde eğitim, sağlık, refah, kültür, ulaşım ve konut alanlarında hizmetler ön plana çıkmış ve yerel yönetimlerin harcamalarında sosyal hizmetlerin payı nitelikli bir artış göstererek %25'ten %35'e yükselmiştir (Kesgin, 2012: 73).

Çok güçlü bir yerel yönetim anlayışına sahip olan İsveç'te yerel yönetimlerin hizmet alanları da oldukça geniştir. Altyapı başta olmak üzere temel faaliyet alanları dışında yerel yönetimler sosyal ve eğitimle ilgili konularında da büyük sorumluluklar almakta ve hizmetler sunmaktadır. Toplumsal yönetim organizasyonunda etkin belediyecilik anlayışının bir sonucu olarak, hizmetlerin kesintisiz ve ilk elden sunulması sağlanmıştır. Kültürel yapısı nedeniyle halk tarafından kabul gören belediyelerin sosyal yardımlar gerçekleştirmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin ücretsiz olarak sunulduğu ülkede merkezî yönetim ve yerel yönetimlerin yanı sıra başta STK'ler olmak üzere dinî yapılar da etkin bir rol oynamaktadır.

Yerel meclisler 20. yy.da yerel nitelikteki hizmetleri halka sağlamak konusunda en aktif yapı olarak öne çıkmaktadır. Belediyelerin sayısı ülkede zamanla azaltılmış olsa da kapsamlı sosyal hizmetlerin sayısı bir o kadar artırılmış; istihdam ve yardım konularında Avrupa'da dahi örnek alınan bir yerel yönetim anlayışı ortaya çıkarılmıştır. İsveç'te kentlerde sağlık personeli sayısı oldukça yeterli düzeyde iken belediyelerde de eğitim ve bakım hizmetlerine yönelik çalışan sayısı oldukça yeterli bir düzeye çıkmıştır. Yerel birimlere hem yasalar aracılığıyla sosyal hizmet görevi yüklenilmiş hem de yerel

yönetimler gönüllü olarak refah sağlamada bağımsız bir yapıya sahip olmuşlardır (Kesgin, 2012: 72). İsveç'teki refah hizmetleri çoğu zaman belediyeler tarafından yapılmaktadır.

Elbette sunulan hizmetlerin bir de finansal boyutu bulunmaktadır. Belediyelerin aldığı yüksek sorumluluk, bütçeleri açısından da büyük harcamalara neden olmaktadır. Sağlık başta olmak üzere, eğitim ve sosyal yardımların çok büyük bir oranı belediyeler tarafından üstlenilmiştir. Finansal kaynak yöntemi olarak en büyük kaynak türü vergilerdir. İsveç'in vergi alımı konusunda başarılı ve yüksek bir orana sahip olması, finansal sorunları ortadan kaldırmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK GELİŞİMİ VE UYGULAMA BİÇİMLERİ

4.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Kapsamı ve Gelişimi

Türkiye’de 1980 dönemine kadar olan dönemi “geleneksel belediyecilik”, 1980 sonrası dönemi “proje belediyeciliği” ve 1990’lı yıllardan sonraki dönemi ise “sosyal belediyecilik” olarak incelemek (Kesgin, 2012:122) sosyal belediyeciliğin seyrini değerlendirmek açısından daha uygun olacaktır. Bu kapsamda ülkemizde yerel yönetimlerin sosyal politikadaki rolleri 1990’lardan sonra iyiden iyiye artmıştır.

Sosyal belediyecilikle ilgili, belediyeleri kanunen bağlayan faktörlerin başında, 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu gelmektedir. Belediyeler, Kanun’un 14’üncü maddesinde açıkça belirtilen hususları yerine getirmekle mükelleftir. Bu hususlar, 25874 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesi ile belirlenmiş, yetki ve imtiyazları ise 15. maddede düzenlenmiştir (Belediye Kanunu, 2005).

14. madde uyarınca, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerinde olan belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorunda tutulmuştur. Diğer belediyelerin de bu faaliyetleri kendi bütçelerine orantılayarak değerlendirip, hayata geçirmesi öngörülmüştür.

Yine aynı madde kapsamında, sportif anlamda ihtiyaç malzemelerinin karşılanması, nakit yardımları, spor müsabakalarının düzenlenmesi ve başarılı olan sporcular başta olmak üzere, bunlara eğitim ve teknik destek sağlayan personele ödül verilebileceği belirtilmiştir. Spor aktiviteleri, çocukların ve gençlerin zararlı alışkanlıklardan ve arkadaşlıklardan uzaklaşmalarını sağlar. Öte yandan spor faaliyetleri ile daha sağlıklı bir hayata sahip olmaları ve yeteneklerini sergileme fırsatı bulmaları çocuklarımızın ve gençlerimizin geleceği açısından değerlidir. Bu noktada devreye giren sosyal hayata destek kavramı, sosyal belediyecilik anlayışının bir gerekliliği olarak görülmektedir.

Sosyal belediyeçilik, sosyal devletin yereldeki yansımasıdır. Hızlı ve etkin hizmet yaratmanın da bir koşulu olarak günümüzde önemi giderek artmaktadır. Halk, ihtiyacını kendisine en yakın ve yetkili birimden karşılayabildiği takdirde sosyal devlet politikası topluma sirayet edebilmektedir. Bu hizmetler sadece ekonomik ve kentsel altyapıya yönelik değil, kültürel, sosyal, sağlıkla ilgili ve psikolojik ihtiyaçlara da hitap etmektedir (Öztürk ve Gül, 2012: 378). Bu ihtiyaçlara yönelik olarak, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara ilişkin faaliyet ve programların devletin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, toplumun her kesiminin katılımı sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülmesi temel alınmaktadır. Bu, yardımlaşma ve dayanışma güdüsüne sahip bir çevre oluşturmak hususunda devletin millî politikasının da bir uzantısı konumundadır. Sosyal hizmetler kişinin en yakınında başlar ve birbirini takip eden süreç özelinde köy, ilçe, il ve ulus düzeyine ulaşır (Pekküçükşen, 2004: 460).

Belediyeler, kendi sınırları içerisinde yaşayan birey, aile ve topluluklara dair üç ayrı kaynaktan gelen sorunlarla ilgilenmektedir. Bunlar; toplumsal sistemin işleyişinden kaynaklanan, büyükşehirlerde sıklıkla rastlanan ve acil müdahaleyi gerekli kılan yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve buna benzer sorunlar; belediyelerin sınırları içerisinde meydana gelen doğal afetlerden kaynaklanan sorunlar ve insanın doğasından kaynaklanan yaşlılık, engellilik benzeri sorunlar olarak gösterilebilmektedir. Sosyal belediyeçilik olarak adlandırılan uygulamalar, bu üç kaynaktan gelen sorunların çözümüne ilişkin çabalardır (Ateş, 2009: 92).

Türkiye’de 1990’lı yıllardan sonra belediye seçimlerinde yönetime gelen başkanların şahsi vaatlerinin sosyal içerikler barındırması, belediyelerin sosyal olgular kapsamında hizmet etmeyi benimsemesine yardım etmiştir. Bu hususta, özellikle Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin hizmet anlayışının diğer başkan adaylarını ve diğer mahallî idareleri etkilemesi söz konusu olmuştur. Her iki belediyenin de yenilikçi yaklaşımları, özellikle sosyal belediyeçilik anlayışında yeni bir sürecin başlangıcını teşkil etmiştir. Bu belediyelerin, önceliklerin belirlenmesinde ve yeni hizmetlerin sunulmasında ihtiyaçları baz alan yaklaşımları diğer belediyeler için güzel bir örnek oluşturmuştur.

4.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulama Biçimleri

Tanzimat dönemi, Türk yönetim sistemindeki köklü değişiklikleri barındıran bir dönem olması itibarıyla öne çıkmaktadır. Modern anlamda kamu yönetimi teşkilatları bu dönemde oluşmaya başlamıştır. 1854 yılında kurulan İstanbul Şehremaneti ve 1857 yılında kurulan Altıncı Belediye Dairesi ile birlikte Türk belediyeciliğinin temelleri atılmıştır. Bundan önceki dönemde belediyeye ait görevleri; loncalar, vakıflar, kadılık kurumu ve bugünküne benzer yapıdaki sivil toplum teşkilatları yerine getirmiştir (Aygen, 2014: 181).

Osmanlı belediyeleri sosyal politika alanında görevlerini etkin bir şekilde ifa edememiştir. Vakıfların kuruluşunda yaşanan durağanlık, vakıfların o dönemde belediyelerden daha etkin olmasının da getirisiyle beraber sosyal politikaları da sekteye uğratmıştır (Yıldırım, 2019: 30).

1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyeler kendilerine farklı görev alanları bulmuştur. Yalnız dönemin ekonomik sorunları, bu görevlerin layıkıyla ve takipli bir şekilde uygulanmasına engel oluşturmuştur. İlgisizlik, bu görev alanlarının zamanla belediyelerden ayrılmasına ve farklı çatılar altında hizmetlerine devam etmesine sebep olmuştur. Bu durum 1950 yılına kadar böyle devam ederken, 1950’den sonra çok sayıda önemli proje gerçekleştiren belediyeler olmuştur (Demir, 2006: 63).

Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı, dünyadaki gelişmelere bağlı olarak eş zamanlı gelişim göstermiş, bu manada İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkeleri gibi, merkezî açıdan sosyal hizmet olgusunun ve uygulamalarının oturmasına, bu hizmetlerin yerelde de kendine yer edinebilmesine olanak sağlamıştır (Yavuz Karagöz, 2019: 5-6).

1950’li yılların ortalarından itibaren kentleşme süreci büyük bir hız kazanmıştır. Hazırlıksız gerçekleşen köyden kente göç süreci, bir anda artan nüfus karşısında belediyelerin altyapı ve üstyapı sorunları ile karşılaşmasına neden olmuştur. Toplumun artan ihtiyaçları karşısında belediyelerin sosyal anlamda önlemler alması gerekmiştir. Sosyal belediyecilik anlayışı, bir hizmetten öte zorunluluk hâlini almıştır.

Yerel yönetimlerin sosyal politikaların üretilmesine olan katkısının ciddi düzeyde öngörülmesi durumu, sosyal devletin gelişimine paralel olarak Türkiye’de 1961 Anayasası ile gündeme gelmiştir. Devlet, sivil toplum örgütlerinin işlevlerinin ve kapsamlarının artmasına yönelik teşvik edici bir tutum sergilemiştir. Sendika ve derneklerin sayısının artışı da buna bağlı olarak gerçekleşmiştir. Devletin sosyal politikalarla birlikte bireye özgü faaliyetleri gerçekleştirmesi, organizasyon açısından devleti hantal bir pozisyona sokmuş ve sosyal politikaların verimliliği için burada iş yükünün paylaşılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu, halkı devlet ile birleştirme girişimi olarak, hem halkın oy verme davranışını etkilemiş hem de toplumda bir yerlerinin olduğu duygusuyla var olma hissiyatına kapılmasına neden olmuştur. Kamusal hizmetlerin yanında ekonomik istikrara ve adil gelir dağılımına katkıda bulunan yerel yönetimler, halkın hızlı ve erişilebilir hizmete resmî yollardan ulaşabilmesine ve moral anlamında güçlenmesine de sebep olmuştur (Kıskaç, 2020: 33-34).

1970’li yıllarda toplumcu belediyeçilik anlayışının uygulanması ile şehirlerde plan dâhilinde gelişmeler sağlanmış, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik nitelikli adımlar atılmış, halka dair üretim anlayışıyla üretim konseptinde yeni bir anlayış getirilmeye çalışılmış, belediyelerin rant yoluyla elde ettikleri halkla paylaşılmış; üretim ve tüketim denetlenerek, komşu belediyelerle danışıklı bir şekilde ortak pazarlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Öztürk ve Gül, 2012: 212). 1973 seçimleri sonrasında toplumcu belediyeçilik uygulamaları, 1984 yılında büyükşehir belediyelerinin kurulması ve yetkilendirilmesi, 1994 sonrası dönemde ise sosyal konularda belediyelerin, yatırımlarında artışa gitmesiyle beraber belediyeler, kente yönelik sosyal politikaların en önemli uygulayıcısı konumuna gelmiştir (Kesgin, 2012: 4).

1980 sonrası dönemde belediyelerin ekonomik ve siyasi yapısında yeni anayasa ile birlikte bazı değişiklikler olmuş ve bunlara istinaden belediyelerin sosyal politika alanındaki faaliyetleri de daha çok önem kazanmıştır. Sosyal hayata ilişkin toplumsal gelişmelerin ışığında sorunların artışı, merkezî idarelerin bu sorunlarla tek başına mücadele etmesini güçleştirmiş ve bu doğrultuda yerel yönetim idarelerinin sorumluluk alması konusunda belediyelere önemli görevler yüklenmiştir. Belediyeler hem halka hizmete hem de sosyal politikalar alanında faaliyetlerde bulunmaya önem vermiştir. Bu sayede “sosyal hizmet” ve “sosyal yardım” organizasyonları ön plana çıkmıştır (Aysan, 2006: 62).

Geçmişte yardıma ihtiyaç duyan kişilere yiyecek ve giyecek desteği sağlanması şeklinde gerçekleştirilmiş olan sosyal yardımlar, 1990’lardan sonra gerek çeşit, kapsam ve nitelik olarak artmış gerekse farklı belediye kurumları eliyle gerçekleştirilmiştir. Bunda belediyelerin, 1980 sonrasında giderek artan gelirlerinin de katkısı bulunmaktadır. 1990 sonrası dönemde huzurevleri, hastaneler, meslek kursları gibi hizmetlerin pek çoğu büyükşehir belediyelerinin sorumluluklarına eklenmiş ve zaman içerisinde yaygınlaşmıştır. Bu süreç dâhilinde sosyal yardım ve hizmetlerin, neoliberal politikalar uyarınca piyasadan satın alma şeklinde gerçekleştirilmesine devam edilmiştir (Yıldırım, 2019: 35).

Refah Partisi, 1994’ten itibaren sosyal belediyecilik faaliyetlerine önem vermiş, yoksulluk sorunlarına çözüm vaatleriyle o dönemde halkın ilgisini çekmiş ve halkın tercih ettiği yönetim olmuştur. Bu süreci 2000’li yıllarda AK Parti’nin politikaları izlemiş, sosyal belediyecilik uygulamaları somut bir şekilde yasal çerçeveye alınarak uygulanmaya çalışılmıştır. Refah Partisi’nin 1994 seçimlerindeki başarısı ve belediyelerin sosyal yardımlarındaki artışlar, sonraki yıllarda da gitgide daha sistemli hâle gelmeye başlamış ve bu durum, günümüzde de Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı tarafından (Göçmen, 2014: 98) devam ettirilmiştir.

21. yy.da küreselleşmenin ve teknolojinin de etkisiyle kentler daha da ön plana çıkmış ve bundan dolayı yerel yönetimler geçmişe oranla daha çok önem arz etmeye başlamıştır (Efe, 2012: 9). 1990’lardan bu yana tartışılan Türk Kamu Yönetimi Reformu; 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi, 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye, yine 2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunlarının çıkarılmasıyla tamamlanmıştır (Yıldırım, 2019: 35). Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki etkileşim, küresel boyuttaki gelişmeler, 1992 Rio Zirvesi, halkın merkeze alındığı uygulamalarla düzenlemelerin yapılması, Yerel Gündem 21 örneği ve Avrupa Birliği’nin benimsediği yerellik ilkesi ile halk, uygulamaların ön planında yer almıştır. Her geçen gün sosyal belediyecilik ve uygulamaları yenilikçi yaklaşımla, sorunların çözümüne yönelik pratiklik boyutuyla birlikte gelişmektedir (Yalçındağ, 1996: 144-145).

1994’ten beri sağ partilerin yönetiminde olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019 Mahallî İdareler seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi yönetimine geçmiştir. Bu değişimle birlikte 2019-2024 arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, vatandaşa en

yakın hizmet birimi olarak yeni hizmetler ortaya koymuştur. 2024 yılında yapılan Mahallî İdareler seçiminde sonucu belirleyen faktörlerden biri de sosyal belediyeçilik çalışmaları olmuştur. CHP yönetimi, yaşanan ekonomik kriz meselesini iyi okuyarak, büyük projelere yer vermek yerine kent lokantası, anne kartı, öğrenci bursu gibi vatandaşa direkt dokunan projelerini öne sürerek 2024 Mahallî İdareler seçimini kazanmıştır.

Geçmişin genel yargısı olan, sosyal belediyeçiliğin sadece yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine maddi yardım sağlaması düşüncesi günümüzde geçerliliğini kaybetmiştir. Artık belediyelerin sosyal anlamda dar görüş açlarına hizmet etmediği, kapsamlı değerlendirmelerle süreci işlettiği bir gerçektir. Çeşitli siyasal ve sosyal yapılar nedeniyle tüm belediyelerin, sosyal ihtiyaçları aynı düzeyde karşılayamadığı ortada olsa da, Avrupa Birliği standartlarına uygun bir sürecin işletildiği de göz ardı edilmemelidir.

4.2.1. Çocuklara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları

5393 sayılı Kanun’la büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelere, uygulayacakları sosyal hizmetler konusunda öncülük edilmiştir. İlgili Kanun gereğince sorumluluk altındaki belediyeler, başta kadın ve çocuklar için korunma evlerini hayata geçirmek olmak üzere, okul öncesi eğitim kurumları ve sağlıkla ilgili tesisler açabilecek, öğrencilere ihtiyaç hâlinde her türlü desteği sağlayabileceklerdir. Bu Kanun’un 77. maddesinde ise sosyal hizmet ve yardım hizmetlerinde belde de dayanışmanın tesis edilmesi, etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımının sağlanması belediyenin sorumluluk alanına ilişkin faaliyetleri olarak belirtilmektedir.

4.2.1.1. Çocuklara Yönelik Çevresel Düzenlemeler

Modernleşme, beraberinde karmaşık şehirleşme ve binalaşma sorunlarını beraberinde getirebilmektedir. Bu beton yapılar ise çocukların gelişim dönemleri için oldukça kritik görülmekte; akranlarıyla sosyalleşme alanları olarak parkları, sokakları ve oyun alanlarını etkilemektedir. Modernleşme aynı zamanda evlerin de dizaynını etkilemekte ve evler günümüzde yetişkinlerin ihtiyacına göre dizayn edilmektedir. Bu da çocukların ev içerisinde rahat hareket etmesini engelleyici bir faktör olarak

görülmektedir. Diğer taraftan, dışarıda da trafik, betonlaşma gibi sorunlar çocuklar için kısıtlayıcı etkenleri arttırmaktadır.

Çocuk Parkları ve Çocuk Oyun Grupları: Çocukların, araç trafiği ile oyun alanlarını kısıtlı hâle getiren binaların fazlalığından dolayı hareket alanlarının sınırlandırılması ve güvensizleşmesinden hareketle; çevresel düzenlemelerle çocuklar için yeşil alanların, parkların ve oyun alanlarının artırılması doğrultusunda planlamalar ve çalışmalar yapmak belediyelerin çevresel düzenleme görevleri arasındadır.

Çocukların gelişimi için bir hayli önemli olan parkların imar edilme sebebi, onların oyun oynayıp çeşitli faaliyetler yapmalarına zemin hazırlamaktır. Çocuğun vakit geçirme aracı olarak değerlendirilmemesi gereken oyun alanları olan parkların yerini, gelişim faktörü nezdinde oyuncaklar alamamaktadır. Zira oyuncaklarla çocuğun yapabileceği şeyler oldukça sınırlı ve tahmin edilebilir düzeydedir. Ancak parklarda akranlarıyla oyunlar oynayan çocuklar, hem sosyal becerilerini geliştirmekte hem de tahmin edilemez bir ortam içerisinde olduğu için gelişimleri olumlu olarak etkilenmektedir (Tandoğan, 2011: 17).

Çocuk parkları ve çocuk oyun gruplarının; güvenli olması ve hem beden hem zihin gelişimine katkı sağlayıcı şekilde yapılandırılması esasına dayalı, dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda verildiği gibi özetlenmiştir (Gür, 2002: 272-273; Aka, 2018: 35-37):

- Çocuk parkları, çocukların yaşadıkları yerlere yakın yerlerde konuşlandırılmalıdır.
- Çocukların fiziki olarak zarar görmemesi adına oyun grupları zemin ve malzeme noktasında güvenlik esaslarına uygun şekilde inşa edilmelidir.
- Yağmurdan etkilenmemesi için drenaj uygulaması yapılmalı ve bu drenaj sistemi zemine zarar verecek şekilde tasarlanmamalıdır.
- Çocuk parklarında, çocukların kullanımına uygun şekilde tasarlanan yeterli sayıda tuvalet bulundurmak gereklidir.
- Çocuklar için dizayn edilen oyun araç ve gereçlerinin ölçüleri çocuklara uygun hâle getirilmelidir. Bu araç ve gereçlerin bakımları aksatılmadan yapılmalı, düzenli

kontroller sağlanmalıdır. Yaralanmaların önüne geçebilmek için çocukların güvenliği bu şekilde sağlanmalıdır. Çocuklar için öncelik, güvenlikleri olmalıdır.

- Çocuklar için yapılan tasarımlarda ve sunulacak hizmetlerde çocukların düşüncelerine başvurulmalıdır.

- Çocuk parkları ve çocuk oyun gruplarının yakınında ebeveynlerin de kaliteli zaman geçirmesine ilişkin, onlara hitap eden yapılar ve etkinlikler düşünülmelidir. Ebeveynleri meşgul edecek bu uygulamalar aynı zamanda çocukların oyun süresini uzatacaktır.

- Oyun alanlarında çocukların bağımsız ve rahat hareket edeceği gerçeği göz önüne alınmalı, kullanılan araçların çevresi onların zarar görmeyeceği şekilde dizayn edilmelidir.

- Engelli çocukların diğer çocuklardan farklı olarak kendileri için tasarlanmış araç ve gereçlere ihtiyaç duyduğu gerçeği doğrultusunda hareket edilmeli, engelsiz çocuk parkları oluşturulmalıdır.

- Çocuk parklarının ve oyun gruplarının zemini, çocukların dışında yaşlıların ve engellilerin (tekerlekli sandalye, baston kullananlar vb.) de rahat hareket edebilecekleri şekilde tasarlanmalıdır.

- Çocuk parkları tasarlanırken engelli bireyler de dikkate alınmalı, onların rahat kullanabileceği ve ulaşabileceği tuvaletler inşa edilmelidir.

- Engelsiz parklar sadece engelli bireylerin oyun alanı değil, bir engeli olmayan çocukların da kullanabileceği ve birlikte sosyalleşebilecekleri şekilde tasarlanmalıdır.

- Okul öncesi ve okul çağı çocuklarının trafik kurallarını öğrenmesi için sabit veya seyyar trafik eğitimi standı kurulmalıdır. Çocukların küçük yaşta bu eğitimi görmesi, karşıdan karşıya geçerken dahi nasıl davranması gerektiğine dair bilinç kazanması hayati öneme sahip olabilmektedir.

4.2.1.2. Çocuk Sokakları

Trafığe büsbütün kapatılan, çocukların güvende hissedebileceği ve özgürce oyunlar oynayıp sosyalleşebileceği “çocuk sokakları” tasarlamak ve oluşturmak belediyenin

çocuklara yönelik önemli uygulamaları arasında gösterilebilir. Kentleşmenin bütün parametreleriyle hissedildiği metropollerde çocuklara ayrılan oyun alanlarının kısıtlı ve güvensiz oluşu, bu uygulamayı değerli kılan faktörlerdendir (Aka, 2018: 38).

- Sokakta ailelerin çocuklarını izleyebileceği bir kameralı izleme sistemiyle, ailelerin aklının çocuklarında kalmaması sağlanabilir.

- Bu sokaklarda çocuklara yönelik spor eğitimleri de verilebilir.

- Bu sokağa inşa edilecek ek bir kütüphaneyle çocukların kitap okuma alışkanlığına da katkıda bulunulabilir.

- Çocukların sokakta güvenli bir şekilde oyun oynaması ve vakit geçirmesi, ailelerin kendilerine ayırabileceği zamana da katkıda bulunmaktadır.

4.2.1.3. Çocuklara Yönelik Kültürel, Sanatsal ve Sportif Uygulamalar

Çocukların kültürel, sanatsal ve sportif olarak gelişimini destekleyen uygulamalar, belediyeler için öncelikli konumda olması gereken görevlerdir. Bu uygulamalar ile belediyelerin sosyoekonomik yapısı arasında paralellik söz konusu olmaktadır. Bu hususta tiyatro ve sinema gösterimleri, sanatsal kurslar, gezi organizasyonları, uçurtma şenlikleri ve sportif faaliyetlere yönelik uygulamalar örnek olarak verilebilir.

(1) Tiyatro ve Sinema Gösterimi: Çocuk veya ergenlere yönelik tiyatro gösterileri, şiir dinletileri, gölge oyunları gibi uygulamalar eğlendirici olduğu kadar eğitici ve öğretici nitelikte olup, çocukların kişilik gelişimine olumlu etki etmektedir. Nitekim İstanbul Ümraniye Belediyesinin çocuk tiyatrosu düzenlemekteki amacı, çocukların eğlenceli zaman geçirmelerinin yanı sıra bu zamanın eğitici ve öğretici olmasıdır. Bunun yanında çevre temizliği, gelenek ve görenekler, büyüklere saygı gibi konular da özellikle seçilmiştir. Bu etkinlikler, çocukların topluma olan uyumlarını kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı niteliktedir (Aka, 2018: 39). Tıpkı tiyatro gibi sinema da bu sebeple “sanatsal yolla eğitim” aracı olabilmektedir.

(2) Sanat Kursları: Kültür sanat merkezleri, belediyeler tarafından inşa edilen ve bünyesinde sanat kurslarının da olduğu yapılar olarak öne çıkmaktadır. Her belediyede bu kültür merkezlerinin faaliyetleri sosyokültürel ve sosyoekonomik olgulara göre

değişkenlik göstermektedir. Örneğin; Antalya Kepez Belediyesi müzik atölyesi çalışmalarının amacı “gelir düzeyi düşük ve suç riski altında bulunan çocukların, müzikle uğraşmasını, dolayısıyla korunmasını ve faydalı alışkanlıklar edinmesini sağlamak” olarak açıklanmaktadır (Aka, 2018: 40).

Çocuklar için açılan sanat kurslarında belediyelerimizin sunmuş olduğu yelpaze çok geniştir. Ailelerin bu geniş yelpazede çocuklarının ilgi alanını bulmaları, yetenekli oldukları alanlarda eğitim almalarını sağlamaları gerekmektedir. Avrupa ülkelerinin standartlarında verilen kurslar dramadan metin yazarlığına, her türlü enstrüman kullanma eğitiminden ebru sanatçılığına kadar uzanmaktadır. Çocuklarımızın erken yaşta yetenekleri ya da ilgileri doğrultusunda alacakları eğitim, ülkemizin kültürel gelişiminin yegâne olgusu olan sanatta, donanımlı gençler yetiştirmemizi sağlayacaktır.

(3) Gezi Organizasyonları: Belediyeler, çocuklara bulundukları şehrin veya başka şehirlere düzenledikleri turlar aracılığıyla diğer şehirlerin kültürel zenginliklerini ve tarihî yerlerini tanıtmak konusunda sorumluluk sahibidir. Özellikle, farklı şehirlere gitme imkânı bulamayan çocuklar için fırsat sağlanması ve çocukların içinde yaşadıkları topluma dair tarihsel boyutta bilinç oluşturmaları oldukça önemlidir. Örneğin; Antalya Kepez Belediyesinin gezi organizasyonları yapmasındaki amaç, kırsal bölgelerde yaşadığı için şehir merkezini görme imkânı olmayan çocuklara şehir merkezini gezdirmek ve tanıtmak olarak belirtilmiştir. Öte yandan Mersin Büyükşehir Belediyesi ise Çanakkale’yi çocuklara tanıtmak ve tarihsel bir şuur oluşturmak için Çanakkale’ye gezi düzenlemiştir (Aka, 2018: 40).

(4) Uçurtma Şenlikleri: Belediyelerin pek çok çocuğa uçurtma hediye ederek yaptıkları organizasyonla çocuklar için eğlenceli bir etkinlik amaçlanmaktadır. Çocukların akranlarıyla birlikte vakit geçirme, sosyalleşme ve eğlenmesi amacını taşıyan bu uygulamalar önem arz etmektedir. Özellikle şehir merkezlerinde bu tarz etkinlikler için çocukların kısıtlanması nedeniyle, bu etkinlikler için belediyenin uygun bir alanda aileler ile birlikte bir etkinlik planlaması çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır. Örneğin; İstanbul Kâğıthane Belediyesi tarafından yapılan uçurtma şenliğinde 5.000 adet uçurtma, çocuklara ücretsiz olarak verilmiş ve şenlikte yarışma organizasyonlarıyla çocukların eğlendirilmesine katkıda bulunulmuştur (Aka, 2018: 40).

(5) Sportif Etkinlikler: Belediyeler, çocuklara spor yapacakları alanları tesis etmenin yanı sıra sportif organizasyonlar da yapıp çocuğun sağlıklı fiziksel gelişimine, kötü alışkanlıklar edinmesinin önlenmesine, sosyalleşmesine ve bunları yaparken eğlenmesine yardımcı olabilmektedir. (Aka, 2018: 41).

Çocukların eğitim hayatları dışında geçirdikleri zamanları daha verimli hâle getirmeyi amaçlayan bu aktivitelerin, ne yazık ki günümüzde çok küçük yaşlara kadar inen zararlı madde kullanımı başta olmak üzere pek çok olumsuz koşulu ortadan kaldırması adına önemi büyüktür. Her geçen gün belediyelerce daha da çeşitlendirilen spor aktiviteleri jimnastikten masa tenisine, buz pateninden yüzmeye kadar geniş bir yelpaze sunmaktadır. Çocukların daha pozitif bir sosyal çevre edinmesini sağlayan bu hizmetlerin, aileler tarafından da çocuklarına teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

(6) Çocuk Meclisleri: Çocuk meclisleri, çocukların isteklerini, sorunlarını ifade ederek kendileriyle alakalı sorunların çözümünde aktif rol almalarını sağlamak, çocukların yaşadıkları ülkenin değerlerini öğrenebilmelerini sağlamak ve geleceğe güvenle bakabilmeleri adına uygulamalar geliştirmek için kurulmaktadır.

4.2.1.4. Çocuklara Yönelik Eğitim ve Sağlık Hizmeti

Belediyelerin çocuklar için sağladığı hizmetler içerisinde eğitim ve sağlık hizmetleri büyük önem arz etmektedir. Belediyeler, eğitim alanında kreş ve gündüz bakımevleri vasıtasıyla okula hazırlık için hizmetler sağlamaktadır. Ayrıca çocuk kütüphaneleri, eğitim destek kursları, eğitici programlar, öğrenci yurtları ve çocuklara yönelik özel yayınların çıkarılması aracılığıyla çocukları yazarlar ile buluşturmak gibi faaliyetler çocukların eğitimine önemli derecede destek olmaktadır. Çocuklara yönelik sağlık hizmeti ise daha çok koruyucu ve önleyici nitelikteki hizmetler arasında sayılacak sağlık taramaları ve ruh sağlığına yönelik psikolojik destek hizmetlerini kapsamaktadır (Aka, 2018: 41).

4.2.1.4.1. Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Mobil Kreşler

Kreşler, 1-3 yaş arası çocuklara hizmet veren; gündüz bakımevleri ise 3-5 yaş arası çocuklara hizmet veren kuruluşlardır. Kreş ve gündüz bakımevlerinin hedeflerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Aka, 2018: 41):

- Çocukların ruhsal ve bedensel gelişimine katkıda bulunmak,
- Çocukların hitabet ve konuşma yeteneğini geliştirmek,
- Çocukların özgün ve yaratıcı düşünebilmelerini sağlamak,
- Çocukları ilköğretim kademesine hazırlamak,
- Aile ile kreş arasında iletişim sağlayarak aileleri okul öncesi eğitim hakkında bilinçlendirmek.

Mobil kreşler, kreşin çocuklara sağladığı avantajlardan yoksulluktan veya kreş bulunmamasından dolayı faydalanamayan çocuklar için mahallelere bir tır veya araç yardımıyla kreş hizmeti vermektedir.

4.2.1.4.2. Çocuk Kütüphanesi ve Mobil Çocuk Kütüphanesi

Çocuk kütüphanesi, sadece çocuklar için ve çocukların kitaplarla buluşması, kitap okuma alışkanlığı edinmesi için açılan kuruluşlardır. Kitap okuma alışkanlığının yanı sıra çocukların seviyesine uygun kitaplarla kütüphane donatılır. İzmir Konak Belediyesinde bulunan çocuk kütüphanesinin amacı, çocuklara okuma ve kütüphane alışkanlığı kazandırmak olarak açıklanmaktadır. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi bünyesinde hizmet veren çocuk kütüphanesinde mozaik, resim, drama ve satranç atölyeleri ile kütüphanelerin çocukların gözünde daha ilgi çekici olması amaçlanmıştır (Aka, 2018: 42).

Mobil çocuk kütüphanesi, tıpkı mobil kreşler gibi gezici çocuk kütüphaneleridir. Kırsalda veya kütüphane olmayan yerlerde çocukları kitapla buluşturmak amaçlanmaktadır. Bursa Büyükşehir Belediyesindeki gezici kütüphane sayesinde,

merkeze uzak ve kırsalda yaşayan 11.025 çocuğun kütüphane hizmetinden faydalanması sağlanmıştır (Aka, 2018: 42).

4.2.1.4.3. Eğitim Destek Kursları

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin eğitimine destek olmak için eğitim destek kursları belediyeler tarafından açılmaktadır. Bu kapsamda özellikle TEOG/YGS/LYS gibi sınavlar için öğrencilere destek hizmetleri verilmektedir. Bu kuruluşlarda eğitimin yanı sıra öğrencilerin kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunması amaçlanmaktadır. İstanbul Beylikdüzü Belediyesi eğitim merkezinin amacı, maddi yoksunluk çeken öğrencilere eğitim hayatlarında fırsat eşitliği tanımak şeklinde açıklanmaktadır (Aka, 2018: 42).

4.2.1.4.4. Eğitim, Konferans, Panel, Seminer ve Forumlar

Belediyeler çocukların biyolojik, sosyal ve psikolojik gelişimlerinde destek olmak için çocuklara ve ailelere hitap eden çeşitli eğitim, konferans, panel, seminer vb. düzenleyebilmektedir. Belediyeler bu faaliyetler sayesinde toplumu çocukların gelişimi, eğitimi ve sağlığı gibi konularda bilinçlendirmeyi amaç edinmektedir (Aka, 2018: 43). İlgili konular aşağıda özetlenmiştir:

- Cinsel eğitim,
- Din eğitimi,
- İnternet ve sosyal medya kullanımına ilişkin eğitim,
- Okul başarısı ve ailenin üzerine düşen sorumluluklar,
- Aile ve çocukları ergenlik sorunlarına ilişkin bilinçlendirme,
- Sınav kaygısına yönelik eğitim,
- Okula hazır oluş ile ilgili oryantasyon eğitimleri,
- Mahremiyet eğitimi ve
- Aileleri çocuklarda davranış bozukluklarına ilişkin bilinçlendirme.

4.2.1.4.5. Çocuklara Yönelik Yayınlar

Belediyeler, çocukların akademik gelişimine katkıda bulunmak ve örgütsel faaliyetler konusunda bilgiler vermek amacıyla çocuklara özel yayınlar oluşturmaktadır. Bu yayınlar dergi, broşür veya kitap olarak sunulmaktadır (Aka, 2018: 44).

4.2.1.5. Çocuklara Yönelik Sosyal Yardım

Çocuklara yönelik sosyal yardımlar, çocukların sağlıklı gelişimi için nakdî yardımlar ve ailelere çocuklarla beraber sosyal yardımlar olarak açıklanabilir. Bu hususta eğitim bursları, toplu sünnet organizasyonları, oyuncak ve kitap kumbaraları, kırtasiye ve giyim yardımı ile yetim ve öksüzler için gerçekleştirilen faaliyetler örnek olarak verilebilmektedir.

4.2.1.5.1. Eğitim Bursu Desteği

Belediyelerin, durumu olmayan ailelere çocuklarının akademik hayatına devam etmesi maksadıyla nakdî destek vermesi amacıyla eğitim bursu desteği kullanılmaktadır. Bu doğrultuda engelli, yetim, öksüz; boşanmış ailelerin çocukları ile şehit ve gazi çocuklarına öncelik verilmektedir. Belediyelerin bu doğrultudaki amaçlarından biri de toplumsal dayanışmanın tesisi ve sağlamlaştırılmasına yöneliktir (Aka, 2018: 46).

4.2.1.5.2. Toplu Sünnet Organizasyonları

Çocuklarını sünnet ettirmek için gereken maddi koşullardan yoksun olan aileler için toplu sünnet organizasyonları belediyeler tarafından düzenlenir ve şenlikler kapsamında oluşturulur. Şenlik ortamı, hediye ve eğlencelerle çocuklara moral de verilmektedir.

4.2.1.5.3. Oyuncak ve Kitap Kumbaraları

Belediye, şehrin bazı yerlerine oyuncaklar ve kitaplar için ayrı ayrı kutular yerleştirir. Burada toplanan oyuncaklar veya kitaplar, bunlara erişim konusunda maddi sıkıntılar yaşayan ailelerin çocuklarına verilmektedir. Bunlar, insanlar arasında dayanışma ve yardım bilincini geliştiren uygulamalardır.

4.2.1.5.4. Kırtasiye ve Giyim Yardımı

Çocuklara yönelik kırtasiye ve giyim yardımları belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri arasındadır. Maddi yoksunluk çeken ve kırtasiye malzemesi, üniforma, okul çantası gibi gereçlere sahip olmayan çocuklara ihtiyaç duydukları destek, belediyeler tarafından verilmektedir (Aka, 2018: 47).

4.2.1.5.5. Yetim ve Öksüzlere Yönelik Sosyal Yardım

Belediyeler, yetim ve öksüz çocuklara yalnız olmadıklarını hissettirmek amacıyla aynı ve nakdî yardımlar organize etmektedir. Çocukların sosyal ve psikolojik gelişimleri için bu destekler oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu yardım hizmetlerinin bir diğer amacı ise çocukların toplumdan soyutlanmasına ve benlik saygılarının azalmasına engel olmaktır. Belediyelerin, yetim ve öksüz çocuklara yönelik hizmetleri bağlamında, genellikle kırtasiye, giyim, bayramlık kıyafet yardımı, sosyal market kartı, gezi organizasyonlar, akademik destek, aile danışmanlığı, rehberlik, psikolojik destek, sportif faaliyetler, seminerler ve iftar organizasyonları örnek olarak sayılmaktadır (Aka, 2018: 46-47).

4.2.2. Gençlere Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları

Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'nin gelecek adına bu kaynağı doğru kullanması büyük önem arz etmektedir. Gençlerin yetenekleri doğrultusunda doğru yönlendirilmesi, sosyalleşmeleri ve kötü alışkanlıklardan uzak durması da kritik öneme sahiptir. Belediyeler, uygulamalarını ve hizmetlerini yapılandırırken bu kıstaslara göre hareket etmektedir. Sportif faaliyetler, meslek edindirme eğitimleri, gençlik merkezleri, bilim merkezleri, evlendirme faaliyetleri, öğrenci yurtları ve gençlik meclisleri bu uygulamalara örnek gösterilebilir.

4.2.2.1. Gençlik Merkezleri

Haklar konusunda imtina gösterilen eşitlik, imkânlar konusunda da gösterilmelidir. Belediyelerin de bu konuda üzerine düşen sorumluluklar bulunmaktadır. Bu gibi ihtiyaçlara cevap olması adına belediyeler, gençlik merkezleri kurmaktadır. Gençlik merkezlerinin kuruluşundaki ana amaç, gençlerin sahip olmadıkları olanaklara erişimlerinin sağlanması, çeşitli aktiviteler içinde yer alarak sosyal beceriler edinebilmeleri ve en önemlisi de paylaşımda bulunabilecekleri bir merkez oluşturmaktır (Pekşen, 2014: 30). Gençlik merkezlerinin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır (Baş ve Çetin, 2017: 155-156):

- Gençlerin, Atatürk ilkeleri doğrultusunda, ülkesine ve milletine faydalı, araştırmacı, yaratıcılık hünerlerini haiz ve analitik zekâlarını geliştirmek adına toplumsal yaşama gönüllü olarak katılmalarına destek olmak,
- Gençlerin boş zamanlarını ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerini sağlamak; onları sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirip gelişimlerine destek olmak,
- Diğer illerdeki gençlik merkezleri üyeleri ile birlikte projeler üreterek, gençler arasında değişim programları yapılmasını sağlamak,
- Yurt dışı gençlik kuruluşlarıyla uluslararası değişim programları gerçekleştirmek.

4.2.2.2. Bilim Merkezleri

Belediyelerin oluşturduğu bilim merkezlerinin hedefi, gençlerin bilime ilgisini uyandırmak ve arttırmak, ayrıca deneyler aracılığıyla bir öğretim ortamı hazırlamaktır. Günümüzde çocuk, genç, yetişkin, kısaca her yaştan insanın bilime yakın olmasında en etkili araçlardan biri bilim merkezleridir. Bu merkezler bilim ve teknolojinin daha geniş kitlelere ulaştırılmasında kritik bir öneme sahiptir. Belediyelerin yanı sıra, özellikle TÜBİTAK tarafından da bu merkezler desteklenmektedir (Pekşen, 2014: 30-31). Bu amaçtan hareketle, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun 23. toplantısında, bilhassa çocuklarla gençlerin bilime ilgisini ve merakını artıracak, onlara teknolojiyi daha doğru kullanmaları noktasında destek olacak bilim merkezlerinin 2016 yılı itibarıyla tüm

büyükşehirlerde, 2023 yılı itibarıyla da tüm illerde kurulması çalışmalarının yerel yönetimlerle iş birliği içinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır (TÜBİTAK, 2017).

Bilim merkezleri, günlük olay ve meselelere bilimsel açıdan yaklaşabilmek yönünde ufuk açıcı bir noktadadır. Öyle ki bu merkezler, herkesin yaratıcılığını ortaya çıkarabileceğini ve bu konudaki becerilerini geliştirebileceğini göstermektedir. Özellikle küçük yaştaki ziyaretçilerin sorumluluk alabilme ve kendi kararlarını verebilme becerilerinin gelişmesine katkı sunmaktadır (TÜBİTAK, 2017).

4.2.2.3. Sportif Faaliyetler

Gençlerin, özellikle kötü alışkanlıklardan korunması amacıyla sportif faaliyetlere yönlendirilmesi ve fiziksel gelişiminin sağlanıp sağlıklı yaşama alışkanlıklarının edinilmesi sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde amaçlanmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda sporun teşviki amacıyla yapılabilecek yardımlar belirlenmiştir. Bu doğrultuda, ihtiyaç malzemelerinin karşılanması, nakit yardımları, spor müsabakalarının düzenlenmesi ve başarılı olan sporcular başta olmak üzere, eğitim ve teknik destek sağlayan personele ödül verilebileceği kayıt altına alınmıştır. Çocuklar ve gençler için spor aktiviteleri, gerek zararlı alışkanlıklardan gerekse zararlı arkadaşlıklardan uzaklaşmaları açısından önemlidir. Sosyal belediyecilik anlayışının gerekliliği olan, sosyal hayata destek kavramı bu noktada devreye girmektedir. Çocuklarımızın ve gençlerimizin, spor faaliyetleri ile daha sağlıklı bir hayata sahip olması, ayrıca yeteneklerini sergileme fırsatı bulması gelecekleri açısından çok değerlidir.

Örneğin bir ilçe belediyesi olan Nazilli Belediyesi tarafından 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine istinaden hazırlanan Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği’nde spora ilişkin şu ifadelere yer vermiştir: “Sportif faaliyetlerde bulunmak, spor okulları ve kurslar açmak, bölgede bulunan spor kulüpleri ile dayanışma içinde halkın spor faaliyetlerine katılımını sağlamak, gençler için sportif etkinlikler, yarışmalar ve turnuvalar düzenlemek” (Atalay vd., 2016: 71).

Ülkemizde belediyeler, pek çok branşı içeren spor kulüpleri kurmuştur. Genel yargının aksine bu kulüpler sadece futbol üzerine eğitim vermemektedir. Millî sporumuz olan güreş başta olmak üzere basketbol, voleybol ve dövüş sporları gibi pek çok alanda

hizmet veren kulüpler, başarılarını hem ulusal hem de uluslararası arenada kanıtlama fırsatı bulabilmiştir. Belediyelerin, özellikle amatör sporcuları ve kulüpleri desteklemesi, gelecekte uluslararası camiada çok daha başarılı isimlerin yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır.

4.2.2.4. Meslek Edindirme Kursları (BELMEK)

Eğitim ve kültür hizmetleri açısından bakıldığında meslek edindirme kursları, istihdamın arttırılması için büyük bir öneme sahiptir. Günümüz koşullarında işverenlerin aradığı vasıflar her geçen gün değişmekte ve yükselmektedir. Güncel ihtiyaçlara yönelik hazırlanan kurslar ve verilen eğitimler sayesinde bu eğitimleri başarı ile tamamlayanlar, geçerlilik oranı yüksek sertifikalar elde etmektedir. Belirli alanlarda uzmanlaşmayı da sağlayan bu eğitimler sayesinde kursiyerlerin iş bulma fırsatı artmakta, özel sektörün ara elaman ihtiyacı karşılanmaktadır.

Özellikle üniversite eğitimi alamayan ama iş dünyasına atılabilmek için belirli yeteneklere ihtiyaç duyan genç kesimlere bu kurslar büyük destek olmaktadır. Örneğin; bir ofiste çalışmak için istenen “bilgisayar yeterlilik sertifikası”, bilgisayar eğitimi konusunda geri kalmış gençler için o iş hakkında beceri geliştirebilme imkânı sunmaktadır. İstihdam açısından meslek kursları, işsizliğin ciddi seviyelere ulaştığı ülkemizde, kalifiye hizmet anlayışının yerleşmesi noktasında oldukça önemlidir.

4.2.2.5. Kültür, Sanat ve Spor Kursları

Bu kurslar kültür, sanat ve spor alanında eğitim vermek maksadıyla faaliyete geçirilmektedir. Yemek, pasta, resim, gitar, ebru, çini, kırkyama, diksiyon, okuma yazma, Kur'an eğitimi, dikiş, nakış, el sanatları ve boyamadan bilgisayar kursuna kadar pek çok dalda eğitim veren bu kurslar, gençlerin talebi üzerine belediyeler tarafından açılmaktadır. Ayrıca belediyeler tarafından izcilik faaliyetleri de desteklenmektedir.

Konser, panel, sempozyum ve sergiler; dinî ve millî günlerde düzenlenen sergiler; hemşehri günleri ve eğlence programları doğrudan belediyeler tarafından yapılmaktadır. Dernekler, kulüpler, sivil toplum kuruluşları, vakıflar ya da öğrenci ve gençlik gruplarının

düzenlediği bu tür faaliyetlere belediyeler; sponsorluk, ulaşımı sağlama ve yer tahsis etme şeklinde destek vermektedir (Taşkit, 2019: 76).

4.2.2.6. Yaz Kursları, Spor Okulları ve Kampları

Özellikle gelişmiş ülkelerde hassasiyetle üzerinde durulan yaz kursları ve yaz spor okulları, eğitim sürecini tamamlayan öğrencilerin tatil süreçlerini en verimli şekilde değerlendirmeleri için zaruri bir hâl almıştır. Eğitimin sürekliliğini sağlayan bu uygulamalar aynı zamanda sağlıklı nesillerin yetişmesi, başarılı sporcuların ülkeye kazandırılması gibi hususlarda da önemli bir rol oynamaktadır.

4.2.2.7. Öğrenci Yurtları

Öğrenci yurtları, yalnızca öğrencilerin kalabileceği, öğrencilerin barınması için özel olarak düzenlenmiş barınma alanlarıdır. Yurtlar genellikle ailesinden farklı bir şehirde ikamet eden öğrenciler tarafından kullanılır. Belediyelerin yurt açma ve işletme yetkisinin olmadığı, 2010'da yayımlanan Sayıştay kararıyla belirlenmiştir. Ortaöğrenim ve yükseköğrenimde öğrencilerin yurt sorununa karşılık, belediyelerin yurtları, öğrencilere barınma alanında önemli bir hizmet sağlamaktadır (Taşkit, 2019: 76).

4.2.2.8. Gençlik Meclisleri

Günümüzde daha da yaygınlaşan kent konseyleri ve gençlik meclisleri uygulamaları siyasi hayatın bir gerekliliği hâlini almıştır. Gençlerin sorunlarının ilk elden dinlenilmesi ve çözüm sürecinde verilen kararlara gençlerin ortak olması, demokrasi ruhunu güçlendirmektedir. Her yeni nesille birlikte gençlerin beklenti ve ihtiyaçları farklılaşmaktadır. Bir üst neslin bile alt nesli anlamasının giderek zorlaştığı bir ortamda gençlere söz hakkı tanınması; yönetimin kendisini güncellemesi ve gençlerin yönetime ortak olabilmesi açısından çok önemlidir.

4.2.2.9. Evlendirme Faaliyetleri

Belediyeler kendi bünyelerindeki nikâh salonları sayesinde durumu olmayan gençler için masraflı bir evliliğin önüne geçme amacı taşımaktadır. Evlendirme faaliyetleri kapsamında sadece, uluslararası aile cüzdanı ücreti gençlerden tahsil edilir.

4.2.3. Kadınlara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Belediyeler, bireylerin ortak ihtiyaçları ve sorunları doğrultusunda uygulamaları yürürlüğe sokmaya özen gösterir ancak cinsiyetler arası belirli ihtiyaç ve sorunlarda farklılıklar gözlemlenmektedir. Modern belediyecilik anlayışı ise bu bireysel farklılıkları dikkate alarak çalışmalar gerçekleştirmesi üzerinedir. Bu açıdan belediyeler, kadınlara yönelik bazı özel hizmetler üretmektedir. Bunların yanında; eşi hayatta olmayanlara düzenli nakit yardımı, kadına şiddete karşı sığınmaevi ya da konukevi açmak, kadınların hakları konusunda bilinç oluşturmak, kadınlar için mesleki kurslar veya el sanatları kursları açmak; sportif, kültürel ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi gibi örnekler sayılabilmektedir.

4.2.3.1. Eşi Hayatta Olmayanlara Nakdî Yardım

Ülkemizde kadınların iş dünyasında yer edinmesi her geçen gün artış sergilese de kadınların yoksulluk çekme oranı erkeklere kıyasla hâlen yüksektir. Gelişmekte olan ülkelerin genel sorunları arasında sayılan bu durumun, artan eğitim seviyesi ve kazanılan nitelikler ile azalması beklenmektedir. Evlilik hayatında eşe bağımlı olan kadınların, eşlerini kaybetmeleri üzerine düştüğü maddi zorluklar, başta merkezî yönetim olmak üzere belediyelerin ve STK'lerin de ilgilenmesi gereken sorunlar arasındadır. Eşini kaybeden kadınlara maddi destek sağlanmasının yanı sıra onları iş hayatına hazırlayan, onların farklı nitelikler kazanmalarına önayak olan kurs ve seminerler de düzenlenmektedir. Kadının bir birey olarak tek başına ayakta kalabilmesini hedefleyen bu tarz eğitimlerin, kadının toplumdaki yerini değiştirmesinde ve toplumun kadına bakışında yeni bir pencere açması bakımından önemi büyüktür.

4.2.3.2. Kadına Şiddete Karşı Faaliyetler

Kadına yönelik şiddet eylemleri, toplumu çok ilgilendiren ve konuyla ilgili önleyici faaliyetleri devlet politikası hâline getirmeyi gerektiren bir konudur. Belediyelerin, sığınmaevi ve konukevi açmak gibi faaliyetlerinin yanında vakıflar ve STK'ler ile iş birliği içerisinde kadınları şiddetten korumaya yönelik sorumlulukları bulunmaktadır. Bu hususta sadece sığınma değil, danışma ve bilinçlendirme hizmetleri de yine belediyeler tarafından yürütülmektedir.

Ne yazık ki dünya genelinde büyük bir sorun teşkil eden kadına şiddet olgusu, ülkemiz içinde yadsınamayacak boyutlara ulaşmıştır. Başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının girişimleri ve çeşitli kurumların da desteği ile Türkiye genelinde toplam 145 adet konukevi faaliyete geçirilmiştir. Bu merkezlerde, şiddete maruz kalmış kadınlara öncelikle psikolojik destek ve sağlık desteği sağlanmaktadır. Kadınların sosyal hayata yeniden adapte olabilmesi ve öz güvenlerinin arttırılması için çalışmalar yapılmaktadır. Yeniden ve şiddetten uzakta bir başlangıç yapabilmelerini sağlayan bu evler, kadının toplumdaki yerini bulabilmesi ve erkeklerle eşit bir yaşama sahip olması için önem arz etmektedir.

Kadın örgütlerinin işlettiği bağımsız kadın danışma ve dayanışma merkezlerinin yanı sıra, son yıllarda pek çok belediye de kadınlar için danışma merkezleri açmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, öncü bir hizmetle, 2934293 numaralı telefonda bu konuda danışmanlık hizmeti vermektedir. Bu, diğer belediyelerin de peşi sıra uyguladığı bir hizmet olarak görülmektedir. Ulusal anlamda ise ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı; aile, kadın, çocuk ve engellilere sosyal danışma hattı olarak hizmet vermektedir. Bununla birlikte, çok yaygın bir sorun olmasından dolayı bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

İstanbul Beylikdüzü Belediyesinde, belediyede çalışan ve eşine şiddet uygulayan erkeklerin maaşlarının yarısının kesilerek eşlerine verilmesi uygulaması yapılmaktadır. Şiddete karşı farkındalık yaratmak ve bu konuda kati cezalar kesmek toplum tarafından da desteklenmektedir (Yücel ve Kutlar, 2020: 158).

4.2.3.3. Meslek Edindirme Kursları

İstihdamın artırılması için mühim olan meslek edindirme kursları, günümüz koşullarında işverenlerin aradığı, her gün değişen vasıfların karşılanması bağlamında da önemlidir. Buralarda hazırlanan kurslar ve eğitimler güncel ihtiyaçlara yönelik olup, eğitimlerin sonunda başarılı olanlar, geçerlilik oranı yüksek sertifikalara sahip olabilmektedir. Özel sektörün ara eleman ihtiyacını karşılamaya hizmet eden bu kurslar, belirli alanlarda uzmanlaşmayı sağlayarak, başarılı kursiyerlerin iş bulma olanağını da arttırmaktadır.

Kadınlar için meslek edindirme kursları değerlendirildiğinde, ev hanımı olan kadınların da hobi maksadıyla bu kurslardan faydalandığı görülmektedir. Kadınlar, el işi, fotoğrafçılık, dans, müzik ve oyunculuk kursu gibi pek çok dalda hizmet veren bu kurslardan faydalanmaktadır.

4.2.3.4. Kültürel ve Sanatsal Faaliyetler

Kültürel ve sanatsal faaliyetler, her yetişkin kadının kişisel ve mesleki gelişimi için gerekli görülmektedir. Bu hususta kadınları kitaplarla buluşturmak için özel okuma etkinlikleri planlamak, keyifli vakit geçirip el emeği üretimlerden gelir elde edilmesi adına kermesler ve el işi merkezleri kurmak gibi pek çok faaliyet, belediyeler tarafından yapılmaktadır.

4.2.3.5. Kreş ve Yuva Desteği

Kreş ve yuva hizmetleri, özellikle günümüzde, iş hayatında etkin bir rol oynayan kadınların, çocuklarının yetiştirilmesi için yeterince zaman bulamaması ve iş hayatı ile çocukları arasında tercih yapmak zorunda kalmaları nedeniyle büyük bir önem kazanmıştır. Gerek çocukların sağlıklı bir ortamda yetişmesi gerekse ihtiyaç duydukları eğitimi alabilmeleri açısından önemli olan kreş ve yuvalar, ailelere de günlük hayatlarındaki yükü azaltmakta yardımcıdırlar. Ayrıca çalışmayan annelerin de iş bulma sürecinde bu olanaklardan yararlanabilmesi annelik sorumluluklarının azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

4.2.4. Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediye Uygulamaları

Belirli bir yaş üzerine ulaşmış vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmasında kamunun ayrı bir yeri bulunmaktadır. Yeterli geliri olmayan ya da bakıma muhtaç yaşlıların hayat koşullarını iyileştirme hususunda da belediyelerimize büyük görev düşmektedir. 5216 sayılı Kanun uyarınca belediyelerin, hizmetlerini hayata geçirirken yaşlıların ihtiyaçlarını da dikkate alma zorunluluğu bulunmaktadır. Sosyal belediyeçilik anlayışının gereği olarak belediyelerimiz, gerek huzurevleri gerek yaşlılara yönelik düzenlenen organizasyonlar gerekse ücretsiz sağlık ve destek hizmetleri ile yaşlı vatandaşlarımızın yanında olmaya çalışmaktadır. Yaş itibarıyla başta sağlık, fizik tedavi ve rehabilitasyon gibi hayati önem taşıyan ihtiyaçları olan yaşlılarımızın aynı zamanda sosyal becerilerini yeniden kazanmaları ve mutluluk motivasyonlarının artması için psikolojik desteğe de ihtiyaçlarının olduğu aşikârdır. Ülkemizin ayrıcalıklı kültürel geleneği sayesinde saygı duyulan bir olgu olan yaşlılık, başta belediyelerimiz olmak üzere merkezî yönetim ve STK'ler tarafından da öncelikli konumda tutulmalıdır.

4.2.4.1. Huzurevi ve Barınma Faaliyetleri

Huzurevleri, en temel tanımı ile belirli bir yaş üzerindeki, ekonomik açıdan olumsuz durumda bulunan veya sosyal anlamda destekçisi olmayan vatandaşların başta korunma, bakım gibi ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş kuruluşlardır. Huzurevlerinde yaşlıların sosyal ve psikolojik ihtiyaçları karşılanmaktadır. Vatandaşların, özellikle sağlık sorunlarının arttığı yaşlılık döneminde en temel sağlık hizmetlerini almalarının yanı sıra, ihtiyaç hâlinde sürekli ve özel bakım altına alınmaları da sağlanmaktadır.

Belediyeler yaşlılar için huzurevi açmak ve onların barınmasına ilişkin koruyucu tedbirler almak durumundadır. Sosyal belediyeçilik anlayışına istinaden sokaklarda bakımsız ve evsiz yaşlı bireylerin olmasının engellenmesi, belediye sınırları içerisinde yaşayan insanlara sunulan önemli bir hizmet olarak değerlendirilmektedir.

4.2.4.2. Yaşlı Kulüpleri ve Yaşlı Dayanışma Merkezleri

Yaşlı kulüpleri ve yaşlı dayanışma merkezleri, huzurevlerinin aksine yalnız gündüz hizmet veren kuruluşlardır. Altmış yaş üzeri vatandaşlara çeşitli sosyalleşme ve eğlence toplantıları düzenleyerek onlara psikolojik destek sağlamalarının yanı sıra, sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi için de çalışmalar yapılmaktadır. Başta Avrupa olmak üzere gelişmiş ülkelerde oldukça yaygın ve işlevsel olan bu merkezlerin, iş hayatı sonrası sosyal hayata adaptasyon açısından da büyük önemi bulunmaktadır. Sosyal faaliyetler kapsamında bu ve bunun gibi merkezlerin belirli etkinlikleri, yaşlılar arasında sosyalleşme ve dayanışma duygularını güçlendirmektedir.

4.2.4.3. Sağlık Hizmetleri

Huzurevlerinde ikamet eden ve bakıma muhtaç yaşlılara ücretsiz poliklinik hizmeti verilmektedir. Huzurevinde olmasa dahi evinde bakıma muhtaç olanlar için ise doktor muayenesi, hemşirelik bakımı, fizik tedavi gibi sağlık hizmetlerinin yanı sıra ev içi tamir ve tadilat, kişisel bakım, temizlik, yemek yapılması gibi hizmetler bizzat belediyeler tarafından organize edilmektedir.

Yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, belediyeler tarafından oluşturulan kuruluşlardır. Ağır psikolojik rahatsızlığı ya da bulaşıcı hastalığı olmayan yaşlılara hizmet verilen bu merkezlerde, başta görme veya işitme engeli olan vatandaşlar olmak üzere kendi bakımını gerçekleştiremeyen ve yardıma ihtiyacı olan yaşlılara destek sağlanmaktadır.

4.2.4.4. Ayni ve Nakdî Yardımlar

Ayni ve nakdî yardımlar, belediyeler tarafından yoksul vatandaşlara yapılan yardımların yanında özel bir kapsamda değerlendirilen sosyal hizmetlerden biridir. Ayni yardım gıda, giyim ihtiyacının karşılanması ve kömür-yakacak yardımı gibi hizmetlerden oluşmaktadır. Nakdî yardım ise emekli maaşı olmayan veya maaşıyla geçinemeyen kişilere belediyeler tarafından, müracaata dönük tespitlerin yapıp aylık ödenek bağlanması hizmetidir.

2019-2023 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan aynı ve nakdî sosyal destek hizmetleriyle ilgili hazırlanan Tablo 1, çeşitli hizmet kalemlerindeki trendi göstermektedir. Özellikle 2023 yılında, toplam destek miktarında önemli bir artış olduğu görülmektedir. 2023 yılının bir diğer özelliği, önceki yıllarda faal olunmayan bazı hizmet kalemleriyle ilgili de aktif bir pozisyona bürünme gayretidir. En önemli artış ise Sosyal Destek Amaçlı Tek Seferlik ve Düzenli Nakdî Destek kaleminde göze çarpmaktadır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 265).

Tablo 1. 2019-2023 Yılları Arasında Aynı ve Nakdî Sosyal Destek Hizmetleri

	Ölçü	2019	2020	2021	2022	2023
Sosyal Destek Amaçlı Tek Seferlik ve Düzenli Nakdî Destek	Hane	83.087	45.673	125.490	124.927	353.864
Sosyal Destek İstanbulkart	Hane	175.855	223.325	206.813	222.265	231.354
Sen Oku Diye Eğitim Desteği	Öğrenci	91.458	78.797	80.166	82.942	83.162
Yoksul Sevk Kapsamında Gönderilen Sayısı	Kişi	7.849	4.496	7.655	4.881	5.769
Eşya Desteği	Hane	6.483	815	520	1.976	1.501
Halk Süt Desteği	Çocuk	85.961	117.699	124.015	139.556	156.322
Beslenme Desteği	Adet	-	-	-	-	823.000
Evlilik Desteği	Çift	-	-	-	-	8.682
Hijyen Desteği	Adet	-	-	-	-	136.719
Gıda - Hijyen Kolisi Desteği	Adet	-	601.907	262.838	169.651	147.250
Anne Kart	Kişi	-	122.486	256.986	397.067	614.000
Yenidoğan Destek Paketi	Adet	-	-	3.138	6.819	14.989

Kaynak: (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 265).

4.2.5. Yoksullara Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Yoksulluk, yerel yönetimlerin tek başlarına çözemeyecekleri sorunlar arasında yer almaktadır. Yine de yerel yönetimler yoksulluk mücadelesinde mesleki eğitimler, maddi destekler, ücretsiz sağlık hizmetleri ve bünyelerinde geçici istihdam sağlamak gibi yöntemleri kullanarak merkezî yönetime destek sağlayabilirler. Bu kapsamda sosyal belediyecilik uygulamalarına, aşevleri kurmak; ücretsiz gıda, kömür, yakacak temini

yapmak ve ev eşyası dağıtmak; nakdî yardımlarda bulunmak; hayır marketleri kurmak; ücretsiz sağlık hizmetleri sunmak ve yoksul ailelerin çocuklarına kırtasiye desteği sağlamak örnek olarak verilebilir.

Yoksullara yönelik 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde, toplu konut yapılması belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca büyükşehir belediye başkanı, bütçedeki, yoksul ve muhtaçlar için ayrılmış tutarı kullanabilmektedir. Söz konusu yetki uyarınca belediye başkanının, ihtiyaç sahipleri için oluşturacağı projelerde bürokratik süreç hızlanmış olacaktır. Ayrılan bütçenin doğru ve gerekli şekilde kullanımından doğrudan belediye başkanı sorumlu olacaktır.

4.2.5.1. Aşevleri

Aşevleri, ihtiyaç sahiplerinin düzenli olarak beslenmesini sağlayan, ücretsiz yemek hizmeti verilen kuruluşlardır. Yoksul, muhtaç ve hayat mücadelesi veren kişiler için aşevleri kurmak, bu sayede en temel ihtiyaçlardan biri olan beslenme ihtiyacının karşılanması belediyenin sosyal hizmetlerinden biridir.

Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere ülkemizdeki neredeyse tüm belediyeler aşevi hizmeti ile ihtiyaç sahiplerine ücretsiz yemek sunmaktadır. Aşevleri ayrıca, bazı sivil toplum kuruluşlarınca zaman zaman açılmakta ve özellikle ramazan döneminde verilen toplu iftar yemekleri ile vatandaşlar arasında sosyal bir bütünlük hissi oluşturulmaktadır.

4.2.5.2. Gıda, Kömür, Yakacak ve Eşya Yardımı

Maddi durumu yetersiz olan kişilerin hayati ihtiyacı sağlık, barınma ve gıda olarak değerlendirilmektedir. Kişilerin hayati besinlerini alıyor olması, kışın soğuklarından korunması, hayatını idame ettirecek giyim eşyasına ve elektronik eşyaya sahip olması gerekmektedir. Belediyeler bu hususta vakıflarla iş birliği yaparak, üzerine düşen sorumlulukların bilincinde olmalı ve yardımları muhtaç kişilere ulaştırmalıdır.

Temel ihtiyaçlar olarak sıralayabileceğimiz gıda, yakacak ve eşya yardımı günümüzde pek çok belediye tarafından ihtiyaç sahiplerine sunulmaktadır. Sosyal belediyeçilik anlayışının en eski ve temel anlayışı olan, ihtiyaç sahiplerine maddi destek sunulması, günümüze kadar çeşitlenerek gelmiş olsa da, temel ihtiyaçların karşılanması her zaman ilk sırayı almıştır.

4.2.5.3. Sağlık Hizmetleri

Gelir testine göre belirli bir gelir seviyesinin altındakilere, devlet tarafından ücretsiz muayene hizmeti sağlanmaktadır. Belediyeler de evde bakıma muhtaç olan kişilerin muayenesinin evde yapılmasını ve sağlık taramalarının eksiksiz olmasını sağlamak durumundadır. Sosyal belediyeçilik anlayışı, temel ihtiyaçlar konusunda fırsat eşitliği sunmayı amaçlamaktadır. Bu hususta gezici sağlık ekipleri kurarak, kliniklere erişimi olmayan yerlere de sağlık hizmetlerini götürmektedir.

4.2.5.4. Hayır Marketleri

Dar gelirli ailelerin gıda, giyim ve çeşitli ev eşyası gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için hayır marketleri belediyeler tarafından, belediye sınırları içerisinde konuşlandırılmaktadır. Yardıma muhtaç ailelerin ihtiyaçlarının ücretsiz karşılandığı hayır marketlerinde gıda, giyim ve temizlik malzemesi sunulmaktadır.

3 Haziran 2017 tarihinde yayımlanan İstanbul Gazetem'in haberine göre Bağcılar Belediyesi, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hayır çarşısını hizmete sunmuştur. Yılda ortalama 7.500 ailenin faydalandığı bu çarşının, özellikle bayram öncesinde bayramlık ihtiyaçların karşılanması açısından önemli olduğu kaleme alınmıştır.

4.2.5.5. Kırtasiye Hizmeti

Yoksul aileler, çocuklarının eğitim hayatının sekteye uğramaması adına, tıpkı erzak temini gibi kırtasiye malzemelerini paket olarak temin edebilmektedir. Çağdaş bir ortamda, belediye vakıfları ve hayırseverlerin de katkısıyla, ihtiyaç sahibi ailelerin bu yardımlara ulaşması sağlanmaktadır.

4.2.6. Engellilere Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, gelişmekte olan ülkelerde nüfusun %13'ünü, gelişmiş ülkelerde ise %10'unu engelliler oluşturmaktadır. Türkiye'de ise engelli vatandaşlar nüfusun yaklaşık olarak %10'unu teşkil etmektedir (Balcılar, 2017: 50). Bu kişilerin hayata aktif olarak katılmalarında bazı sınırlamalar söz konusu olmaktadır. Bu hususta eğitim, sağlık, iş, rehabilitasyon, ulaşım ve danışma gibi hizmetlerin verilmesi gerekmektedir.

2006 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği sayesinde özürlü hizmet birimlerine yönelik esaslar belirlenmiştir. Başta ulaşım, bakım, sağlık ve istihdam gibi alanlar olmak üzere pek çok konuda birimlere önemli görev tanımlamaları yapılmıştır. Engelli vatandaşların yaşamlarında çözüm bekleyen tek şey, sadece kendilerine yönelik yapılacak atılımlar olmayıp, özellikle engelli bireylerin yakınları ve aileleri için de çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda belediyelerin engelli bireylerin yakınlarına, gerek psikolojik gerekse sosyal anlamda danışmanlık sağlaması büyük önem arz etmektedir. Aynı şekilde belediyelerin, ürettiği projelerde, engelli vatandaşların ihtiyaçlarını ilk sıraya alarak proje ve hizmetlerini bu esasa göre şekillendirmesi gerekmektedir.

4.2.6.1. Rehberlik ve Rehabilitasyon Hizmeti

Büyükşehirlerde yalnızca engelli vatandaşlara verilen hizmetler ile ilgilenen müdürlükler bulunmaktadır. Büyükşehir belediyeleri engelli vatandaşlara yönelik eğitim, istihdam gibi hizmetler sunarken, aynı zamanda engelli vatandaşların ihtiyaçlarına yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri de gerçekleştirmektedir. Engelli vatandaşların istihdamı doğrultusunda yapılan çalışmalar neticesinde, özellikle kamu sektöründe pek çok kişinin iş bulması sağlanmıştır.

4.2.6.2. Çevresel Düzenlemeler

Engelliler için mekânsal düzenlemelerle onların toplu taşımada, mekânlarda ve kaldırımlarda konforlarının düşünülerek gerekli düzenlemelerin yapılması, günümüzde

sosyal belediyeçilik anlayışıyla belediyelerin sorumluluğu altındadır. Fiziki mekânları engelliler lehine düzenlemek, 5378 sayılı Yasa ile mevzuatta yer alan bir konu olarak öne çıkmaktadır.

4.2.6.3. Engellilere İstihdam Sağlanması

Türkiye’de engelli bireylerin işçi olarak istihdamı, 4857 sayılı İş Kanunu’nun 30’uncu maddesinde öngörülen kota sistemiyle sağlanmaya çalışılmaktadır. Belediyeler de sınırları içerisindeki iş yerlerinde, engellilerin çalışma hayatına atılmasına yönelik gerekli destekleyici uygulamalarda bulunmaktadır.

Çalışan seçimlerinde engelli vatandaşlara yönelik ön yargıları bulunan özel sektör paydaşlarının bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların ve seminerlerin, meslek odaları ve STK’ler ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilmesi belediyelerin yereldeki önemli hizmetlerindendir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

5.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Dünya tarihinin en önemli şehirlerinden biri olan İstanbul pek çok medeniyetin gözdesi olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun 469 yıl boyunca başkentliğini yapmış olan İstanbul, farklı kültür ve değerleri bünyesinde barındıran yegâne şehirlerdendir.

Her ne kadar İstanbul Belediyesinin kuruluşu 1857 yılına tarihlense de günümüz belediye yapısının oluşturulması, 1984 yılında yayımlanan 3030 sayılı Kanun ile gerçekleşmiştir. Nüfus bakımından Türkiye'nin en büyük belediyesi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi hâlen 2004/5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005/5393 sayılı Belediye Kanunu'na istinaden faaliyetlerini yürütmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı faaliyet raporuna göre; İstanbul halkının temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak, Türkiye'nin uluslararası konumunun yükseltilmesinin ve halkın refahının artırılmasının hedeflenmesi doğrultusunda bazı temel politikalar belirlenmiştir: Dayanıklı İstanbul, Ulaşılabilir İstanbul, Çevreye Duyarlı İstanbul, Paylaşan İstanbul, Yaşayan İstanbul, Eşsiz Miras İstanbul, Üreten İstanbul, Finansal Sürdürülebilirlik, Katılımcı ve Yenilikçi Yönetim. Belirtilen temalar çerçevesinde ortaya çıkarılan politika ve kampanyalarla, İstanbul'un ve İstanbul halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 23-24).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Türkiye'nin en büyük ve en önemli yerel yönetim birimi kabul edilmektedir. Ülkenin en kalabalık şehri olması ve ekonomik, kültürel, sosyal anlamda etkinliğiyle İstanbul'daki belediye faaliyetlerinin önemi de artmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Türkiye'nin en önemli idari birimi olması kabaca şu özellikleriyle açıklanabilir: Nüfus ve ekonomi, stratejik konum, kültürel ve tarihî miras, ulusal ve uluslararası konum. Şehrin bu kriterlerin farkındalığıyla idare edilmesi ülkenin

genel kalkınması ve uluslararası ilişkilerinin iyileştirilmesi bağlamında doğru orantılı bir ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır.

İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık şehri olması itibarıyla ülkenin ekonomik merkezi konumundadır. Şehir, önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olmasının yanı sıra uluslararası finans, turizm ve kültürel etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, İstanbul'un idari yönetimi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından önemli bir yerdedir. Türkiye'nin en büyük belediyesi olması ve milyonlarca seçmene hizmet vermesi sebebiyle aynı zamanda serbest piyasada rahat hareket etmektedir. Kent lokantaları ve kreşler açabilmekte; uygun fiyata ekmek satabilmektedir. Türkiye'nin diğer küçük belediyeleri düşünüldüğünde, bu tarz hizmetlerin, esnafın bazısını ticari anlamda zora sokacağından, hayata geçirilmesi de güçleşmektedir. Belediyeler bazen bu politikaları popülist bir anlayışla, oy maksimizasyonunu sağlamak açısından da istediği yöne çekebilmektedir.

Avrupa ile Asya kıtaları arasında köprü konumunda olan İstanbul, boğazlarıyla hem Karadeniz'e hem de Marmara'ya açılmaktadır. Bu yönüyle stratejik bir konumda olan şehir, uluslararası ticaretin ve ulaşımın da önemli bir merkezi sayılmaktadır. Dolayısıyla şehrin yönetimi büyük önem taşımakta ve belediye de bu stratejik konumun yönetimini üstlenmektedir.

Şehrin zengin tarihi ve kültürel mirası, dünya genelinde tanınmasını sağlamıştır. Birçok tarihî eser, müze, kilise, cami ve sarayın bulunduğu İstanbul'un kültürel mirasının sürdürülmesi ve tarihî dokusunun korunması büyük önem taşımaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bu mirasın korunması ve şehrin kültürel zenginliğinin tanıtılması noktasında önemli bir rol oynamaktadır.

İstanbul aynı zamanda, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alandaki etkisinin merkezi sayılmaktadır. Ekonomik ve siyasi açıdan ülkenin en önemli şehri olan İstanbul, ulusal politikaların belirlenmesinde ve uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde kritik bir konumdadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi de bu süreçlerde önemli bir aktör olarak, şehrin ulusal ve uluslararası alandaki görünürlüğünü artırmaya çalışmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin temel işlev ve sorumlulukları; altyapı hizmetleri, çevre koruma ve temizlik hizmetleri, şehir planlama ve imar hizmetleri, trafik

ve ulaşım hizmetleri, sosyal hizmetler ve kültürel etkinliklerdir. Bu ve benzeri birçok alanda sunulan hizmetler, büyük ölçekli ve karmaşık bir yapıya sahip olan İstanbul'da yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir.

Altyapı Hizmetleri: Su, kanalizasyon, yol, ulaşım, elektrik, doğal gaz gibi belediyenin sorumluluğundaki hizmetler bu kategoride değerlendirilmektedir. Belediyenin bünyesindeki Yol Bakım ve Altyapı Koordinasyon Daire Başkanlığı (AYKOME) bu faaliyetleri yürütmekle sorumludur.

Çevre Koruma ve Temizlik Hizmetleri: Çöp toplama, geri dönüşüm, yeşil alanların korunması gibi konular bu kategoriye dâhildir. Asıl amaç, İstanbul'da çevre kirliliğini önlemek ve şehrin temizliğini sağlamaktır.

Şehir Planlama ve İmar Hizmetleri: Özellikle nüfusun hızlı artışıyla daha mühim hâle gelen kentleşme sorunu planlama ve imar hizmetleri sürecini iyi yönetmekle giderilebilir. Doğru şehir planlaması yapmak ve imar uygulamalarını denetlemek, şehrin gelişimini sürdürmek adına kritik bir konudur.

Trafik ve Ulaşım Hizmetleri: Trafikle ilgili her konuyu dikkate almak; trafik sorunlarını yönetmek ve ulaşım altyapısını geliştirmek belediyenin sorumlulukları arasındadır. Toplu taşıma hizmetlerini sağlamak ve geliştirmek de aynı sorumluluk dairesinde görülmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Kültürel Etkinlikler: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sosyal belediyecilik hizmetleri de sunmaktadır. Şehirdeki tüm kültürel etkinlikler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Sosyal yardım programları, eğitim ve sağlık hizmetleri, kültürel etkinlikler ve sportif faaliyetler gibi hizmetler de aynı kategoride değerlendirilebilir.

5.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Başlıca Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin birkaç kategoride toplanan hizmetlerinin dışında, üzerinde durulması gereken bir başka konu da sosyal belediyecilik hizmetleridir. Birçok belediyenin standart hizmetlerinin dışında, İstanbul'da özellikle son dönemde hizmet kalemlerinde artış görülmektedir. İhtiyaç sahibi kişi ve ailelere hayatlarını sürdürebilmeleri ve yaşam koşullarını iyileştirebilmeleri yönünde katkı sunan; Sosyal

Hizmetler Daire Başkanlığının bünyesindeki Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğünce sunulan hizmetler barınma, gıda, giyim, eğitim, sağlık yardımları ve maddi yardımlar şeklinde kategorilendirilebilir. 8 Mahalle Evi, 14 Sosyal Hizmet Noktası, 1 Geçici Barınma Merkezi ve 22 Halk Süt Noktası ile bu programlar yürütülmektedir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 11).

Maddi Yardımlar: İnsan için öncelikli olan günlük ihtiyaçların karşılanması hayati önemdedir. Büyükşehir Belediyesince ihtiyaç sahibi ailelere nakdî yardımlar yapılarak, ailelerin temel ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir.

İstanbul’da ihtiyaç sahibi hanelerin sosyoekonomik durumları değerlendirildikten sonra, başvurular üzerine ihtiyaç durumu tespit edilen ailelere ve kişilere uygun sosyal hizmet modeli belirlenmektedir. Bu hizmetler 2019 yılından itibaren daha da çeşitlendirilmiştir. Tek seferlik ve düzenli nakdî desteklerin yanında süt, eşya, gıda, hijyen desteği sunulmaktadır. Eğitim alanında “Genç Üniversiteli” ve “Sen Oku Diye” adlı programlar yürütülmektedir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 266).

Evlenecekler için Evlilik Desteği ve bebeği olanlara Yenidoğan Desteği de maddi yardımlar kategorisinde değerlendirilebilir. İstanbul’da dünya evine girecek çiftlere 7 bin TL tutarında destek sunulması hedeflenmiştir. Başvuru yapacak çiftlerin; İstanbul il sınırları içerisinde ikamet etmesi ve sosyal inceleme sonucunda desteğe ihtiyaçlarının olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 267).

Gıda Yardımları: İhtiyaç sahibi ailelere, sağlıklı ve dengeli beslenmelerini sağlamak amacıyla gıda paketleri yardımı yapılmaktadır. Gıda kolisi desteği ilk akla gelenlerdendir. 2023 yılında 150 bine yakın Ramazan kolisi ve 50 bini aşkın Market Kartı Desteği, ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Ayrıca 181.929 haneye, değişen tutarlarda (250, 500, 1.000, 1.500 veya 2.000 TL) Ramazan Ayı Desteği sağlanmıştır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 336).

Yeni doğan çocuklar için Yenidoğan Desteği ve her çocuğun yaşama eşit fırsatlarla başlamayı hak ettiği inancıyla hayata geçirilen Halk Süt Projesi çocuklar düşünülerek yapılan yardımlardır. Özellikle Halk Süt Projesi ile çocukların süt içme alışkanlığı kazanmasına yardım etmek; kemik, diş ve beyin gelişimlerine destek olmak amaçlanmaktadır. Sunulan hizmete erişimin kolaylaştırılması amacıyla Halk Süt

Noktaları oluşturulmuştur. Destek verilen hanelerin 3-6 yaş grubu çocuklarına; 1 çocuk için ayda 8 litre, 2 çocuk için 12 litre, 3 ve üzerinde çocuk için 16 litre süt yardımı yapılmaktadır. 2023 yılında 156.322 çocuğa toplam 371.790 litre ücretsiz süt desteğinde bulunulmuştur. Öte yandan 231.354 haneye, içinde Halk Ekmek ve Bebe Bisküvisi Desteğinin de yer aldığı Sosyal Destek İstanbulkart Desteği sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 266).

Beslenme Desteği ile de okullara yakın bölgelerde dağıtım yapılmakta, bu hizmet için herhangi bir başvuru şartı gözetilmemektedir. 2023 yılında 823.000 adet Beslenme Desteği dağıtımı gerçekleştirilmiştir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 267).

Giyim Yardımları: Giyim yardımları da önem düzeyi yüksek hizmetlerden biridir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ihtiyaç sahiplerine özellikle kış mevsiminde mont ve kazak gibi giysi yardımları yapmaktadır. Kış aylarında ısınma ihtiyacının artmasıyla birlikte hanelere Kara Kış Desteği adıyla ısınma hizmeti de sağlanmaktadır. Tek Seferlik Nakdî Destekler arasında sayılan Kara Kış Desteği kapsamında yardımlar yapılmıştır. Yine yeni doğan bebeği olan ailelerin de bez, kıyafet, bakım malzemeleri gibi ihtiyaçları giderilmektedir. 2023 yılında 14.989 adet Yenidoğan Destek Paketi sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 265-266).

Barınma Yardımları: Evsiz veya barınma ihtiyacı olan bireylere geçici barınma hizmetleri sunulmaktadır. Konut kirası veya konut alımı gibi konutla ilgili maddi destekler de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Misal 6 Şubat 2023'teki depremden etkilenerek İstanbul'a gelen 10.189 haneye 500 TL tutarında Deprem Desteği ve Acil Durum Destekleri kapsamında toplam 269.034 haneye Tek Seferlik Nakdî Destek sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 265).

Barınma desteğine ihtiyaç duyan bireylere yönelik destekler önceleri nakdî yardımlarla sınırlıyken, destekleri daha da arttırabilmek ve verimli hâle getirebilmek üzere 2023 yılında ilk kez Bayrampaşa ilçesinde Geçici Barınma Merkezi açılmıştır. Geçici Barınma Merkezinde kalmak amacıyla başvuruda bulunan bireylerin, kış mevsimlerinde barınma ihtiyaçları; yıl boyunca ise giyim, beslenme, psikososyal destek, berber ve kişisel hijyen ihtiyaçları karşılanmaktadır. 2023 yılı içerisinde 1.223 bireye, bahsi geçen ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla 7.461 hizmet sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 267).

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin göç ve uyum faaliyetlerine yönelik çalışmaları da barınma yardımları kapsamında değerlendirilebilir. Belediyenin bünyesindeki hizmetler göçmenleri de kapsayacak şekilde dönüştürülerek; ekonomik, kültürel ve sanatsal kaynaşma alanları yaratılmaktadır. Yapılandırılmış mesleki eğitim ve dil kursları, Tercüme Destek Hattı, kadınların farklı sektörlerde kooperatifleşme sürecini desteklemek üzere eğitim, mentörlük ve hibe hizmetleri bu kapsamda yapılan faaliyetlerdendir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 254).

Eğitim Yardımları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, maddi olarak dezavantajlı öğrencilere eğitim yardımları yapmaktadır. Genellikle okul masrafları, kitap ve kırtasiye gibi ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan bu yardımlar, daha spesifik hâllerde de karşımıza çıkmaktadır. Misal Genç Üniversiteli Desteği kapsamında, kendisi veya ailesi İstanbul'da ikamet eden ön lisans veya lisans öğrencilerine nakdî destekte bulunmaktadır. 2023 yılında öğrencilere destek miktarı 7.500 TL'ye yükseltilmiş, Cumhuriyet'in 100. yılında 100.000 üniversite öğrencisine Genç Üniversiteli Desteği sağlanmıştır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 266).

Bir başka eğitim yardımı da üniversiteden önceki eğitim düzeylerini kapsayıcı şekilde düzenlenmiştir. İstanbul'daki ilkokul, ortaokul, lise ve iyileştirme merkezlerinde eğitim verilen engelli, şehit çocuğu veya ebeveynini kaybetmiş öğrencilerin hepsine, söz konusu durumlarını belgelemeleri şartıyla, yılda bir kereye mahsus nakdî destek sağlanmaktadır. 2023 yılında destek miktarı 750 TL'ye yükseltilmiş, 83.162 öğrenci Sen Oku Diye Eğitim Desteği almaya hak kazanmıştır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 266).

Okul öncesi eğitim kurumları ve etüt merkezleri gibi eğitim hizmetleri sunmak, ayrıca eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için burs programları ve eğitim desteği sağlamak da belediyenin hizmetlerindendir.

Sağlık Yardımları: İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bir başka yardım kalemi, sağlık yardımlarıdır. Sağlık sorunları yaşayan veya düzenli sağlık hizmetlerine erişimde güçlük çeken bireyler öncelikli olmak üzere vatandaşa çeşitli yöntemlerle yardımlar sunulmaktadır. Bu yardımlar genellikle tıbbi muayene, tıbbi malzeme veya ilaç temini sağlanmasını içermektedir. Sağlık taramaları, sağlık danışmanlığı ve sağlık eğitimi gibi sağlık hizmetleri sunmak, ayrıca düzenli sağlık kontrolleri ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda rehberlik sağlamak da sağlık yardımları kapsamında değerlendirilmektedir.

Hijyenik Ped Desteği de sağlık yardımları kategorisindeki bir başka kalemdir. İBB, İlçe Belediye ve KYK Kız Öğrenci Yurtlarında kalan öğrencilerle diğeri ihtiyaç sahibi bireylere hijyenik ped desteğinde bulunmaktadır. Yıl içinde toplam 136.719 adet hijyenik pedin dağıtıldığı belirtilmiştir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 267).

Sosyal Dayanışma Kampanyaları: Çeşitli kategorilerde değerlendirilen yardımların dışında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bir taraftan ihtiyaç sahiplerine destek olurken bir taraftan da toplum içindeki dayanışmayı kuvvetlendiren kampanyaları hayata geçirmiştir. 2023 yılında “Askıda” adıyla çeşitli paketler üretilmiştir. Sosyal sorumluluk projesi olarak hayata geçirilen bu kampanyalarla, yapılan değerlendirmeler sonucu ihtiyaç durumu tespit edilen bireylere bir nebze katkı sunulması hedeflenmiştir.

Askıda Fatura kampanyası ile 20.163 adet (7.679.222,79 TL tutarında) İGDAŞ (İstanbul Gaz ve Doğalgaz Dağıtım A.Ş.) ve 15.639 adet (4.319.539,00 TL tutarında) İSKİ (İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü) faturasının ödemesi gerçekleştirilmiştir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 296).

Askıda Eğitim Destek Paketi ile üniversite öğrencilerine tek seferlik 750 TL tutarında nakdî destek sağlanmıştır. 2023 yılında 6.208 adet Askıda Eğitim Destek Paketi sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 297).

500 TL tutarında 1.729 adet Ulaşım Destek Paketi, 500 TL tutarında 9.969 adet Askıda Aile Destek Paketi, 0-4 yaş arası 1 ya da 1’den fazla çocuk sahibi olan hanelere 500 TL tutarında 9.570 adet Askıda Anne-Bebek Destek Paketi sunulmuştur (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 296-297).

Diğeri Faaliyetler: İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bünyesindeki Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü ile Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü de sosyal belediyecilik çerçevesinde önemli roller üstlenmektedir. İlgili müdürlüklere bağı çeşitli oluşumlar kadınların, çocukların ve genel manada ailelerin yaşam kalitesinin güçlendirilmesi hedefiyle hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler, ailelerin korunmasına yönelik politikalar geliştirerek koruyucu, önleyici ve geliştirici programlar uygulamaktadır. Kadınlar için psikososyal ve hukuki danışmanlık, dayanışma ve destek ortamları, sığınma evi yönlendirmeleri; çocuklar içinse çeşitli eğitim ve etkinlikler faaliyetlerin genel çerçevesini oluşturmaktadır. Sözü edilen birimlerse; İstanbul Aile

Danışmanlık ve Eğitim Merkezi, Kadın Danışma Birimi, Kadın Destek Hattı, Kadın Dayanışma Evi, İBB Kadın, Çocuk Hakları Birimi, Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezidir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 264).

İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi (İSADEM); bulunduğu ilçede ikamet eden çocuk, genç ve yetişkinlere yani her yaş grubundan bireylere hizmet vermektedir. Sağlanan olanaklar; ruh ve beden sağlığını koruma, ayrıca yaşam koşullarını iyileştirme gibi konularda bireysel danışmanlık, grup eğitimi, tarama ve etkinlik hizmetleridir. 21 merkezle hizmet veren birimlerde çocuk gelişimcisi, diyetisyen, psikolog, klinik psikolog, sağlık eğitimcisi ve sosyal hizmet uzmanı görev yapmaktadır. Öte yandan, bünyesinde gerçekleştirilen İstanbul95 projesiyle, çocuk gelişimi ve anne-çocuk ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik, ev ziyareti temelli ebeveyn rehberliği programı uygulanmaktadır. Dezavantajlı bölgelerde yaşayan ailelere beslenme, doğum sonrası stres ve depresyon, çocuk gelişimi konularında bilgilendirme yapılmakta, çeşitli etkinlikler ve eğitsel malzemeler yoluyla çocukların gelişimi desteklenmektedir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 316).

Kadın Danışma Birimi ve Kadın Destek Hattı; şiddete maruz bırakılan ya da bu riski taşıyan kadınlara 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında yüz yüze veya telefon üzerinden psikososyal ve hukuksal danışmanlık desteği vermektedir. Sosyal, hukuki ve psikolojik rehberliğe ihtiyaç duyan kadınların 7/24 çok dilli destek alabilmelerine yönelik hizmet sunulmakta; gerektiğinde kolluk kuvveti ve Cumhuriyet Başsavcılığıyla iletişime geçilerek, başvuru yapan kadınların acil koruma altına alınmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 290-291).

Kadın Dayanışma Evinde; şiddete maruz kalan veya bu tehlike altında yaşayan kadınlara ve varsa çocuklarına yönelik barınma desteği sunulmakta, aynı zamanda sosyoekonomik ve psikososyal açılardan güçlendirici mesleki faaliyetler gerçekleştirilmektedir. İBB Kadın bünyesinde ise İstanbul'da ikamet eden kadınların sağlık, sosyal hizmet, kültürel etkinlikler, istihdam, eğitim ve spor gibi çeşitli alanlarda desteklenmesi için hizmetler geliştirilmektedir (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 290).

Çocuk Hakları Biriminde, ihmal ve istismar konularında çocukları koruyucu mesleki çalışmalar yürütülmektedir. Çocukların gelişimi açısından olumsuz görünen

durumların önüne geçmek maksadıyla; ruh ve beden sağlığı alanlarında araştırma, inceleme, değerlendirme, eğitim ve bireysel danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 278).

Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezi; 3-6 yaş aralığındaki çocukların psikososyal gelişimlerini sağlıklı devam ettirebilecekleri, fırsat eşitliğinin sağlandığı bir ortamda öğretmen, aile ve mahalle ilişkilerinin güçlendirildiği bir eğitim hizmeti sağlamaktadır. Oyun oynama ve okumaya yönelik etkinlikler de birimin sorumluluk dairesinde gördüğü hizmetlerdendir. Çocuklar ve ebeveynleri için hafta sonları, 10 haftalık İBB Çocuk Anne-Baba Oyun Grubu eğitim programı uygulanmaktadır. 1,5-3 yaş grubundaki çocukların gelişimine katkı sunan bu program, çocukların akran ilişkilerini tecrübe etmelerine destek olmakta ve yeni dostluklar edinebilmelerini sağlamaktadır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 279).

3-6 yaş grubundaki çocukların dönemsel gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak 3 ayda bir hazırlanan “Yuvamız İstanbul” dergisi ise, İBB’nin hizmet noktalarından ücretsiz olarak temin edilebilmektedir. Bu dergi; çocukların sosyal ve duygusal gelişimine, motor becerilerine, bilişsel gelişimlerine ve ebeveyn-çocuk iletişiminin gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. 66 Çocuk Etkinlik Merkeziyle hizmet vermeyi sürdüren birimde, yeni merkezlerin açılması ve kontenjan sayısının yükseltilmesine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 279).

5.3. İstanbul İlinde Sosyal Belediyecilik Algı Düzeyinin Belirlenmesi

Küreselleşme, sosyal devlet anlayışının merkezî yönetimle sınırlı kalmaması durumunu beraberinde getirmiş, bu da yerel yönetimlerin sosyal yapılarını gözden geçirip güçlendirmesini gerekli kılmıştır. Merkezî hükûmetlerin yerele inmekte zorlanması, bazı hizmetlere erişimi zorlaştırmış, uygulamalar yetersiz kaldıkça sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi önemli hâle gelmiştir. Bu süreç, yerel yönetimlerin sosyal politika üretiminde daha etkin rol almasını teşvik etmiş ve sosyal belediyecilik kavramının gelişimine öncülük etmiştir. Böylece, önceleri sosyal devletin üstlendiği roller artık yerel yönetimlere devredilmeye başlanarak, yerel yönetimlerin en önemli birimi olan belediyelerin “sosyal belediye”lere dönüştüğü söylenebilmektedir (İpek, Çıplak, 2016: 204).

Türkiye’de 1970’lerin ortalarından itibaren sosyal politikaların yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolü, merkezî hükûmetlerinki kadar belirginleşmeye başlamıştır (Çelik, 2013: 45). 1980’lerden itibaren, küreselleşme ile birlikte yerel yönetimler dünya genelinde sosyal belediyecilik adı altında sosyal politikalarda daha etkin bir rol üstlenmeye başlamış ve bu durum, sosyal politikaların yerelleşme sürecinin hızlanmasına katkı sağlamıştır. 1990’larda ise İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri, sosyal hizmetlerin yerelleşmesi ve sosyal politikaların uygulanmasında öncü rol oynamaya başlamıştır. Ne var ki bu uygulamalar genellikle belediyelerin kendi girişimleriyle gerçekleşmiş ve bir yasal temele oturamamıştır. Sosyal politika uygulamaları ve sosyal hizmetlerin yerelleşmesi, özellikle 2004 yılında kabul edilen 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005’te çıkarılan 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Genç vd. 2020: 242).

Değişen yönetim anlayışı ve toplum odaklı modern dünya düzeniyle beraber sosyal politikaların ve hizmetlerin yerelleşmesi yaklaşımı; toplumun ihtiyaçlarını daha iyi anlama, sorunlarına daha etkili çözümler sunma, hizmetleri de bu yönde şekillendirme fırsatı ve imkânı sunmuştur. Yerel yönetimler artık toplumla bütünleşik bir yapıdadır ve toplumdan gelecek geri bildirimler hizmetin sürdürülebilirliği açısından değerlidir. Yerel yönetimlerin kendi topluluklarındaki bireyleri daha yakından tanıması da ihtiyaç sahibi bireylerin sorunlarının daha kolay belirlenebilir olmasını ve bunlara yönelik çözümlerin üretilmesini kolaylaştırmıştır (Genç, Çavuşoğlu, Çöpoğlu, 2020: 242-243).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde sunulan hizmetlere ulaşılabilirlik ve memnuniyet düzeyi incelendiğinde olumlu bir tabloyla karşılaşmak mümkündür.

2023 yılında ayni ve nakdî yardımlara başvuran kişilerin memnuniyet oranı yaklaşık %95 (hedeflenen %87) olarak ölçülmüştür. Sosyal hizmetlerden faydalanan kişilerin memnuniyet oranının %90 (hedeflenen %88), evde bakım hizmeti memnuniyet oranının ise %93 (hedeflenen %90) olduğu görülmüştür. Belediyenin önemli hizmet kalemlerinden biri olan kültürel hizmetlere yönelik değerlendirmeye bakıldığında da 2023 yılında yine olumlu bir tablo göze çarpmaktadır. Kültür hizmetlerine yönelik genel memnuniyet oranında %93’e ulaşmak hedeflenmiş ve %93 oranında memnuniyet sağlandığı görülmüştür (İBB Faaliyet Raporu, 2023: 376-379).

5.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Alan Araştırması

Bu kısımda, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve yardım uygulamalarının incelemesi ve verimliliğinin tespiti amacıyla yapılan alan araştırmasına ait sonuçlar ele alınmış ve analiz edilmiştir. Araştırmanın yöntemi, evreni ve örneklem seçimi, soru formunun oluşturulması, kullanılan istatistiksel yöntemler ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi bu başlık altında ele alınan konulardır. Ayrıca gelecekteki araştırmalarla ilgili önerilere yer verilmiş, uygulama alanlarına ilişkin önerilerde bulunulmuş ve genel durum açıklanmıştır. Araştırmanın öngördüğü katkı vurgulanmış, literatüre etkisi tartışılmıştır. Diğer yandan, araştırmanın sınırları ve sonraki çalışmalar için potansiyel yönlendirmelere değinilmiştir.

5.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evreni, İstanbul ilinde bulunan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin herhangi birinden yararlananlar şeklinde belirlenmiştir. Evrenin içerisinde 626 kişilik örneklem seçilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olması sebebiyle sayısal araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. İlk bölümde demografik bilgilere yönelik; ikinci bölümde ise sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet üzerine birimler, çalışmalar ve faaliyetlere ilişkin sorulara yer verilmiştir. Daha sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden haberdar olma durumlarına ve kişilerin memnuniyet düzeyine dair bilgiler ele alınmıştır. Hazırlanan anket formu uzman görüşü alınarak, araştırmada kullanılmak üzere hazır hâle getirilmiştir.

Anket sorularının net ve açıklayıcı olmasına dikkat edilmiştir. Anket formunun geliştirilmesi sürecinde alanında deneyimli, uzman kişilerin önerilerinden faydalanılmıştır. Anket formunda kişisel bilgi soruları (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, meslek, aylık gelir, sosyal güvence gibi) yer almaktadır. Devamında ise sosyal belediyeçilik hizmetlerine dair, İstanbul’da ikamet eden vatandaşların subjektif değerlendirmelerine başvurulmuştur. Memnuniyet derecelerini ölçmeye yönelik olarak Likert ölçekli soruların hizmet ve yardımların verimliliğinin anlaşılmasına fayda sağlayacağı düşünülmüştür.

Anket, 1 adet açık uçlu soru olmak üzere 17 ana sorudan oluşmaktadır. İlk kısımda demografik bilgilere yönelik sorular yer almaktadır. Ardından, “İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Yürütülen Sosyal Yardım ve Hizmetler” başlıklı bir tablo hâlinde sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler alt başlıklarında çeşitli alt sorular verilmiştir. Bu tabloda hem iki seçenekli (evet-hayır) hem de Likert ölçekli soru tipleri yer almıştır.

Araştırma sürecinde değerlendirmeye alınan anket sayısı 626’dır. İstanbul ilinin her iki yakasındaki katılımcılar araştırmaya dâhil edilmiştir. Avrupa Yakası’nda 316, Asya Yakası’nda ise 310 anket doldurulmuştur. Anket formlarıyla elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for Windows 22.0 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Veri analizinde frekans dağılımı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti için t testi ile ANOVA testinden faydalanılmıştır.

5.4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın bir amacı da, sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve yardım uygulamalarının verimliliğinin tespit etmektir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik hizmetlerinin niteliğini ve kapsamını belirlemek; vatandaşların söz konusu hizmetlere yönelik algı ve memnuniyet düzeylerini ölçmek; sosyal belediyeçilik politikalarının etkinliğini, başarısını, güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini görmek amaçlanmıştır. Bundan hareketle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik uygulamalarının Türkiye’deki diğer belediyeler için örnek olabilecek yönlerini ortaya koymak hedeflenmiştir.

Araştırmamızda literatür taraması nitel tekniğe dayanırken, anket yöntemi nicel araştırma tekniğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu yöntem; veri toplama, analiz ve yorumlama süreçlerini içerecek şekilde kapsayıcı bir yöntemdir. Nicel araştırmalar sonuçlar hakkında genel bilgiler sunarken, nitel araştırmalar olayların altında yatan nedenleri daha ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Bu durum, her iki yöntemin araştırmalarda sıklıkla tercih edilmesinin temel nedenlerinden biridir. Her iki yaklaşımın güçlü yönleri birleştirilerek, araştırmaların daha kapsamlı yürütülmesi mümkün olmakta

ve araştırmacılar açısından her iki metodolojinin avantajlarından yararlanma imkânı ortaya çıkmaktadır (şimşek, 2023: 88).

5.4.2.1. Veri Toplama ve lme Aracı

Bu araştırma Yıldız akır'ın (2016) Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı; Nazilli Belediyesi rneği adlı çalışmasında kullanmış olduğu “Sosyal Belediyecilik Hizmetleri Anketi” adlı beşli likert ve açık uçlu soruların yer aldığı le aracı düzenlenerek kullanılmıştır.

Araştırma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan anket kullanılmıştır. Anket 17 temel sorudan oluşmaktadır. Bu sorulardan bir kısmı katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek için sorulmuştur. Kalan sorular ise sosyal belediyeciliğe yönelik sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerle ilgili sorulardır. 11. soruda sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerin faydalılık durumlarını ortaya koymak için hem iki seçenekli (evet-hayır) hem de Likert lekli (5 seçenekli) alt sorular sorulmuştur. Anketle elde edilen faydalılık durumu verilerinin i tutarlılığıyla ilişkili güvenirlik düzeyini saptamak için kullanılan Cronbach Alfa değeri “0” ile “1” arasında değişmektedir. Bu değerin 0,60 ile 0,80 arasında olması güvenirliğin iyi düzeyde; 0,80 ile 1,00 arasında olması ise güvenirliğin yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmektedir (Salvucci vd., 1997, s. 115). Faydalılık durumuna ilişkin güvenirlik katsayıları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Faydalılık Durumuna Ait Güvenirlik Katsayıları

Anket	Madde Sayısı	Cronbach’s Alpha
Sosyal Yardımlar Faydalılık	15	0,94
Sosyal Hizmetler Faydalılık	9	0,91
Kültürel Hizmetler Faydalılık	4	0,92

Tablo 2 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık durumu için hesaplanan Cronbach alfa katsayısının 0,94; sosyal hizmetler faydalılık durumu için hesaplanan Cronbach alfa katsayısının 0,91; kültürel hizmetler faydalılık durumu için hesaplanan Cronbach alfa katsayısının 0,92 olduğu görülmüştür. Faydalılık durumu Cronbach alfa

katsayılarına bakıldığında, anketin iç tutarlılığa ilişkin güvenirlik düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.4.2.2. Verilerin Çözümlemesi

Örnekleme yapılan anket uygulamaları başarıyla tamamlanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmeden önce yapılan bir kontrolle, anket formlarının uygun şekilde doldurulduğu tespit edilmiştir. Toplanan veriler, sonuçlarını bilimsel olarak açıklayabilmek üzere SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programına girilmiş ve analiz yapılmıştır. Çarpıklık, basıklık ve standart hata değerlerinden faydalanılarak, verilerin normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Faydalılık Durumuna Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Anket	N	Çarpıklık		Basıklık	
		Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Sosyal Yardımlar Faydalılık	626	-0,73	0,10	0,44	0,20
Sosyal Hizmetler Faydalılık	626	-0,67	0,10	0,96	0,20
Kültürel Hizmetler Faydalılık	626	-1,01	0,10	1,13	0,20

Tablo 3 incelendiğinde, anketin sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler faydalılık durumundan elde edilen puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Bu değerlerin ± 2 aralığında bulunması normal dağılım için yeterli kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010: 99). Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler faydalılık durumu için hesaplanan değerlerin belirtilen aralıkta yer aldığı ve normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan vatandaşların cevaplarına göre bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin tespitine yönelik olarak, parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi ve ANOVA testi ile analiz ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan vatandaşların demografik özellikleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Vatandaşların Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	506	80,8
	Erkek	120	19,2
Medeni Durum	Bekâr	187	29,9
	Evli	421	67,3
	Eşinden Ayrılmış (Boşanma veya Ölüm)	18	2,9
Yaş	18-24 Yaş	131	20,9
	25-34 Yaş	251	40,1
	35-44 Yaş	188	30,0
	45-54 Yaş	40	6,4
	55 Yaş ve Üzeri	16	2,6
Eğitim Durumu	İlköğretim	124	19,8
	Lise	217	34,7
	Ön Lisans	85	13,6
	Lisans	166	26,5
	Lisansüstü	34	5,4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	189	30,2
	Çalışmıyor	197	31,5
	Emekli	11	1,8
	Öğrenci	90	14,4
	Ev Hanımı	139	22,2
Çalışanların Sektörleri	Özel Sektör/İşçi	84	44,4
	Özel Sektör/Yönetici	24	12,7
	Kamu/İşçi	46	24,3
	Kamu/Memur	35	18,5
Aylık Gelir	0-4.253 TL	204	32,6
	4.254-8.506 TL	112	17,9
	8.507-17.012 TL	209	33,4
	17.013-25.518 TL	68	10,9
	25.519 TL ve Üzeri	33	5,3
Sosyal Güvence	SSK	482	77,0
	Bağ-Kur	47	7,5
	GSS (Genel Sağlık Sigortası)	46	7,3
	Emekli Sandığı	35	5,6
	Banka Sandığı	7	1,1
	Diğer	9	1,4

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların %80,8'inin kadın, %19,2'sinin erkek olduğu; %29,9'unun bekâr, %67,3'ünün evli ve %2,9'unun eşinden ayrılmış (boşanma veya ölüm) olduğu görülmüştür. Katılımcıların %20,9'unun 18-24 yaş aralığında, %40,1'inin 25-34 yaş aralığında, %30,0'unun 35-44 yaş aralığında, %6,4'ünün 45-54 yaş aralığında ve %2,6'sının 55 yaş ve üzerinde olduğu; %19,8'inin ilköğretim, %34,7'sinin lise, %13,6'sının ön lisans, %26,5'inin lisans ve %5,4'ünün lisansüstü mezunu olduğu

görülmüştür. Katılımcıların %30,2'sinin çalıştığı, %31,5'inin çalışmadığı, %1,8'inin emekli, %14,4'ünün öğrenci ve %22,2'sinin ev hanımı olduğu; çalışan katılımcıların %44,4'ünün özel sektör/işçi, %12,7'sinin özel sektör/yönetici, %24,3'ünün kamu/işçi ve %18,5'inin kamu/memur olarak çalıştığı görülmüştür. Katılımcıların %32,6'sının aylık gelirin 0-4.253 TL arasında, %17,9'unun aylık gelirin 4.254-8.506 TL arasında, %33,4'ünün aylık gelirin 8.507-17.012 TL arasında, %10,9'unun aylık gelirin 17.013-25.518 TL arasında ve %5,3'ünün aylık gelirin 25.519 TL ve üzerinde olduğu görülmüştür. Katılımcıların %77,0'sinin SSK, %7,5'inin Bağ-Kur, %7,3'ünün GSS (Genel Sağlık Sigortası), %5,6'sının Emekli Sandığı, %1,1'inin Banka Sandığı ve %1,4'ünün diğer sosyal güvenceleri olduğu görülmüştür.

ALTINCI BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

6.1. Bulgular ve Öneriler

Bu başlık altında, araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Araştırmanın ana bulguları ve elde edilen veriler özetlenmiş, hangi hipotezlerin doğrulandığı veya doğrulanmadığı belirtilmiştir. Bulguların istatistiksel analizleri gösterilmiş ve gerekli vurgular yapılmıştır. Yine bulgular literatür bilgisiyle karşılaştırılmış, benzerlik veya farklarına değinilmiştir. Bulguların araştırmanın amacını ve sorularını yanıtlama durumu tartışılmıştır. Katılımcılara uygulanan anketten elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Bulgu 1

Uygulanan ankette yer alan “Sosyal yardım ya da hizmete ihtiyaç duyduğunuzda ilk başvurduğunuz veya başvuracağınız kurum ve kuruluş hangisidir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. İlk Başvurulan Kurum ve Kuruluşlara Ait Betimsel İstatistikler

Kurumlar	N	%
Muhtarlık	78	12,5
Belediye	298	47,6
Valilik/Kaymakamlık	84	13,4
Akrabalar	141	22,5
Vakıflar/Dernekler/STK	18	2,9
Hayır Kurumları	7	1,1

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal yardım ya da hizmete ihtiyaç duyduğunda katılımcıların %12,5'inin muhtarlığa, %47,6'sının belediyeye, %13,4'ünün valilik/kaymakamlığa, %22,5'inin akrabalarına, %2,9'unun vakıflar/dernekler/STK'lere ve %1,1'inin hayır kurumlarına ilk olarak başvurduğu görülmüştür.

Öneri 1

İstanbul Büyükşehir Belediyesince sunulan sosyal yardım ya da hizmete ihtiyaç duyan vatandaşların bu konuda başvurdukları kurumlar öncelikli olarak belediye ve akrabalar olmuştur. Vakıflar/dernekler/STK'ler ve hayır kurumlarına başvurular ise en son sırada gelmektedir. Bu sonuçtan hareketle, ihtiyaç sahibi bireylerin belediyenin hizmetlerine ulaşabilmesi ve yardımların doğru yerlere ulaştırılabilmesi için gerekli bilgilendirmelerin artırılması hedeflenmelidir. Bu girişimlerin kolaylaştırılmasıyla, ihtiyaç sahibi kişiler ilgili kurumlara doğrudan başvurabilecek, böylece tüm bu hizmetler ve yardımlar daha verimli hâle gelecektir.

Vakıflar/dernekler/STK'lerin bu açıdan kritik bir konumda olduğu söylenebilir. İlgili kurumların belli aralıklarla ev ziyaretleri yapması önerilmektedir. Ayrıca dernek ve vakıflarda toplantılar, yemek organizasyonları gibi çeşitli etkinlikler düzenlenerek vatandaşla iç içe olunup, gerekli bilgilendirmeler yapılabilir. Aynı kurumlar günümüz dünyasında teknolojinin avantajlarından da faydalanmalıdır. Her kurumun kendi internet sitesinde, bahse konu sosyal yardım ve hizmetlerle alakalı bilgilendirici içerikler paylaşılmalıdır.

Bulgu 2

Uygulanan ankette yer alan “Sosyal belediyecilik denildiğinde aklınıza ne gelmektedir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Belediyecilik Denildiğinde Akla Gelenlere Ait Betimsel İstatistikler

Sosyal Belediyecilik Denildiğinde Akla Gelenler	N	%
---	---	---

Hiçbir Fikrim Yok	61	9,8
Kurs ve Eğitim Faaliyetleri	390	62,3
İş İmkânı Sağlaması	235	37,5
Sürekli Maaş ve Burs	98	15,7
Çocuk, Kadın, Yaşlı, Engelli ve Yoksullara Yönelik Yardımlar	361	57,7
Sağlık ve Eğitim Giderlerinin Karşıllanması	166	26,5
Konser, Sinema ve Şenlik Gibi Faaliyetler	296	47,3
Karşılıksız Nakit Para	87	13,9
Yiyecek, Gıda ve Yakacak Yardımı	276	44,1
Rehberlik ve Danışma Hizmetleri	249	39,8
Diğer	11	1,8

Tablo 6 incelendiğinde, sosyal belediyeçilik denildiğinde akıllarına ne geldiğine yönelik soruya katılımcıların %9,8’inin “hiçbir fikrim yok” cevabını verdiği görülmüştür. İlgili soruya, katılımcıların %62,3’ü “kurs ve eğitim faaliyetleri”, %37,5’i “iş imkânı sağlaması”, %15,7’si “sürekli maaş ve burs”, %57,7’si “çocuk, kadın, yaşlı, engelli ve yoksullara yönelik yardımlar”, %26,5’i “sağlık ve eğitim giderlerinin karşılanması”, %47,3’ü “konser, sinema ve şenlik gibi faaliyetler” cevabını vermiştir. Yine Tablo 6’ya göre, katılımcıların %13,9’u “karşılıksız nakit para”, %44,1’i “yiyecek, gıda ve yakacak yardımı”, %39,8’i “rehberlik ve danışma hizmetleri” ve %1,8’i ise “diğer” cevabını vermiştir.

Öneri 2

Sosyal belediyeçilik denildiğinde akla herhangi bir fikrin gelmediği yönünde görüş bildiren katılımcıların oranı azımsanamayacak düzeydedir. Bu noktada, büyükşehir belediyesi, hizmet ve faaliyetlerini daha net bir şekilde duyurabileceği önlemler almalıdır. İstanbul’da faaliyet gösteren STK’lerle iş birliği yapılması, sosyal hizmetlerin sunumunda etkinlik sağlayabilir. Toplumun ihtiyaçlarını yakından bilen bu STK’ler, belediyenin hizmetlerini iyileştirmesine yardımcı olan kurumlardır.

İstanbul’un her bölgesi kendine özgü sosyoekonomik bir yapıya sahiptir. Bu özgünlük durumu dikkate alınarak, özelleştirilmiş sosyal projelerin geliştirilmesi çok önemlidir. Bu tür yaklaşımlar, hizmetlerin hedefinin doğru belirlenmesini ve etkinliğinin artırılmasını sağlayacaktır. Çeşitlendirilmiş sosyal projelerle hizmetlerin ve yardımların doğru hanelere veya kişilere, doğru şekilde ulaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Ayrıntılı analiz yöntemi sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçların etkisiyle hayata geçirilecek projeler, halkın refah düzeyini de artıracaktır.

Bulgu 3

Katılımcıların faydalandığı sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerle ilgili bilgiler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Faydalanılan Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlere Ait Betimsel İstatistikler

Kategori	Yardımlar	N	%
Sosyal Yardımlar	Halk Süt	92	14,7
	Nakdî Destek	32	5,1
	Eşya Desteği	10	1,6
	Genç Üniversiteli Desteği	29	4,6
	Sen Oku Diye Eğitim Desteği	6	1,0
	Askıda Fatura	25	4,0
	Aile Destek Paketi	20	3,2
	Anne-Bebek Destek Paketi	10	1,6
	Eğitim Destek Paketi	9	1,4
	Ulaşım Destek Paketi	22	3,5
	Evlilik Desteği	4	0,6
	Yenidoğan Desteği	17	2,7
	Kurban Eti Desteği	11	1,8
	Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)	129	20,6
	Çiftçilere Yem ve Fide Desteği	2	0,3
Sosyal Hizmetler	Halk Ekmek	198	31,6
	Yuvamız İstanbul (Kreş)	50	8,0
	İSADEM	336	53,7
	Mahalle Evleri	38	6,1
	İBB Kadın	26	4,2
	Kent Lokantası	59	9,4
	İBB Öğrenci Yurtları	14	2,2
	İstihdam Ofisleri	9	1,4
	KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)	6	1,0
Kültürel Hizmetler	Spor Tesisleri	122	19,5
	İBB Kütüphaneleri	134	21,4
	Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	93	14,9
	Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)	34	5,4
	Faydalanmadım	99	15,8

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların %14,7'sinin “Halk Süt”, %5,1'inin “Nakdi Destek”, %1,6'sının “Eşya Desteği”, %4,6'sının “Genç Üniversiteli Desteği”, %1,0'inin “Sen Oku Diye Eğitim Desteği”, %4,0'ünün “Askıda Fatura”, %3,2'sinin “Aile Destek Paketi”, %1,6'sının “Anne-Bebek Destek Paketi”, %1,4'ünün “Eğitim Destek Paketi”, %3,5'inin “Ulaşım Destek Paketi”, %0,6'sının “Evlilik Desteği”, %2,7'sinin “Yenidoğan Desteği”, %1,8'inin “Kurban Eti Desteği”, %20,6'sının “Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)”, %0,3'ünün “Çiftçilere Yem ve Fide Desteği” sosyal yardımlarından faydalandığı görülmüştür. Katılımcıların %31,6'sının “Halk Ekmek”, %8,0'inin “Yuvamız İstanbul (Kreş)”, %53,7'sinin “İSADEM”, %6,1'inin “Mahalle Evleri”, %4,2'sinin “İBB Kadın”, %9,4'ünün “Kent Lokantası”, %2,2'sinin “İBB Öğrenci Yurtları”, %1,4'ünün “İstihdam Ofisleri”, %1,0'inin “KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)” sosyal hizmetlerinden faydalandığı görülmüştür. Katılımcıların %19,5'inin “Spor Tesisleri”, %21,4'ünün “İBB Kütüphaneleri”, %14,9'unun “Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler”, %5,4'ünün “Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)” kültürel hizmetlerinden faydalandığı görülmüştür. Katılımcıların %15,8'inin sosyal yardımlar, sosyal hizmetler veya kültürel hizmetlerden faydalanmadığı görülmüştür.

Öneri 3

Sosyal yardımlar kategorisinde özellikle, evli ya da evlenecek çiftlere yapılan yardımların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte eğitim alanında yapılacak yardımların hacminin artırılması önerilmektedir. Eğitimle ilgili kalemlerdeki oranlar dikkat çekicidir. Eğitim Destek Paketi ve Sen Oku Diye Eğitim Desteğinden katılımcıların nispeten az faydalandığı görülmüştür. Eğitim konusunda bazı yeni ve geniş yardım paketlerinin oluşturulması önerilmektedir.

Sosyal hizmet kategorisine bakıldığında, İBB Öğrenci Yurtları, İstihdam Ofisleri ve KİPTAŞ hizmetlerinden faydalanma düşük oranda seyretmiştir. Burada bir önem sıralaması yapılması gerekirse, kamuoyunun da sürekli gündemini işgal eden öğrenci yurtlarıyla ilgili bazı atılımların gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Kültürel hizmetler alanında yine eğitimle ilgili bir konu göze çarpmaktadır. Mesleki Eğitime Yönelik Kurslarla (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer) ilgili

bilgilendirmelerin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, kadınlara yönelik kursların (dikiş, spor vb.) da daha çok olması gerektiği, mevcut kursların yetersiz olduğu görüşü hâkimdir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hâlihazırda İSMEK gibi kurumlarının istikrarlı bir hizmet politikası varken, bu ve benzeri kurumlarla ilgili çalışmaların ve duyuruların artırılması yerinde olacaktır.

Eğitime yönelik kurumların ve kursların sayıları artırılıp, her ilçeye yayılması sağlanabilir. Buralarda halkın ilgisine yönelik daha çeşitli kurs ortamları yaratılabilir. Ayrıca kursun sonunda katılımcılara verilen belgelerin niteliğinin artırılması için çalışmalar yapılabilir. Halkın kurslara ilgisini çekebilmek içinse rehberlik hizmetlerinin sunulması ve tanıtımların fazlaştırılması hedeflenmelidir. Bu konuda uzmanlarca eğitim ve seminerler düzenlenmeli, duyuruları yapılarak, halka açık ortamlarda faaliyete geçirilmelidir.

Bulgu 4

Katılımcıların verilen sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerin sosyal belediyecilikle ilgili olup olmadığına dair görüşleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Sosyal Belediyecilikle İlgili Olup Olmadığı Görüşlerine Ait Betimsel İstatistikler

Kategori	Yardımlar	Görüş	N	%
Sosyal Yardımlar	Halk Süt	Evet	525	83,9
		Hayır	101	16,1
	Nakdî Destek	Evet	483	77,2
		Hayır	143	22,8
	Eşya Desteği	Evet	490	78,3
		Hayır	136	21,7
	Genç Üniversiteli Desteği	Evet	513	81,9
		Hayır	113	18,1
	Sen Oku Diye Eğitim Desteği	Evet	506	80,8
		Hayır	120	19,2
	Askıda Fatura	Evet	513	81,9
		Hayır	113	18,1
	Aile Destek Paketi	Evet	526	84,0
		Hayır	100	16,0
	Anne-Bebek Destek Paketi	Evet	527	84,2
		Hayır	99	15,8
	Eğitim Destek Paketi	Evet	534	85,3

		Hayır	92	14,7
		Evet	530	84,7
		Hayır	96	15,3
		Evet	485	77,5
		Hayır	141	22,5
		Evet	520	83,1
		Hayır	106	16,9
		Evet	483	77,2
		Hayır	143	22,8
		Evet	555	88,7
Sosyal Hizmetler		Hayır	71	11,3
		Evet	443	70,8
		Hayır	183	29,2
		Evet	574	91,7
		Hayır	52	8,3
		Evet	554	88,5
		Hayır	72	11,5
		Evet	575	91,9
		Hayır	51	8,1
		Evet	488	78,0
Kültürel Hizmetler		Hayır	138	22,0
		Evet	510	81,5
		Hayır	116	18,5
		Evet	505	80,7
		Hayır	121	19,3
		Evet	533	85,1
		Hayır	93	14,9
		Evet	498	79,6
		Hayır	128	20,4
		Evet	478	76,4
		Hayır	148	23,6
		Evet	574	91,7
		Hayır	52	8,3
		Evet	570	91,1
		Hayır	56	8,9
		Evet	566	90,4
		Hayır	60	9,6
		Evet	549	87,7
		Hayır	77	12,3

Tablo 8 incelendiğinde, verilen sosyal yardımlarla ilgili, katılımcıların %83,9'unun "Halk Süt" sosyal belediyecilikle ilgilidir, %16,1'inin ilgili değildir görüşünde olduğu; %77,2'sinin "Nakdî Destek" sosyal belediyecilikle ilgilidir, %22,8'inin ilgili değildir görüşünde olduğu; %78,3'ünün "Eşya Desteği" sosyal belediyecilikle ilgilidir, %21,7'sinin ilgili değildir görüşünde olduğu görülmüştür. Yine

Tablo 8'in gösterdiği üzere, katılımcıların %81,9'u "Genç Üniversiteli Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %18,1'i ilgili değildir; %80,8'i "Sen Oku Diye Eğitim Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %19,2'si ilgili değildir; %81,9'u "Askıda Fatura" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %18,1'i ilgili değildir görüşündedir. Katılımcıların %84,0'ünün "Aile Destek Paketi" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %16,0'sının ilgili değildir görüşünde olduğu; %84,2'sinin "Anne-Bebek Destek Paketi" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %15,8'inin ilgili değildir görüşünde olduğu; %85,3'ünün "Eğitim Destek Paketi" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %14,7'sinin ilgili değildir görüşünde olduğu görülmüştür. Tablo 8'in devamında, katılımcıların %84,7'sinin "Ulaşım Destek Paketi" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %15,3'ünün ilgili değildir görüşünde olduğu; %77,5'inin "Evlilik Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %22,5'inin ilgili değildir görüşünde olduğu; %83,1'inin "Yenidoğan Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %16,9'unun ilgili değildir görüşünde olduğu görülmektedir. Katılımcıların %77,2'si "Kurban Eti Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %22,8'i ilgili değildir; %88,7'si "Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %11,3'ü ilgili değildir; %70,8'i "Çiftçilere Yem ve Fide Desteği" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %29,2'si ilgili değildir görüşündedir.

Verilen sosyal hizmetlerle ilgili, katılımcıların %91,7'sinin "Halk Ekmek" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %8,3'ünün ilgili değildir görüşünde olduğu; %88,5'inin "Yuvamız İstanbul (Kreş)" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %11,5'inin ilgili değildir görüşünde olduğu; %91,9'unun "İSADEM" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %8,1'inin ilgili değildir görüşünde olduğu görülmektedir. Tablo 8'e göre, katılımcıların %78,0'i "Mahalle Evleri" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %22,0'si ilgili değildir; %81,5'i "İBB Kadın" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %18,5'i ilgili değildir; %80,7'si "Kent Lokantası" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %19,3'ü ilgili değildir görüşündedir. Katılımcıların %85,1'inin "İBB Öğrenci Yurtları" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %14,9'unun ilgili değildir görüşünde olduğu; %79,6'sının "İstihdam Ofisleri" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %20,4'ünün ilgili değildir görüşünde olduğu; %76,4'ünün "KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %23,6'sının ilgili değildir görüşünde olduğu da Tablo 8'de görülmektedir.

Verilen kültürel hizmetlerle ilgili, katılımcıların %91,7'sinin "Spor Tesisleri" sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %8,3'ünün ilgili değildir görüşünde olduğu; %91,1'inin

“İBB Kütüphaneleri” sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %8,9’unun ilgili değildir görüşünde olduğu görülmüştür. Yine Tablo 8’e göre, katılımcıların %90,4’ü “Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler” sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %9,6’sı ilgili değildir; %87,7’si “Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)” sosyal belediyeçilikle ilgilidir, %12,3’ü ilgili değildir görüşünü belirtmiştir.

Öneri 4

İstanbul Büyükşehir Belediyesince sunulan sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin aslında sosyal belediyeçilikle ilgili olmadığını düşünen bir kitlenin var olduğu görülmüştür. Bu görüşte olanların oranı bazı kalemler için %20’lerin üzerine çıkmaktadır. Bu sayının azaltılması, yardım ve hizmetlerin daha efektif şekilde kullanılabilmesi ve doğru kişilere ulaştırılması açısından önemlidir. Örneğin çiftçilere yem ve fide desteğinin sosyal yardımlarla ilgili olmadığı görüşünde yaklaşık %29’luk bir kesim vardır. Bu sorunun önüne geçebilmek için tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri artırılabilir. Bunlar basılı materyallerle yapılabileceği gibi çevrim içi internet sayfasından da faydalanılabilir.

Ayrıca, günümüzde yeri tartışılmayacak noktaya ulaşan sosyal medya ile yaşlılara daha fazla hitap edebilecek görsel medyadan bilgilendirme faaliyetleri için yararlanılabilir. Yine tüm kalemlerle ilgili tanıtım faaliyetlerinde anket çalışmaları etkili olabilir. Dolayısıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılacak yardım ve hizmetlere yönelik bilgilendirmelerin, gerek yazılı gerek görsel gerekse sosyal mecralarda artırılması gerekmektedir.

Bulgu 5

Katılımcıların verilen sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetleri duyup duymadıklarıyla ilgili veriler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetleri Duyup Duymamaya Ait Betimsel İstatistikler

Kategori	Yardımlar	Görüş	N	%
Sosyal Yardımlar	Halk Süt	Evet	500	79,9

		Hayır	126	20,1
	Nakdî Destek	Evet	397	63,4
		Hayır	229	36,6
	Eşya Desteği	Evet	347	55,4
		Hayır	279	44,6
	Genç Üniversiteli Desteği	Evet	440	70,3
		Hayır	186	29,7
	Sen Oku Diye Eğitim Desteği	Evet	355	56,7
		Hayır	271	43,3
	Askıda Fatura	Evet	463	74,0
		Hayır	163	26,0
	Aile Destek Paketi	Evet	396	63,3
		Hayır	230	36,7
	Anne-Bebek Destek Paketi	Evet	405	64,7
		Hayır	221	35,3
	Eğitim Destek Paketi	Evet	400	63,9
		Hayır	226	36,1
	Ulaşım Destek Paketi	Evet	416	66,5
		Hayır	210	33,5
	Evlilik Desteği	Evet	360	57,5
		Hayır	266	42,5
	Yenidoğan Desteği	Evet	393	62,8
		Hayır	233	37,2
	Kurban Eti Desteği	Evet	367	58,6
		Hayır	259	41,4
	Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)	Evet	525	83,9
		Hayır	101	16,1
	Çiftçilere Yem ve Fide Desteği	Evet	324	51,8
		Hayır	302	48,2
Sosyal Hizmetler	Halk Ekmek	Evet	562	89,8
		Hayır	64	10,2
	Yuvamız İstanbul (Kreş)	Evet	500	79,9
		Hayır	126	20,1
	İSADEM	Evet	500	79,9
		Hayır	126	20,1
	Mahalle Evleri	Evet	342	54,6
		Hayır	284	45,4
	İBB Kadın	Evet	395	63,1
		Hayır	231	36,9
	Kent Lokantası	Evet	439	70,1
		Hayır	187	29,9
	İBB Öğrenci Yurtları	Evet	493	78,8
		Hayır	133	21,2
	İstihdam Ofisleri	Evet	377	60,2
		Hayır	249	39,8
	KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)	Evet	399	63,7

		Hayır	227	36,3
Kültürel Hizmetler	Spor Tesisleri	Evet	555	88,7
		Hayır	71	11,3
	İBB Kütüphaneleri	Evet	545	87,1
		Hayır	81	12,9
	Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	Evet	530	84,7
		Hayır	96	15,3
	Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)	Evet	487	77,8
		Hayır	139	22,2

Tablo 9 incelendiğinde, verilen sosyal yardımlarla ilgili, katılımcıların %79,9'unun "Halk Süt"ü duyduğu, %20,1'inin duymadığı; %63,4'ünün "Nakdî Destek"i duyduğu, %36,6'sının duymadığı; %55,4'ünün "Eşya Desteği"ni duyduğu, %44,6'sının duymadığı görülmüştür. Katılımcıların %70,3'ü "Genç Üniversiteli Desteği"ni duyduğunu, %29,7'si duymadığını; %56,7'si "Sen Oku Diye Eğitim Desteği"ni duyduğunu, %43,3'ü duymadığını; %74,0'ü "Askıda Fatura"yı duyduğunu, %26,0'sı duymadığını ifade etmiştir. Tablo 9'un gösterdiği üzere, katılımcıların %63,3'ü "Aile Destek Paketi"ni duyduğunu, %36,7'si duymadığını; %64,7'si "Anne-Bebek Destek Paketi"ni duyduğunu, %35,3'ü duymadığını; %63,9'u "Eğitim Destek Paketi"ni duyduğunu, %36,1'i duymadığını belirtmiştir. Katılımcıların %66,5'inin "Ulaşım Destek Paketi"ni duyduğu, %33,5'inin duymadığı; %57,5'inin "Evlilik Desteği"ni duyduğu, %42,5'inin duymadığı; %62,8'inin "Yenidoğan Desteği"ni duyduğu, %37,2'sinin duymadığı görülmüştür. Yine Tablo 9, katılımcıların %58,6'sının "Kurban Eti Desteği"ni duyduğunu, %41,4'ünün duymadığını; %83,9'unun "Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)" hizmetini duyduğunu, %16,1'inin duymadığını; %51,8'inin "Çiftçilere Yem ve Fide Desteği"ni duyduğunu, %48,2'sinin duymadığını göstermektedir.

Verilen sosyal hizmetlerle ilgili, katılımcıların %89,8'inin "Halk Ekmek"i duyduğu, %10,2'sinin duymadığı; %79,9'unun "Yuvamız İstanbul (Kreş)" hizmetini duyduğu, %20,1'inin duymadığı; %79,9'unun "İSADEM"i duyduğu, %20,1'inin duymadığı anlaşılmıştır. Tablo 9'a göre, katılımcıların %54,6'sı "Mahalle Evleri"ni duyduğunu, %45,4'ü duymadığını; %63,1'i "İBB Kadın"ı duyduğunu, %36,9'u duymadığını; %70,1'i "Kent Lokantası"nı duyduğunu, %29,9'u duymadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %78,8'inin "İBB Öğrenci Yurtları"nı duyduğu, %21,2'sinin duymadığı; %60,2'sinin "İstihdam Ofisleri"ni duyduğu, %39,8'inin duymadığı;

%63,7'sinin "KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)" hizmetini duyduğu, %36,3'ünün duymadığı görülmüştür.

Verilen kültürel hizmetlerle ilgili, katılımcıların %88,7'sinin "Spor Tesisleri"ni duyduğu, %11,3'ünün duymadığı; %87,1'inin "İBB Kütüphaneleri"ni duyduğu, %12,9'unun duymadığı görülmektedir. Tablo 9'a göre, katılımcıların %84,7'si "Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler"i duyduğunu, %15,3'ü duymadığını; %77,8'i "Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)" hizmetini duyduğunu, %22,2'si duymadığını ifade etmiştir.

Öneri 5

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların önemli bir bölümü, çoğu hizmet kaleminden haberdar olmadığını dile getirmiştir. Burada tanıtım ve bilgilendirme hususunun ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yapılan hizmetlere yazılı ve görsel basında, ayrıca sosyal medyada daha çok yer verilmesi lüzumu ortaya çıkmıştır.

Konuyla ilgili olarak, görsel medya kuruluşlarıyla iş birliği ve radyo programları yapılması, gerektiğinde gazete ilanlarından faydalanılması önerilmektedir. Daha özelliği dönemlerde bilgilendirme çalışmalarının artırılması yerinde bir uygulama olacaktır. Örneğin düğün sezonlarında Eşya, Evlilik, Aile Destek paketleri; eğitim öğretim sezonu başlamadan önce Sen Oku Diye, Genç Üniversiteli, Eğitim Destek paketleri; Kurban Bayramı'na yakın dönemlerde Kurban Eti Desteği hakkında bilinçlendirici çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Bulgu 6

Katılımcıların verilen sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerin faydalılık durumuyla ilgili cevaplarına dair veriler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumuna Ait Betimsel İstatistikler

Kategori	Yardımlar	Çok Faydasız		Faydasız		Kısmen Faydalı		Faydalı		Çok Faydalı		X	Ss
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		

Sosyal Yardımlar	Halk Süt	8	1,3	20	3,2	101	16,1	236	37,7	261	41,7	4,15	0,89
	Nakdî Destek	10	1,6	28	4,5	147	23,5	215	34,3	226	36,1	3,99	0,96
	Eşya Desteği	7	1,1	28	4,5	165	26,4	226	36,1	200	31,9	3,93	0,93
	Genç Üniversiteli Desteği	8	1,3	21	3,4	111	17,7	186	29,7	300	47,9	4,20	0,93
	Sen Oku Diye Eğitim Desteği	7	1,1	27	4,3	158	25,2	194	31	240	38,3	4,01	0,95
	Askıda Fatura	9	1,4	24	3,8	107	17,1	214	34,2	272	43,5	4,14	0,93
	Aile Destek Paketi	6	1	29	4,6	138	22	221	35,3	232	37,1	4,03	0,93
	Anne-Bebek Destek Paketi	8	1,3	27	4,3	135	21,6	225	35,9	231	36,9	4,03	0,93
	Eğitim Destek Paketi	7	1,1	24	3,8	126	20,1	229	36,6	240	38,3	4,07	0,91
	Ulaşım Destek Paketi	9	1,4	26	4,2	111	17,7	236	37,7	244	39	4,09	0,93
	Evlilik Desteği	8	1,3	35	5,6	159	25,4	207	33,1	217	34,7	3,94	0,97
	Yenidoğan Desteği	6	1	27	4,3	138	22	205	32,7	250	39,9	4,06	0,94
	Kurban Eti Desteği	6	1	35	5,6	154	24,6	209	33,4	222	35,5	3,97	0,95
	Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)	10	1,6	19	3	82	13,1	183	29,2	332	53	4,29	0,92
	Çiftçilere Yem ve Fide Desteği	9	1,4	50	8	181	28,9	184	29,4	202	32,3	3,83	1,02
Sosyal Hizmetler	Halk Ekmek	4	0,6	13	2,1	66	10,5	224	35,8	319	51	4,34	0,80
	Yuvarımız İstanbul (Kreş)	7	1,1	15	2,4	90	14,4	206	32,9	308	49,2	4,27	0,87
	İSADEM	7	1,1	10	1,6	82	13,1	198	31,6	329	52,6	4,33	0,84
	Mahalle Evleri	10	1,6	32	5,1	247	39,5	164	26,2	173	27,6	3,73	0,97
	İBB Kadın	13	2,1	35	5,6	204	32,6	194	31	180	28,8	3,79	0,99
	Kent Lokantası	6	1	29	4,6	129	20,6	242	38,7	220	35,1	4,02	0,91
	İBB Öğrenci Yurtları	4	0,6	19	3	90	14,4	286	45,7	227	36,3	4,14	0,82
	İstihdam Ofisleri	14	2,2	39	6,2	181	28,9	216	34,5	176	28,1	3,80	0,99
	KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)	9	1,4	42	6,7	218	34,8	181	28,9	176	28,1	3,76	0,98
Kültürel Hizmetler	Spor Tesisleri	5	0,8	17	2,7	67	10,7	229	36,6	308	49,2	4,31	0,83
	İBB Kütüphaneleri	4	0,6	11	1,8	85	13,6	247	39,5	279	44,6	4,26	0,80
	Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	7	1,1	18	2,9	97	15,5	247	39,5	257	41,1	4,16	0,87
	Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)	8	1,3	22	3,5	91	14,5	237	37,9	268	42,8	4,17	0,89

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların sosyal yardımlarla ilgili verdiği cevaplar üzerinden oluşan puan ortalamaları dikkate alındığında “Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)” hizmetinin en yüksek ortalamaya ($4,29 \pm 0,92$); “Çiftçilere Yem ve Fide Desteği”ninse en düşük ortalamaya ($3,83 \pm 1,02$) sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, sosyal yardımlar içerisinde faydalılık durumu en yüksek olan yardım “Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)” yardımıdır.

Sosyal hizmetlerle ilgili, katılımcıların verdiği cevaplar üzerinden oluşan puan ortalamaları dikkate alındığında “Halk Ekmek”in en yüksek ortalamaya ($4,34 \pm 0,80$); “Mahalle Evleri”ninse en düşük ortalamaya ($3,73 \pm 0,97$) sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, sosyal hizmetler içerisinde faydalılık durumu en yüksek olan hizmet “Halk Ekmek” hizmetidir.

Kültürel hizmetlerle ilgili, katılımcıların verdiği cevaplar üzerinden oluşan puan ortalamaları dikkate alındığında “Spor Tesisleri”nin en yüksek ortalamaya ($4,31 \pm 0,83$); “Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler”inse en düşük ortalamaya ($4,16 \pm 0,87$) sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, kültürel hizmetler içerisinde faydalılık durumu en yüksek olan hizmet “Spor Tesisleri” hizmetidir.

Öneri 6

Sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin faydalı ve ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyaçlarını giderecek düzeyde olması en önemli kriterlerden biridir. Bu konuda varsa aksaklıklar giderilmeli, uygulamalar tam verimli hâle getirilmelidir. Eğer uygulamaların faydalı olduğundan şüphe duyulmuyorsa, vatandaşlar bu konuda açıkça bilgilendirmeli ve ikna edilmelidir.

Katılımcılar arasında ilgili yardım ve hizmetlerin faydasız olduğunu düşünenler vardır. Yardım ve hizmetlerin kimlere, hangi şartlarda yapıldığının şeffaf bir şekilde anlatılması bu olumsuzluğu bir ölçüde giderecektir. Vatandaşlardan geri bildirimlerin alınması da ilgili hizmet ve yardımların daha da geliştirilmesinin önünü açacaktır. Belediyenin yardım ve hizmetlerinin kendilerine sağlayacağı katkının farkında olmayanlar ve bu yüzden uygulamalara ilgisiz kalanlar teşvik edilmelidir. Örneğin

kültürel hizmetlerin kişiye sağlayacağı faydalar anlatılmalı, gerektiğinde başarı öyküleri gibi somut veriler onlarla paylaşılmalıdır.

Bulgu 7

Uygulanan ankette yer alan “İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden nasıl haberdar oldunuz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Sosyal Yardım ve Hizmetlerden Haberdar Olma Durumuna Ait Betimsel İstatistikler

Haberdar Olma	N	%
Yetkililer Beni Buldu	43	6,9
Yakın Çevrem Vasıtasıyla	284	45,4
Ulusal Basın (TV/Gazete)	63	10,1
Muhtarlık Vasıtasıyla	24	3,8
Belediye Yayınlarıyla	100	16,0
Belediye İnternet Sitesinden	83	13,3
Sosyal Medya Kanalıyla	250	39,9
Diğer	23	3,7

Tablo 11 incelendiğinde, sosyal yardım ve hizmetlerden, katılımcıların %6,9’unun yetkililerin kendisine ulaşmasıyla, %45,4’ünün yakın çevresi vasıtasıyla, %10,1’inin ulusal basın (TV/Gazete) aracılığıyla, %3,8’inin muhtarlık vasıtasıyla haberdar olduğu görülmüştür. Yine Tablo 11’e göre, katılımcıların %16,0’sı belediye yayınlarıyla, %13,3’ü belediye internet sitesinden, %39,9’u sosyal medya kanalıyla ve %3,7’si diğer kanallar üzerinden sosyal yardım ve hizmetlerden haberdar olduğunu belirtmiştir.

Öneri 7

Sosyal yardım ve hizmetlerden haberdar olma noktasında yakın çevrenin önemi ortadadır. Ne var ki ihtiyaç sahibi bütün bireylerin yeterli bilinç düzeyinde bir yakın çevresi olmayabilir. Yine sosyal medyayı her vatandaşın aynı oranda kullanmadığı da bir gerçektir. Dolayısıyla bu noktada diğer faktörlerin de konuyla ilgili etkinliğini

arttırmak gereklidir. Muhtarların daha etkili bir konumda olması bir avantaj olacaktır. Bu nedenle muhtarların sosyal yardım ve hizmetler hakkında daha fazla bilgi sahibi olması yönünde çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bunlar düzenli eğitim faaliyetleri ve bilgilendirme toplantıları olabilir.

Yetkililerin ihtiyaç sahiplerine ulaşarak onları sosyal yardım ve hizmetlerden haberdar etme konusu da dikkate alınmalıdır. Böylesi hassas süreçler karşılıklı etkileşim içerisinde yürütülmelidir. Bütün vatandaşların benzer karakterde olmadığı, dolayısıyla belediyenin yardım ve hizmetlerine herkesin rahatlıkla başvuramayacağı düşünülmeli, zaman zaman yetkililerin de proaktif davranarak ihtiyaç sahiplerine ulaşması sağlanmalıdır. Bununla ilgili saha çalışmaları yapılabilir ve bölgedeki sivil toplum kuruluşları, dernekler, okullar gibi kurumlarla iş birliğine gidilebilir. Ayrıca sosyal medya kanallarından faydalanılabilir ve her zaman geçerli bir yöntem olan SMS sistemiyle vatandaşlara genel bilgilendirme iletileri gönderilebilir.

Uygulanan ankette yer alan “Sizce İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini yaparken neyi amaçlamaktadır?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerini Yaparken Neyi Amaçladığına Ait Betimsel İstatistikler

Amaç	N	%
Sosyal Devlet Olmaktan Dolayı Görevi Olduğu İçin	267	42,7
Vatandaş Temelli Hizmet Etme Amacı Olduğu İçin	279	44,6
Sosyal Açıdan Güçsüzleri Önemsemediği İçin	66	10,5
Diğer	22	3,5

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların görüşlerine göre İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini %42,7 oranında “sosyal devlet olmaktan dolayı görevi olduğu için”, %44,6 oranında “vatandaş temelli hizmet etme amacı olduğu için” hayata geçirmektedir. Diğer oranlar ise %10,5’le “sosyal açıdan güçsüzleri önemsemediği için” ve %3,7’yle “diğer” şeklinde sıralanmıştır.

Bulgu 8

Uygulanan ankette yer alan “İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmet faaliyetleri yürütmesi esnasında sizi rahatsız eden şeyler oldu mu?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerini Yürütmesi Esnasında Rahatsız Olma Durumuna Ait Betimsel İstatistikler

Rahatsız Olma Durumu	N	%
Evet	140	22,4
Hayır	486	77,6

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların %22,4’ünün sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında rahatsız olduğu, %77,6’sının ise sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında rahatsız olmadığı görülmüştür.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini yürütmesi esnasında rahatsız olanların rahatsız olma nedenleri Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerinin Yürütülmesi Esnasında Rahatsız Eden Durumlara Ait Betimsel İstatistikler

Rahatsız Eden Durum	N	%
Siyasi Tercihimden Dolayı	23	16,4
Yardım ve Hizmetlerin Onur Kırıcı Şekilde Olması	8	5,7
Bürokratik İşlemler ve Engeller	13	9,3
Yapılan Yardım ve Hizmetlerin Düzensiz Olması	34	24,3
Yapılan Yardım ve Hizmetlerin İhtiyaçları Tam Olarak Karşılamaması	17	12,1
İhtiyacı Olmayan Kişilerin Yardımlardan Faydalanması	45	32,1

Tablo 14 incelendiğinde, katılımcıların %16,4’ünün siyasi tercihlerinden dolayı rahatsızlık yaşadığı, %5,7’sinin yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olmasından rahatsızlık yaşadığı, %9,3’ünün bürokratik işlemler ve engellerden dolayı rahatsızlık yaşadığı görülmüştür. Yine Tablo 14’e göre, katılımcıların %24,3’ü yapılan yardım ve hizmetlerin düzensiz olmasından, %12,1’i yapılan yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamamasından ve %32,1’i ihtiyacı olmayan kişilerin yardımlardan faydalanmasından rahatsızlık yaşadığını ifade etmiştir.

Öneri 8

Vatandaşlardan yaklaşık %22'lik kesimin sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında duyduğu rahatsızlığın sebepleri irdelenerek gerekli aksiyonlar alınmalıdır. Bu oran düşürüldüğü takdirde yardım ve hizmet faaliyetlerinin sonucunda oluşan memnuniyet düzeyi de artacak, bu da belediyenin gelecekteki çalışmaları açısından yararlı olacaktır.

Rahatsızlık duyan vatandaşlara bunun sebepleri sorulduğunda, ihtiyacı olmayan kişilerin yardımlardan faydalandığını düşünenlerin oranı en yüksek oran olarak göze çarpmaktadır. Yaklaşık %32'lik bu kesimde oluşan algının kaynağı ve gerçekliği irdelenmeli, hizmet ve yardımların doğru kişilere ulaştırılıp ulaştırılmadığı tespit edilmelidir. Ayrıca gerekli geri bildirimler, rahatsızlık duyan vatandaşlara belli başlı kanallar üzerinden yapılmalıdır.

Uygulanan ankette yer alan “İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, sosyal yardım ve hizmetleri adaletli bir şekilde yaptığını düşünüyor musunuz?” sorusunun 1-10 arasında puanlanması istenmiştir. Verilen cevaplar Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Adaletli Bir Şekilde Yapıldığı Düşüncesine Ait Betimsel İstatistikler

	N	Mini	Maxi	X	Ss
Adaletli Bir Şekilde Yapıldığı Düşüncesi	626	1,00	10,00	6,01	2,51

Tablo 15 incelendiğinde, ilgili soru için en düşük 1,00, en yüksek 10,00 puanlaması yapılmıştır. Puanlamanın ortalamasının 6,01 ve standart sapmasının 2,51 olduğu görülmüştür. Verilen cevaplara ilişkin ortalama dikkate alındığında, sosyal yardım ve hizmetlerin orta değerin üzerinde adaletli bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bulgu 9

Katılımcıların cinsiyet değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, t Testi

Anket	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Sosyal Yardımlar Faydalılık	Kadın	506	4,06	0,71	0,90	0,37
	Erkek	120	4,00	0,71		
Sosyal Hizmetler Faydalılık	Kadın	506	4,02	0,69	0,36	0,72
	Erkek	120	4,00	0,68		
Kültürel Hizmetler Faydalılık	Kadın	506	4,22	0,77	-0,20	0,84
	Erkek	120	4,24	0,74		

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 16 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Kadın katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamaları ($4,06\pm0,71$) ile erkek katılımcılarınkinin ($4,00\pm0,71$) birbirine yakın olduğu; kadın ve erkek katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Kadın katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamaları ($4,02\pm0,69$) ile erkek katılımcılarınkinin ($4,00\pm0,68$) birbirine yakın olduğu; kadın ve erkek katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Kadın katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamaları ($4,22\pm0,77$) ile erkek katılımcılarınkinin ($4,24\pm0,74$) birbirine yakın olduğu; kadın ve erkek katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Katılımcıların medeni durum değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Medeni Durum Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Medeni Durum	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	Bekâr	187	4,12	0,63	1,51	0,22	
	Evli	421	4,02	0,73			
	Eşinden Ayrılmış	18	3,96	0,84			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	Bekâr	187	4,11	0,67	3,77	0,02*	Bekâr > Eşinden Ayrılmış
	Evli	421	3,99	0,69			
	Eşinden Ayrılmış	18	3,71	0,80			
Kültürel Hizmetler Faydalılık	Bekâr	187	4,45	0,64	13,84	0,00**	Bekâr > Evli Bekâr > Eşinden Ayrılmış
	Evli	421	4,14	0,78			
	Eşinden Ayrılmış	18	3,81	0,86			

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 17 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Bekâr katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,12\pm0,63$), evli katılımcılarınkinin ($4,02\pm0,73$) ve eşinden ayrılmış katılımcılarınkinin ($3,96\pm0,84$) birbirine yakın olduğu; bekâr, evli ve eşinden ayrılmış katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bekâr katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,11\pm0,67$), eşinden ayrılmış katılımcılarınkinden ($3,71\pm0,80$) yüksek olduğu; bekâr katılımcılarda eşinden ayrılmış katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bekâr katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,45\pm0,64$), evli katılımcılarınkinden ($4,14\pm0,78$) ve eşinden ayrılmış katılımcılarınkinden ($3,81\pm0,86$) yüksek olduğu; bekâr katılımcılarda kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Katılımcıların yaş değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Yaş	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	18-24 Yaş	131	4,16	0,58	1,07	0,37	
	25-34 Yaş	251	4,00	0,75			
	35-44 Yaş	188	4,03	0,73			
	45-54 Yaş	40	4,06	0,66			
	55 Yaş ve Üzeri	16	4,10	0,73			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	18-24 Yaş	131	4,09	0,64	0,64	0,63	
	25-34 Yaş	251	3,98	0,73			
	35-44 Yaş	188	4,04	0,67			
	45-54 Yaş	40	3,98	0,70			
	55 Yaş ve Üzeri	16	3,96	0,69			
Kültürel Hizmetler Faydalılık	18-24 Yaş	131	4,48	0,61	5,01	0,00**	18-24 > 25-34 18-24 > 35-44
	25-34 Yaş	251	4,15	0,80			
	35-44 Yaş	188	4,17	0,76			
	45-54 Yaş	40	4,18	0,78			
	55 Yaş ve Üzeri	16	4,11	0,72			

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 18 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). 18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm yaş gruplarındaki katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). 18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm yaş gruplarındaki katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 18-24 yaş grubunda yer alan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,48\pm0,61$), 25-34 yaş grubunda yer alan katılımcılarınkinden ($4,15\pm0,80$) ve 35-44 yaş grubunda yer alan katılımcılarınkinden ($4,17\pm0,76$) yüksek olduğu; 18-24 yaş grubunda yer alan katılımcılarda 25-34 ve 35-44 yaş grubunda yer alan katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumu değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19. Eğitim Durumu Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Eğitim Durum	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	İlköğretim	124	3,96	0,74	3,04	0,02*	Lisans > İlköğretim Lisans > Lise
	Lise	217	3,96	0,69			
	Ön Lisans	85	4,12	0,75			
	Lisans	166	4,16	0,67			
	Lisansüstü	34	4,21	0,62			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	İlköğretim	124	3,83	0,74	5,23	0,00**	Lisans > İlköğretim Lisans > Lise
	Lise	217	3,97	0,69			
	Ön Lisans	85	4,08	0,72			
	Lisans	166	4,18	0,62			
	Lisansüstü	34	4,10	0,61			
Kültürel Hizmetler Faydalılık	İlköğretim	124	4,00	0,84	6,86	0,00**	Lisans > İlköğretim Lisans > Lise
	Lise	217	4,16	0,79			
	Ön Lisans	85	4,27	0,79			
	Lisans	166	4,44	0,60			
	Lisansüstü	34	4,33	0,58			

** $p<0,01$; * $p<0,05$

Tablo 19 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Lisans mezunu katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,16\pm0,67$), ilköğretim mezunu katılımcılarınkinden ($3,96\pm0,74$) ve lise mezunu katılımcılarınkinden ($3,96\pm0,69$) yüksek olduğu; lisans

mezunu katılımcılarda ilköğretim ve lise mezunu katılımcılardakine göre sosyal yardımların daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Lisans mezunu katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,18\pm0,62$), ilköğretim mezunu katılımcılarınkinden ($3,83\pm0,74$) ve lise mezunu katılımcılarınkinden ($3,97\pm0,69$) yüksek olduğu; lisans mezunu katılımcılarda ilköğretim ve lise mezunu katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Lisans mezunu katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,44\pm0,60$), ilköğretim mezunu katılımcılarınkinden ($4,00\pm0,84$) ve lise mezunu katılımcılarınkinden ($4,16\pm0,79$) yüksek olduğu; lisans mezunu katılımcılarda ilköğretim ve lise mezunu katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Katılımcıların çalışma durumu değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Çalışma Durumu Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Çalışma Durumu	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	Çalışıyor	189	4,15	0,67	3,03	0,02*	Çalışıyor > Çalışmıyor
	Çalışmıyor	197	3,99	0,72			
	Emekli	11	3,78	0,90			
	Öğrenci	90	4,17	0,56			
	Ev Hanımı	139	3,94	0,78			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	Çalışıyor	189	4,14	0,61	3,60	0,01*	Çalışıyor > Ev Hanımı
	Çalışmıyor	197	3,96	0,70			
	Emekli	11	3,77	1,01			
	Öğrenci	90	4,11	0,64			
	Ev Hanımı	139	3,90	0,75			

Kültürel Hizmetler Faydalılık	Çalışıyor	189	4,31	0,66	7,93	0,00**	Çalışıyor > Ev Hanımı Öğrenci > Çalışmıyor Öğrenci > Ev Hanımı
	Çalışmıyor	197	4,14	0,78			
	Emekli	11	3,98	1,15			
	Öğrenci	90	4,55	0,52			
	Ev Hanımı	139	4,04	0,87			

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 20 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Çalışan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,15\pm0,67$), çalışmayan katılımcılarınkinden ($3,99\pm0,72$) yüksek olduğu; çalışan katılımcılarda çalışmayan katılımcılardakine göre sosyal yardımların daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çalışan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,14\pm0,61$), ev hanımı katılımcılarınkinden ($3,90\pm0,75$) yüksek olduğu; çalışan katılımcılarda ev hanımı katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çalışan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,31\pm0,66$), ev hanımı katılımcılarınkinden ($4,04\pm0,87$) yüksek olduğu; çalışan katılımcılarda ev hanımı katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür. Öğrenci katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,55\pm0,52$), çalışmayan katılımcılarınkinden ($4,14\pm0,78$) ve ev hanımı katılımcılarınkinden ($4,04\pm0,87$) yüksek olduğu; öğrenci katılımcılarda çalışmayan ve ev hanımı katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Katılımcıların mesleki sektör değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Mesleki Sektör Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Mesleki Sektör	N	X	Ss	F	P
Sosyal Yardımlar Faydalılık	Özel Sektör/İşçi	84	4,09	0,64	2,03	0,11
	Özel Sektör/Yönetici	24	3,93	0,58		
	Kamu/İşçi	46	4,30	0,71		
	Kamu/Memur	35	4,23	0,72		
Sosyal Hizmetler Faydalılık	Özel Sektör/İşçi	84	4,13	0,62	1,34	0,26
	Özel Sektör/Yönetici	24	3,94	0,49		
	Kamu/İşçi	46	4,23	0,62		
	Kamu/Memur	35	4,20	0,66		
Kültürel Hizmetler Faydalılık	Özel Sektör/İşçi	84	4,26	0,72	1,01	0,39
	Özel Sektör/Yönetici	24	4,19	0,45		
	Kamu/İşçi	46	4,35	0,64		
	Kamu/Memur	35	4,45	0,63		

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 21 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında mesleki sektör değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Özel sektör/işçi, özel sektör/yönetici, kamu/işçi ve kamu/memur olarak çalışan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm gruptaki katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında mesleki sektör değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Özel sektör/işçi, özel sektör/yönetici, kamu/işçi ve kamu/memur olarak çalışan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm gruptaki katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında mesleki sektör değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Özel sektör/işçi, özel sektör/yönetici, kamu/işçi ve kamu/memur olarak çalışan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm gruptaki katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Katılımcıların aylık gelir değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Aylık Gelir Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Aylık Gelir	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	0-4.253 TL	204	4,07	0,71	1,91	0,11	
	4.254-8.506 TL	112	3,97	0,70			
	8.507-17.012 TL	209	4,01	0,71			
	17.013-25.518 TL	68	4,25	0,64			
	25.519 TL ve Üzeri	33	4,05	0,79			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	0-4.253 TL	204	4,00	0,70	3,03	0,02*	17.013-25.518 TL > 4.254-8.506 TL 17.013-25.518 TL > 85.07-17.012 TL
	4.254-8.506 TL	112	3,93	0,75			
	8.507-17.012 TL	209	3,99	0,65			
	17.013-25.518 TL	68	4,25	0,63			
	25.519 TL ve Üzeri	33	4,18	0,69			
Kültürel Hizmetler Faydalılık	0-4.253 TL	204	4,26	0,76	2,37	0,051	
	4.254-8.506 TL	112	4,06	0,87			
	85.07-17.012 TL	209	4,21	0,72			
	17.013-25.518 TL	68	4,37	0,71			
	25.519 TL ve Üzeri	33	4,37	0,67			

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 22 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında aylık gelir değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Aylık geliri 0-4.253 TL, 4.254-8.506 TL, 8.507-17.012 TL, 17.013-25.518 TL, 25.519 TL ve üzeri olan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm gelir gruplarındaki katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında aylık gelir değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Aylık geliri 17.013-25.518 TL olan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,25\pm0,63$), aylık geliri 4.254-8.506 TL olan katılımcılarınkinden ($3,93\pm0,75$) ve aylık geliri 8.507-17.012 TL olan katılımcılarınkinden ($3,99\pm0,65$) yüksek olduğu; aylık geliri 17.013-25.518 TL olan katılımcılarda aylık geliri 4.254-8.506 TL ve

8.507-17.012 TL olan katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında aylık gelir değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Aylık geliri 0-4.253 TL, 4.254-8.506 TL, 8.507-17.012 TL, 17.013-25.518 TL, 25.519 TL ve üzeri olan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; tüm gelir gruplarındaki katılımcılardan kültürel hizmetler faydalılık düşüncelerinin aynı düzeyde olduğu görülmüştür.

Katılımcıların sosyal güvence değişkenine bağlı olarak sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık arasındaki anlam farklılığı sonuçları Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23. Sosyal Güvence Değişkenine Bağlı Olarak Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu, ANOVA Testi

Anket	Sosyal Güvence	N	X	Ss	F	P	Post-Hoc
Sosyal Yardımlar Faydalılık	SSK	482	4,07	0,69	3,74	0,00**	SSK > Diğer GSS > Diğer Emekli Sandığı > Diğer
	Bağ-Kur	47	3,86	0,84			
	GSS	46	4,04	0,64			
	Emekli Sandığı	35	4,23	0,72			
	Banka Sandığı	7	3,70	0,71			
	Diğer	9	3,30	0,44			
Sosyal Hizmetler Faydalılık	SSK	482	4,05	0,68	3,12	0,01*	SSK > Bağ-Kur SSK > Diğer Emekli Sandığı > Bağ-Kur Emekli Sandığı > Diğer
	Bağ-Kur	47	3,81	0,76			
	GSS	46	3,90	0,72			
	Emekli Sandığı	35	4,20	0,66			
	Banka Sandığı	7	3,70	0,73			
	Diğer	9	3,52	0,49			
Kültürel Hizmetler Faydalılık	SSK	482	4,25	0,75	2,44	0,03*	SSK > Diğer Emekli Sandığı > Bağ-Kur Emekli Sandığı > Diğer
	Bağ-Kur	47	4,03	0,89			
	GSS	46	4,15	0,76			
	Emekli Sandığı	35	4,45	0,63			
	Banka Sandığı	7	4,04	0,92			
	Diğer	9	3,69	0,72			

** $p<0,01$; * $p<0,05$

Tablo 23 incelendiğinde, sosyal yardımlar faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında sosyal güvence değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Sosyal güvencesi SSK olan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,07\pm0,69$), sosyal güvencesi GSS olan katılımcılarınkinden ($4,04\pm0,64$) ve sosyal güvencesi Emekli Sandığı olan katılımcıların sosyal yardımlar faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,23\pm0,72$), sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılarınkinden ($3,30\pm0,44$) yüksek olduğu; sosyal güvencesi SSK, GSS ve Emekli Sandığı olan katılımcılarda sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılardakine göre sosyal yardımların daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Sosyal hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında sosyal güvence değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Sosyal güvencesi SSK olan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,05\pm0,68$), sosyal güvencesi Bağ-Kur olan katılımcılarınkinden ($3,81\pm0,76$) ve sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılarınkinden ($3,52\pm0,49$) yüksek olduğu; sosyal güvencesi SSK olan katılımcılarda sosyal güvencesi Bağ-Kur ve diğer kategorisinde olan katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür. Sosyal güvencesi Emekli Sandığı olan katılımcıların sosyal hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,20\pm0,66$), sosyal güvencesi Bağ-Kur olan katılımcılarınkinden ($3,81\pm0,76$) ve sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılarınkinden ($3,52\pm0,49$) yüksek olduğu; sosyal güvencesi Emekli Sandığı olan katılımcılarda sosyal güvencesi Bağ-Kur ve diğer kategorisinde olan katılımcılardakine göre sosyal hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Kültürel hizmetler faydalılık sorularına verilen puanların ortalamalarında sosyal güvence değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Sosyal güvencesi SSK olan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,25\pm0,75$), sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılarınkinden ($3,69\pm0,72$) yüksek olduğu; sosyal güvencesi SSK olan katılımcılarda sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür. Sosyal güvencesi

Emekli Sandığı olan katılımcıların kültürel hizmetler faydalılık sorularına vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,45 \pm 0,63$), sosyal güvencesi Bağ-Kur olan katılımcılarınkinden ($4,03 \pm 0,89$) ve sosyal güvencesi diğer kategorisinde olan katılımcılarınkinden ($3,69 \pm 0,72$) yüksek olduğu; sosyal güvencesi Emekli Sandığı olan katılımcılarda sosyal güvencesi Bağ-Kur ve diğer kategorisinde olan katılımcılardakine göre kültürel hizmetlerin daha faydalı olduğu düşüncesinin yerleştiği görülmüştür.

Öneri 9

Katılımcıların, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler anlamında beklentileri büyük oranda karşılanıyor görünse de, bazı gruplara yönelik belli başlı projelerin çeşitlendirilmesinin memnuniyet düzeyini artıracak beklenmektedir. Böylece şehir halkının yaşam kalitesi artarken, sürdürülebilir bir geleceğin sağlanması mümkün olacaktır. Bununla beraber toplumsal eşitlik ve adalet sağlanarak, şehrin genelinde sosyal uyum güçlendirilmiş olacaktır. Örneğin, nispeten düşük gelir düzeyine sahip bölgelerde sosyal yardım ve eğitim programları, işsizlik oranının yüksek olduğu alanlarda ise istihdama yönelik girişimler ve mesleki eğitim kursları öne çıkarılmalıdır.

Sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerde faydalılık hususunda kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmasa da, kadınların sosyal yardım ve hizmetlerden daha fazla faydalandığı görülmektedir. Kadın erkek dağılımındaki eşitsizlik, erkeklerin iş hayatında daha yoğun şekilde yer almasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kadınların bu uygulamalardan haberdar olması daha mümkün hâle gelmektedir. Kadınların bu uygulamalara erişimi, toplumdaki sosyoekonomik dengesizliklerin ortadan kaldırılması veya azaltılmasında önemli bir rol üstlenmektedir ancak kadın-erkek eşitliği söz konusu olduğunda, bu alanda da bir dengenin oluşturulması beklenmektedir. Erkeklerin de söz konusu sosyal hizmet ve yardımlardan en az kadınlar kadar yararlanması yönünde onları teşvik edecek çalışmaların yapılması önerilmektedir. Kadınların ve erkeklerin hayata eşit şekilde katılımını destekleyecek böylesi girişimlerle, cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması hedeflenmelidir.

Bulgular, medeni durum ve yaş grubu değişkenlerine göre uygulamaların gözden geçirilmesi lüzumunu ortaya çıkarmıştır. Sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık durumuna bakıldığında, eşinden ayrılmış kişiler için daha çeşitli ve spesifik hizmetler üretme yoluna gidilebilir. Ayrıca 25-44 yaş grubuna dâhil olan vatandaşlar için kültürel hizmetler alanında benzer bir politika yürütülebilir. Bu bağlamda, toplumun bütün fertlerinin ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş çalışmaların yapılması ve planlanacak hizmetlerin her kesimden bireyi memnun edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerle ilgili, eğitim politikalarında da düzenlemelere gidilmelidir. Lisans mezunu ve çalışan katılımcıların, ilgili hizmetleri nispeten faydalı bulduğu söylenebilir fakat ilköğretim ve lise mezunu katılımcılarla herhangi bir işte çalışmadığını belirten katılımcılara yönelik projelerin çeşitlendirilmesi beklenmektedir. Lisans mezunu katılımcıların; sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetleri lise ve ilköğretim mezunu katılımcılara göre daha faydalı bulduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışan katılımcıların da yer yer, çalışmayan veya ev hanımı olan katılımcılara göre bu uygulamaları daha faydalı bulduğu görülmüştür. Katılımcıların aylık gelirinin ise sadece sosyal hizmetler faydalılık konusunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Belli bir gelir seviyesinin altında kazanan katılımcılara yönelik, maddi durumlarına uygun projelerin üretilmesi faydalı olacaktır. Eğitim düzeyi, çalışma durumu ve gelir düzeyinin belediyenin hizmetlerinden faydalanmada etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ilgili gruplarda yer alan bireylere yönelik özelleştirilmiş çalışmaların benimsenmesi gereğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan, mesleki sektör değişkeninde anlamlı bir farklılığın bulunmamış olması belediyenin sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet uygulamalarının geniş bir mesleki sektör yelpazesine hitap ettiğini göstermektedir.

Sosyal belediyeçilik uygulamalarının amacına ulaşabilmesi için vatandaşların talep ve ihtiyaçları doğru tespit edilmelidir. Belediyeler, deyim yerindeyse ayrıntılı ihtiyaç analizi yapmalı, vatandaşların taleplerini onları incitmeden öğrenebilmelidir. Bu durum, uygulamaların sürdürülebilirliğini ve söz konusu hizmetlerin hızlı bir şekilde sağlanabilmesini mümkün kılacaktır.

Günümüz dünyasında dijital platformların öneminin fazlasıyla artması, belediyelerin de dijitalleşmesini gerektirmiştir. Çevrim içi uygulamalar ve platformlar, vatandaşların ihtiyaçlarının daha kolay tespit edilebilmesine olanak tanımaktadır. Bunun için vatandaşların faydalanabileceği, belediyelerin hizmetleri hakkında sürekli güncellenecek bilgilerin sunulduğu internet sitelerinin kullanımına yönelik kılavuzlar oluşturulmalı, gerekirse mahalleler özelinde rehberlik hizmetleri hayata geçirilmelidir. Öte yandan, belirli aralıklarla yapılacak anketler ve diğer araştırmalar ihtiyaçların boyutunun tespiti için faydalı olacaktır.

Belediyelerin en mühim görevlerinden biri, vatandaşları üretime katılmaları konusunda teşvik edici plan ve programlar üretmeleridir. İstihdam yaratacak projeler ve mesleki kurslar aracılığıyla, işsiz vatandaşların topluma ve ekonomik hayata katılması desteklenmelidir. Mesleki eğitim türlerinin kapsamı geniş tutulmalıdır. Zira her vatandaşın yetenekleri farklı olabilir. Belli bir kesimi bir konuda uzmanlaştırmaya çalışmak yerine, vatandaşın mutlu olacağı alanı kendisinin tercih etmesine zemin hazırlanmalıdır. Belediyelerin istihdam yaratmak niyetiyle üreteceği projelerin amacı, işsiz vatandaşların bazı becerileri kazanmaları yönünde desteklenmesi ve nitelikli işlerde çalışıp ülke ekonomisine katkı sağlamalarının önünün açılmasıdır. Bu bağlamda maddi yardımlar daha çok, çalışmaya elverişli olmayan vatandaşlara yapılmalı; diğerleri mümkün olduğunca mesleki eğitim programlarına dâhil edilmelidir. Diğer taraftan, bölge halkının ekonomiye katılımı ve sosyalleşmesi bakımından tarım ürünlerine yönelik projeler çeşitlendirilmeli, vatandaşlar bu konuda gerektiği gibi bilgilendirilmelidir.

Sosyal belediyecilik uygulamalarının etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi belediyelerin mali açıdan güçlendirilmesine bağlıysa da, çoğu zaman kaynaklardan tasarruf etmek de önemlidir. İhtiyaç sahibi vatandaşların belirlenmesinde dijital ortamlardan yararlanılması, bir taraftan ekonomik anlamda tasarruf elde etmeye de olanak sağlayacaktır. Bu durum kaynak israfını önleyebilecek bir girişim olabilir. Yine de teknolojiden yararlanmakta güçlük çeken kesim için gerekirse ev ziyaretleri artırılmalı, ailelerin ihtiyaçları daha yakından tespit edilmeye çalışılmalıdır. Elbette bu yine ek kaynak gereksinimini ortaya çıkaracaktır. Bu noktada üniversitelerle yapılacak iş birliği sayesinde, mümkünse gönüllülük esaslı, değilse belirli kriterlere göre seçilecek üniversite öğrencilerinden destek alınmalıdır. Diğer taraftan, toplumun katılımının

sağlanacağı şekilde düzenlemelere gidilmelidir. Bu durum, vatandaşın bölgesine sahip çıkma bilincinin artmasını sağlayacak, aynı zamanda o bölge için önemli oldukları düşüncesini yerleştirecektir. Belediyelerle vatandaşlar arasındaki bu birliktelik, sosyal belediyeçilik uygulamalarının sürdürülebilirliğine de katkı sunacaktır. Bununla beraber, uygulamaların belediye ve vatandaş eliyle denetim altında tutulması, şeffaflık ilkesine bağlı kalınması gerekmektedir.

Dünyadaki güncel gelişmeler, iklim değişiklikleri, teknolojik ilerlemeler hatta sportif faaliyetlerdeki yenilikler takip edilerek, vatandaşların bu konularda bilgilendirilmesi amaçlanmalıdır. Oluşturulacak projeler; ekonomik, sosyal ve çevresel ilkelere uygun olmalıdır. Yine gerektiğinde üniversitelerle iş birliğine gidilerek vatandaşların bilinçlendirilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca konuya dair akademik çalışmaların artırılması yönünde çaba sarf edilmelidir.

Türkiye’de özellikle büyükşehirlerdeki sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet uygulamaları, doğal olarak diğer şehir ve ilçe belediyelerine rol modeli konumundadır. Bu noktada ekonomik, kültürel ve sosyal etkinliği nedeniyle en önemli yerel yönetim birimi kabul edilen, ticaret ve sanayi merkezi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde Türkiye’nin sosyal belediyeçilik anlayışına dair fikir edinmek mümkündür.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinde sosyal yardım ve sosyal hizmetler tek bir çatı altında toplanmamıştır. Projelerin bir kısmına “İstanbul Senin” uygulamasından, bir kısmına “İstanbul Vakfı”ndan, bir kısmına da İBB’nin sayfasından ulaşılmaktadır. Hâl böyle iken vatandaşların neyi nerede bulacağı konusu karmaşıklaşabilmektedir. Dolayısıyla her türlü sosyal yardım ve sosyal hizmetin, kolaylıkla ulaşılabilecek tek bir çatı altında toplanması gerekmektedir.

İlçeler ve mahalleler düzeyinde düzenli olarak ihtiyaç analizleri yapmak, belediyenin hizmetlerini sürekli güncel tutmasını ve gerçek ihtiyaç sahiplerine yardım etmesini sağlayacaktır. Sosyal projeler için özel bütçelerin ayrılması, bu projelerin sürdürülebilirliğini artıracaktır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi böylece projelerin uzun vadede başarılı olması şansını da yükseltecektir.

Sosyal hizmetler ve yardımlar hakkında bilinçlendirici şekilde faaliyetlerde bulunmak, yerel halkın projelerden daha etkin bir şekilde yararlanmasını beraberinde getirecektir. Özellikle yeni sosyal projeler tanıtılırken, bu tür eğitimler önem kazanmaktadır.

6.2. Genel Sonuç

Türkiye’deki sosyal politikalar çerçevesinde, farklı dönemlerde çeşitli kanunlar yürürlüğe girmiş ve belli başlı atılımlar yapılmaya başlanmıştır. Sanayileşme, şehirleşme ve demografik değişimlerin etkisi, sosyal politika alanında önemli gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçte, toplumsal ihtiyaçlar ve değişen dinamikler doğrultusunda, sosyal güvenlikten barınma politikalarına, eğitimden sağlık hizmetlerine kadar geniş bir yelpazede yasal düzenlemeler hayata geçirilmiş ve sosyal refahı artırmaya yönelik çabalar sürdürülmüştür. Özellikle 21. yüzyılın başlarından itibaren, küreselleşme ve hızla ilerleyen teknoloji, yerel yönetimlerin rolünü ve önemini daha da artırmıştır. Teknolojik gelişmelerin hız kazanması, sosyal politika uygulamalarında yeni yaklaşımların benimsenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, yerel yönetimlerin toplumun ihtiyaçlarına daha etkin ve hızlı bir şekilde cevap verebilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yetkilendirilmesi Türkiye’nin sosyal politika alanında daha etkili ve kapsayıcı adımlar atmasını zorunlu kılmıştır.

Kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin hızlanması, toplumları da doğrudan etkileyerek belli zamanlarda değişimlere sevk etmiştir. Buna bağlı olarak fikirler, öncelikler, ilgi alanları da zaman zaman çeşitlilik gösterebilmektedir. Vatandaşa hizmeti önceleyen belediyeler de değişim rüzgârından hâliyle etkilenmektedir. Değişen dünyada çeşitli teknikler ve yöntemler geliştirerek hizmetlerini güncelleme yoluna gitmekle sorumlu olan belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bu süreçlerde dönemin ve coğrafyanın etkisiyle zaman zaman bazı engellerle karşılaşılrsa da, daima yerel hizmetlerin artırılması ve teknolojik gelişmelere paralel olarak geliştirilmesi amaçlanmıştır. Belediyeler, toplumun ihtiyaçlarını hızlı bir şekilde tespit ederek gerekli adımları atmak üzere plan ve programlar dâhilinde yenilikçi yaklaşımlar benimsemektedir. Belediyelerin çalışmalarını destekleyecek mali kaynakların

oluşturulması, teknolojik altyapının iyileştirilmesi ve şeffaflık ilkesine dayalı hizmet sunumu değişim sürecinin başarılı bir şekilde ilerletilmesine katkı sağlamaktadır.

Toplumun ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu modern dünya düzeninde, hizmetlerin ve yardımların yerel düzeye taşınması; toplumun gereksinimlerini daha derinlemesine kavrama, karşılaşılan sorunlara daha etkin çözümler geliştirme ve hizmetleri bu doğrultuda biçimlendirme olanağı sağlamıştır. Yerel yönetimlerin artık toplumla iç içe bir görüntü sergilemesiyle alınan geri bildirimler, hizmetlerin devamlılığı için önem arz etmeye başlamıştır. Yerel yönetimlerin kendi topluluklarını daha iyi tanınması, ihtiyaç sahibi kişilerin sorunlarının daha rahat tespit edilebilmesini ve bu sorunlara yönelik çözümlerin geliştirilmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca devletin ulaşamadığı noktalarda devreye girerek, halka yakın olmalarının da etkisiyle taleplere daha hızlı çözümler üretebilmeleri yerel yönetimleri etkili bir konuma yükseltmiştir. Yine yerel yönetimler, gelişmelere uyum sağlamak için daha farklı arayışlara gitmiş, halkın nabzını tutarak sorunlara yenilikçi çözümler üretmeye odaklanmıştır. Özellikle sosyoekonomik dengesizliklerin giderilmesine yönelik projeler gündeme alınmıştır.

Sosyoekonomik çeşitlilik, toplumun tüm kesimlerinin aynı yaşam standardında olmayışı ve gelir dağılımındaki farklılıklar yerel yönetimlerin etkinliğini saptamaya imkân tanıyacak kriterlerdendir. Bahse konu problemlerin giderilmeye çalışılması, dolayısıyla toplumda huzurun yerleşmesine yardımcı olunması ana amaçlardan biridir. Yerel yönetimler, uygulamalarda farklılıklar olsa da dünyanın her yerinde aynı motivasyonla faaliyetlerini yürütmekte ve sorumluluk üstlenmektedir. Türkiye’de rolü gittikçe artan belediyeler, merkezî yönetimin bir şekilde ulaşamadığı veya ulaşmakta zaman kaybı yaşayacağı noktalarda tamamlayıcı bir görev görmektedir. Bu durum, vatandaşların karşılarında yetkili mercileri daha kolay şekilde bulmalarını ve onlara ulaşabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Ne var ki sosyal belediyeçilik uygulamalarının verimli bir şekilde hayata geçirilmesinin önünde bazı engeller de vardır. Bunlardan birkaçı görev dağılımındaki yanlışlıklar, kaynakların sınırlılığı, yetki ve sorumluluk kavramlarının farklı anlaşılması, sosyal hizmetlerin öneminin yeterince kavranamaması ve vatandaşların bir kısmının da bu konuda yeterince bilinçli olmamasıdır.

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sosyal belediyeçilik anlayışı, vatandaşların refah düzeyinin artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedeflemektedir. Bu açıdan büyük bir öneme sahip olan sosyal belediyeçilik uygulamalarının daha etkili biçimde hayata geçirilmesi zaruri görülmektedir. Süreç içerisinde, gerektiğinde belirlenecek yeni stratejiler, sosyal belediyeçilik uygulamalarının daha geniş kitlelerce bilinirliğini artıracak ve toplumun bütün kesimleri bunlardan fayda sağlayacaktır. İhtiyaç ve taleplere göre projeler geliştirme, eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması, kadın ve çocuklara yönelik projelerin üretilmesi, sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, teknolojik gelişmelere ayak uydurulması ve tüm bu süreçlere toplumun çeşitli kesimlerinden bireylerin katılımının sağlanması önemli adımlardır.

Bu araştırma, Türkiye’de sosyal belediyeçiliğin öneminin hızla artmakta olduğu bir dönemde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet uygulamalarını mercek altına almıştır. Araştırmanın odak noktası, sosyal devlet anlayışının yerel yansımaları olarak sosyal belediyeçiliğin toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle nasıl şekillendiğine ve dezavantajlı gruplara sağladığı desteklere işaret etmektir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin adı geçen uygulamaları incelendiğinde, modern şehircilik anlayışı çerçevesinde, dezavantajlı grupların yaşam kalitesini yükseltmek için belediyenin çeşitli sosyal projeler geliştirdiği görülmüştür. Bu projeler, eğitimden sağlığa, istihdamdan sosyal güvenliğe kadar pek çok alanda hayata geçirilmiştir. Özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimle sosyal yardım programları ve istihdam projeleri, belediyenin toplumsal eşitliği ve adaleti destekleme yönündeki çabalarını göstermektedir.

Nüfusun artması ve yaşlanması, göç gibi demografik değişimler belediyelerin eğitim, sağlık, konutlaşma ve sosyal yardım hizmetlerine olan talebi artırmıştır. Bu durum, sosyal hizmetlerin genişletilmesini ve çeşitlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Yine göçmenlerin ve farklı kültürel arka planlara sahip bireylerin artan nüfusu, belediyelerin kültürler arası anlayış ve hizmetlerde esnek davranmasını gerektirmiş, böylece yeni hizmet modellerinin geliştirilmesi mümkün olmuştur. Çevre koruma, eşitlik, insan hakları gibi konularda toplumsal bilincin artması da belediyeleri bu yönde politikalar

geliştirmeye itmiştir. Örneğin sürdürülebilir şehir planlaması, cinsiyet eşitliği ve sosyal adalet odaklı projelerin artışı bu değişimin bir göstergesidir.

Ekonomik kriz dönemlerinde işsizlik oranlarının artması, belediyelerin istihdam yaratıcı programlar ve mesleki eğitim kursları gibi ekonomik destek hizmetlerine daha fazla yatırım yapmasını gerektirmiştir. Ekonomik sıkıntılar, belediyeleri kaynaklarını daha verimli kullanmaya ve hizmet sunumunda maliyet odaklı çözümler aramaya yönlendirmiştir. Belediyeler, yerel ekonomiyi canlandırmak ve kalkındırmak için girişimcilik eğitimleri, küçük işletme destekleri ve yerel ürünleri teşvik eden pazar yerleri gibi projeler geliştirmektedir. Bu tür programlar, ekonomik fayda sağlamasının yanında, uzun vadede daha dirençli ve sürdürülebilir bir ortamın oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan, bireylerin potansiyellerini keşfetmelerini ve iş hayatına aktif katılımlarını mümkün kılmaktadır. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu dönemlerde, insanların ekonomik kaygıları artmakta ve bu da toplumsal huzursuzluğa yol açabilmektedir. Dolayısıyla kriz dönemlerinde belediyelerin ön planda olup yenilikçi stratejiler geliştirmesi, toplumda güvenin tesisi açısından da önemlidir. Yine bu dönemlerde atılan adımlar, toplumun refah düzeyinin yükselmesi noktasında sosyal açıdan da kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte belediyeler arasında iş birliğine gidilmesi yaklaşımıyla, daha geniş kitlelere daha düşük maliyetlerle hizmet sunumu mümkün olmaktadır.

Dijitalleşme ve teknolojik ilerlemeler de belediyelerin hizmetlerini dijital platformlara taşımasına olanak tanımıştır. Çevrim içi belediye hizmetleri ve ödeme sistemleri ile mobil uygulamalar aracılığıyla vatandaşlara daha hızlı ve etkili hizmet sunumu sağlanmıştır. Yine akıllı şehir teknolojileri, belediyelerin hizmetlerini daha iyi planlamasını, demografik ve sosyoekonomik verilere dayalı olarak hizmetlerini kişiselleştirmesini ve hizmetlerin etkinliğini artırmasını mümkün kılmıştır. Bu dijital dönüşüm evresi, vatandaşların hizmetlere erişimini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Böylece vatandaşlar daha az bürokratik engelle karşı karşıya kalmaktadır. Belediyelerin, dijital platformlar sayesinde vatandaşların talep ve şikâyetlerine daha hızlı çözüm üretebileceği ortam sağlanmış olmaktadır. Belediyelerin dijitalleşmeye olan eğilimleri, çeşitli yeni teknolojiler aracılığıyla hem maliyetin azalmasını hem de hizmetlerin sürekliliğini sağlamaktadır.

Tüm bu gereklilik ve gelişmelere yönelik olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin faaliyetleri irdelenmiştir. Belediyenin birkaç kategoride toplanan hizmetlerine ek olarak, sosyal belediyecilik hizmetlerinin uygulanabilirliği ve vatandaşların bu hizmetlerden duyduğu memnuniyet düzeyi incelenmiştir. Sosyal belediyecilik kavramı altında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin etkinliği gözlemlenmiştir. Belediyenin sosyal belediyecilik hizmetlerinin kalitesini ve genişliğini saptamak; vatandaşların bu hizmetlere ilişkin algılarını ve memnuniyet seviyelerini belirlemek; sosyal belediyecilik politikalarının performansını, başarısını ve iyileştirilmesi gereken alanlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik faaliyetlerinin Türkiye’deki diğer belediyelere örnek teşkil edebilecek yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Sosyal belediyecilik faaliyetlerinden yararlanan, genellikle alt gelirli ailelerin yaşadığı ilçelerden seçilen katılımcıların tecrübelerini ve memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik anket çalışması sonucunda; sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet uygulamalarının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, meslek, aylık gelir ve sosyal güvence gibi farklı gruptaki katılımcılar özelinde değerlendirmesi yapılmıştır. 2019 yılından itibaren daha da çeşitlenen sosyal belediyecilik uygulamalarıyla, toplumun bütün gruplarına yönelik olarak, her anlamda kapsamlı bir hizmet politikasının benimsenmesi hedeflenmektedir.

İstanbul özelinde, son yıllarda hizmet kalemlerinde görülen artış dikkat çekicidir. İhtiyaç sahiplerine yaşamlarını idame ettirebilmeleri ve yaşam koşullarını iyileştirebilmeleri yönünde katkı sunan hizmetler ve yardımlar, çeşitli merkez ve kurumlarla desteklenmiştir. Araştırma sonuçlarının da gösterdiği üzere önemli orandaki bazı vatandaşların belediyenin hizmetlerinden bihaber olduğu düşünüldüğünde, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin belli noktalarda merkezler oluşturması gerekli ve anlaşılır bir durumdur. Bu merkezlerin dışında, çeşitli bilgilendirme çalışmaları da vatandaşların söz konusu hizmetlerden haberdar olmalarını mümkün kılmaktadır. Bu noktada akla ilk olarak dijital platformlar ve sosyal medya gelmektedir. Özellikle genç-orta yaş gruplarındaki bireylerin internetle iç içe olması onlarla iletişimin bu mecralar üzerinden daha rahat kurulabileceğini ve böylece kaynaklarda da tasarruf elde edilebileceğini göstermektedir.

Sosyal belediyeçilik uygulamaları açısından yapılan analizler sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde sunulan hizmetlere ulaşılabilirlik ve memnuniyet düzeyi incelendiğinde olumlu bir tabloyla karşılaşmak mümkündür. İBB'nin konuya dair araştırmalarının yer aldığı 2023 Faaliyet Raporu'na göre, 2023 yılında ayni ve nakdi yardımlara başvuran kişilerin memnuniyet oranı yaklaşık %95 olarak ölçülmüştür. Sosyal hizmetlerden faydalanan kişilerin memnuniyet oranının %90, evde bakım hizmeti memnuniyet oranının ise %93 olduğu görülmüştür. Belediyenin kültürel hizmetlerine yönelik genel memnuniyet oranının da yine %93 olduğu görülmüştür.

Türkiye'de sosyal politika ve sosyal hizmetler konusunda belediyeler, yerel düzeyde aktif rol üstlenmektedir. Belediyelerin şehir halkını daha yakından tanıma olanağının bulunması, hizmet ve yardımların da daha etkili şekilde sunulmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin etkinliği ve önemi ortadadır. Belli başlı ihtiyaç sahibi çevrelerin sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmalar genellikle ön planda olsa da, şehrin bütün gruplarının sorunlarına cevap vermesi belediyelerin sorumlulukları arasındadır. Bu noktada belediyelerin halka ulaşabilirliği, halkın da belediyelerin sunduğu hizmetlere erişimi konusu gündeme gelmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, faaliyete geçirdiği bazı hizmet noktalarıyla hizmet ve yardım uygulamalarının bilinirliğini artırmayı, geniş ölçekte ise vatandaşların sorunlarına çözüm bulmak konusunda hızlı hareket etmeyi amaçlamıştır. Sosyal yardım ve hizmetlerin sunulduğu noktalar, aynı zamanda toplumda olumlu bir imajın oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla vatandaşların ihtiyaçlarının giderilmesi hususu ne kadar önemliyse, bu noktalar hizmetlerin kalıcılığı ve sürdürülebilirliği açısından da değerlidir.

Yapılan anket araştırması sürecinde değerlendirmeye alınan 626 kişi, İstanbul'un Avrupa ve Asya Yakalarından seçilmiştir. Araştırmaya İstanbul'un nispeten alt gelirli hanelerinin çoğunlukta olduğu ilçelerden katılımcıların dâhil edilmesine özen gösterilmiştir. Araştırma bulguları, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin halkın temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda etkili olduğunu ortaya koyuyorsa da, geliştirilmesi beklenen bazı alanların olduğu da açıktır. Bulgular, katılımcıların belediye hizmetlerinden genel olarak memnun olduğunu gösterirken, bazı alanlarda iyileştirme ihtiyacı olduğuna da işaret etmiştir. Bu bağlamda, sosyal hizmetlerin daha erişilebilir ve kapsayıcı hâle getirilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve bazı spesifik gruplara

yönelik yeni politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin evli ya da evlenme hazırlığı içinde bulunan çiftlere yapılacak yardımların arttırılmasına yönelik beklenti mevcuttur.

Eğitim konusunda yardım hacminin artırılması ve bazı geniş yardım paketlerinin oluşturulması gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Yine öğrenci yurtlarıyla ilgili bazı yenilikçi adımların atılması beklenmektedir. Katılımcılar, mesleki eğitime yönelik kursların sayısının ve bu kurslarla ilgili bilgilendirmelerin de yetersiz olduğunu düşünmektedir. Eğitim, istihdam, meslek ve hobi edinme gibi, insanların sosyalleşmesini ve topluma uyumlu bireyler olmasını sağlayan politikalar toplumsal kalkınma ve iş birliği açısından da önem arz etmektedir. Eğitim hizmetlerinin kişilerin doğrudan, hayatın her safhasında yer almalarını, dolayısıyla da donanımlı bireyler olmalarını sağlayacağı gerçeği düşünüldüğünde, konunun hassasiyeti ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber, günümüzde insanlar bir meslek sahibi olabilmek için türlü eğitimlere katılmak üzere bir çaba içine girmektedirler. Çalışmaya ihtiyacı olduğu hâlde muhtelif sebeplerden ötürü çalışma hayatına dâhil olamamış kişilerin bu eğitimler aracılığıyla topluma kazandırılmaları gerekmektedir.

Araştırmada verilerin iç tutarlılık ile ilişkili güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu, Cronbach Alfa değeriyle ölçülmüştür. Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler faydalılık kategorilerinin tamamında güvenilirliğin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu da elde edilen sonuçların geçerliliğini kuvvetli şekilde göstermekte, bilimsel anlamda güvenilirliği artırmaktadır. Belediyelerin hizmetlerinin vatandaşlar tarafından tutarlı bir şekilde değerlendirildiği de söylenebilmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlere ihtiyaç duyan vatandaşların öncelikle belediye ve akrabalara (toplam %70,1) başvurduğu görülmüştür. Vakıflar/dernekler/STK'ler ve hayır kurumları (toplam %4) akla en son gelen oluşumlardır. Yine katılımcıların bir bölümünün, hizmet kalemlerinin birçoğundan haberdar olmadığı ortaya çıkmıştır. Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler kategorileri arasından, katılımcıların en çok kültürel hizmetlerden haberdar olduğu görülmüştür. Sosyal hizmetlerden Mahalle Evlerini katılımcıların %45,4'ünün daha önce duymadığı görülmüştür. Sosyal yardımlar kategorisinde ise katılımcıların

uygulamalardan habersiz olma durumu daha fazla ön plana çıkmıştır. Çiftçilere Yem ve Fide Desteğinden %48,2; Eşya Desteğinden %44, 6; Sen Oku Diye Eğitim Desteğinden %43,3; Evlilik Desteğinden %42,5 ve Kurban Eti Desteğinden %41,4 oranında, katılımcılar ilgili yardımları daha önce duymadığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılacak yardım ve hizmetlere yönelik bilgilendirmelerin, gerek yazılı gerek görsel gerekse sosyal mecralarda artırılması ihtiyacı hasıl olmuştur.

Sosyal hizmetler ve yardımlar konusunda yapılacak bilinçlendirici faaliyetler, halkın projelerden daha etkin bir şekilde faydalanmasına yol açacaktır. Böylece sözü geçen uygulamaların daha verimli şekilde yürütülebileceği düşünülmektedir. Özellikle sosyal medyanın sürekli aktif şekilde kullanılması önemlidir. Zira katılımcıların %39,9'unun, sosyal medya üzerinden sosyal yardım ve hizmetlerden haberdar olduğu görülmüştür. Bu oran, yakın çevre (%45,4) faktörünün ardından ikinci sırada gelmektedir. Günümüzde göz ardı edilemeyecek bir mecra olan sosyal medyanın aktif şekilde kullanılması, kitlelerle hızlı bir şekilde etkileşime geçme imkânı sunmaktadır. Belediyelerin de bu kanallar aracılığıyla vatandaşları bilgilendirerek; yeni projeler, hizmetler ve yardımlar hakkında güncelliğini korumaları önemlidir. Şeffaflık ilkesine de uygun olan bu yöntemle, kurulan bağın getirisi olarak vatandaşların geri bildirimleri daha çabuk alınabilmektedir. Gençlerin sosyal medya ve tüm dijital araçları kullanma oranı dikkate alındığında, bu ortamlarda yapılan çalışmaların gençler üzerinde bırakacağı olumlu etkiyi de görmezden gelmemek gerekir.

Sosyal belediyecilik denildiğinde katılımcıların aklına gelenlerle ilgili en çarpıcı sonuç, kurs ve eğitim faaliyetleridir. Katılımcıların %62,3'ünün verdiği bu cevabı takip eden ikinci kalem ise %57,7 ile çocuk, kadın, yaşlı, engelli ve yoksullara yönelik yardımlar olmuştur. Bu sonuçlar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, popüler uygulamalarda başarılı bir noktada olduğunu göstermektedir. Buna karşılık nakdî yardımlarla ilgili sonuçlar göze çarpmaktadır. Karşılıksız nakit para yardımı %13,9; sürekli maaş ve burs desteği ise %15,7 ile akla en son gelen yardım kalemleri olmuştur. Vatandaşların sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik algısıyla ilgili önemli veriler sunan bu değerlendirme, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin eğitim alanındaki yatırımlarının fazlalığına ve nispeten dezavantajlı kesimlere ulaşmada başarısına işaret etmektedir. Kurs ve eğitim faaliyetlerinin, istihdamı ve ekonomik kalkınmayı doğrudan

etkilediği gerçeği ortadadır. Diğer taraftan, nakdî yardımlarla burs desteğinin sağlanması konusunda eksiklikler göze çarpmaktadır.

Ankete katılanların %22'si, sosyal yardım ve hizmet uygulamalarının yürütülmesi sırasında rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Bu düşüncelerinin sebepleri arasında en çarpıcı sonuç ise ihtiyacı olmayan kişilerin yardımlardan faydalandığını düşünenlerin %32,1'lik bir dilimde olmasıdır. Bunun ardından, %24,3'lük oranla, yapılan yardım ve hizmetlerin düzensiz olduğu düşüncesi gelmektedir. Bununla birlikte, sosyal yardım ve hizmetlerin 6,01 puan ile orta değerin üzerinde adaletli bir şekilde yapıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler, sosyal yardım ve hizmetlerin etkinliği hususunda ipuçları sunmaktadır. İhtiyaç sahibi olmayan kişilerin de yardımlardan faydalandığı düşüncesi, titizlik konusunu akla getirmektedir. Burada ihtiyaç sahibi bireylerin tespitinin ne kadar mühim bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Sosyal yardım ve hizmetlerin düzensizliği de bir başka sorun olarak göze çarpmaktadır. Bununla beraber, sosyal yardım ve hizmetlerin adaletli bir şekilde yapıldığına ilişkin veri, tam anlamıyla olumlu görünmese de iyi bir izlenim bırakmaktadır.

Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetlerde faydalılık durumuna bakıldığında, erkek ve kadın katılımcılarda anlamlı farklılık görülmemiştir. Faydalılık durumuyla ilgili; sosyal hizmetlerde bekâr katılımcıların puan ortalamalarının eşinden ayrılmış katılımcılarınkine göre, kültürel hizmetlerde ise evli katılımcılarınkine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kültürel hizmetlerde benzer durum, 18-24 yaş grubundaki katılımcıların puan ortalamalarının 25-34 ve 35-44 yaş grubunda yer alan katılımcılarınkinden yüksek olmasıyla ortaya çıkmıştır. Bulgular, medeni durum ve yaş grubu değişkenlerine göre uygulamaların gözden geçirilmesi lüzumunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, toplumun bütün fertlerinin ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş çalışmaların yapılması ve planlanacak hizmetlerin her kesimden bireyi memnun edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Lisans mezunu katılımcıların; sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetleri lise ve ilköğretim mezunu katılımcılara göre daha faydalı bulduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışan katılımcıların da yer yer, çalışmayan veya ev hanımı olan katılımcılara göre bu uygulamaları daha faydalı bulduğu görülmüştür. Bununla beraber mesleki sektör

değişkenine göre faydalılık hususunda anlamlı bir farklılık olmadığı da belirtilmelidir. Katılımcıların aylık gelirinin ise sadece sosyal hizmetler faydalılık konusunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi, çalışma durumu ve gelir düzeyinin belediyenin hizmetlerinden faydalanmada etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ilgili gruplarda yer alan bireylere yönelik özelleştirilmiş çalışmaların benimsenmesi gereğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan, mesleki sektör değişkeninde anlamlı bir farklılığın bulunmamış olması belediyenin sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet uygulamalarının geniş bir mesleki sektör yelpazesine hitap ettiğini göstermektedir.

Günümüzde sosyal belediyecilik çok önemli bir konuma yükselmiştir. 2024 Mahallî İdareler seçim sonuçları belli olduktan sonra yayımlanan İBB 2023 Faaliyet Raporu'nda, İstanbul Büyükşehir Belediyesince 14 öğrenci yurdu, 75 Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezi, 41 kütüphane ve yaşam merkezi açıldığı vurgulanmaktadır. İlgili faaliyet raporunda aynı şekilde üniversite öğrencilerinin karşılıksız, geri ödemesiz burs almasından ve 0-4 yaş arası çocuğu olan annelerin toplu taşımadan ücretsiz yararlanmasından bahsedilmesi, sosyal belediyecilik faaliyetlerinin seçimi kazanmada ne kadar önemli bir faktör olduğunun işaretidir. Bu veriler aynı zamanda, sosyal belediyeciliğin yerel yönetimler üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Toplumun ihtiyaçları bağlamında duyduğu hassasiyet, seçim sonuçlarına doğrudan etki etmekte ve belirleyici bir rol üstlenmektedir. Vatandaşlar nezdinde olumlu bir tablo oluştuğunda, ilgili yerel yönetime duyulan güven de artmaktadır. Bilhassa nakdî yardımlardaki, eğitim ve ulaşım alanlarındaki düzenlemeler vatandaşların gözünde daha çok kabul görmektedir. Sosyal belediyecilik uygulamalarının seçimler üzerinde etkili olduğuna dair sonuç, yardım ve hizmetlerin önemini de vurgulamaktadır.

Araştırmamızın sonucu, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler anlamında katılımcıların beklentilerinin büyük ölçüde karşılandığını göstermiştir. Bununla beraber, belirli gruplara yönelik projelerin çeşitlendirilmesinin memnuniyet düzeyini daha da artırabileceği düşünülmektedir. İstanbul'un birbirinden farklı sosyoekonomik yapıya sahip bölgeleri özelinde sosyal projelerin geliştirilmesi ve bu projelerin doğru hedeflere yönlendirilmesi önem arz etmektedir. Halkın refah seviyesini doğrudan etkileyen bu projeler ve uygulanma şekilleri belediyenin hizmetlerini güncel tutmasını doğrudan etkileyecek ve sürdürülebilir hizmet

politikasını güçlü kılacaktır. Diğer taraftan, belediyenin yardım ve hizmetlerini mümkün olduğunca adaletli bir şekilde sunması, kurumu güçlü kılacak ve kuruma olan güveni de artıracaktır. Geçmişte, bu gelişme-sonuç sürecine dair örneklerle karşılaşmak mümkündür.

Bu araştırmanın İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik alanındaki mevcut politikalarını ve bunların toplum nezdindeki etkilerini belgelediğine inanılmaktadır. Araştırmanın, gelecekte farklı belediyeler özelinde yapılacak araştırmalar için bir örnek teşkil edeceği ve böylece farklı sosyal belediyecilik politikaları arasında daha geniş kapsamlı karşılaştırmaların yapılabileceği ön görülebilir. Bunun da sosyal politika uygulamalarının geliştirilebileceği alanların ortaya konulmasını mümkün kılabileceği düşünülmektedir. Belediyelerin sosyal hizmetlerde yenilik arayışlarının artırılması, eldeki kaynakların da daha etkili ve doğru kullanılması, sonuçta ihtiyaç sahibi vatandaşların taleplerini karşılayacak en doğru politikaların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Araştırmamız, sosyal belediyecilik anlayışının kapsamını genişleterek, yerel yönetimlerin sosyal sorunlara etkili şekilde müdahil olmasının önemini vurgulamaktadır. İstanbul örneğinde olduğu gibi tüm yerel yönetimlerin sosyal politika üretmede daha aktif roller üstlenmesi; toplumsal adaletin sağlanması ve toplumun tüm kesimlerinin yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için son derece kritik bir öneme sahiptir. Diğer taraftan, yerel düzeydeki bu çalışmaların elbette ülke geneline yayılması düşünebilir. Çünkü toplumsal kalkınma ve refahın sağlanması için bu tür yaklaşımların yaygınlaşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aka, V. ve Güngör F. (2018), *Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova (TR).
- Akad, M., *Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı*, Kazancı Hukuk Yayını, İstanbul 1992.
- Akarsu, S. (2014), *Sosyal Belediyecilik (Zeytinburnu Belediyesi Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, İstanbul (TR).
- Akay, A. ve Akdemir, M., *İran, Toplum, Devlet ve Siyaset*, B. Tangör (ed.), Yerel Yönetimler Sistemi (141-184), TODAİE Yayın, Ankara 2016.
- Akçakaya, M., “Fransa’da Yerel Yönetimler ve Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2003/5, (1), ss. 153-174.
- Akdemir, T. ve Benk, S., “Japonya’da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Finansmanında Yaşanan Gelişmeler”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010/6, (11), ss. 163–186.
- Akdoğan Y., *Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik*, Eminönü Bülteni, İstanbul 2002.
- Akhundova, J., “Rusya’da ve Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformunun Karşılaştırılması”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 2012/1, (2), ss. 63-97.
- Akman, Ç. ve Ergün, G., “İran İslam Cumhuriyeti’nin Yönetim Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 2019/6, (38), ss. 1627-1640.
- Aktan, C.C., *Kamu Ekonomisinden Piyasa Ekonomisine: Özelleştirme*, Takav Matbaası, Ankara 1993.

- Aktan, C.C. ve Özkıvrak Ö., *Sosyal Refah Devleti*, Okutan Yayınları, İstanbul 2008.
- Alonso, J. ve Leal, J., (2014), “Cross-Subsidies and the Elasticity of Informality to Social Expenditures”, http://www.jorgealonsoortiz.com/files/cross_elasticity_inf.pdf [11.01.2021].
- Alper, Y. ve Kaya P.İ., *Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Çalışma Standartları*, Ezgi Kitabevi, Bursa 1995.
- Altan, Ö.Z., *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 790, Eskişehir 2004.
- Altan, Ö.Z., *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1987, Eskişehir 2009.
- Altay B. ve Emiroğlu O.N., “Yaşlılık Hizmetleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 2005/22, (4), ss. 165–170.
- Altun, F. (2018), *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas (TR).
- Ashley, J., “The Fine Art of Being a Social Entrepreneur”, *New Statesman*, December 18, 2020.
- Atalay, A., Yücel, A.S. ve Korkmaz, H.M., “Türkiye’de Spor Hizmetlerinin Yerelleşmesine İlişkin Belediye Başkanlarının Görüşlerinin İncelenmesi”, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2016/14, (1), ss. 63-74.
- Ateş, H., “Sosyal Belediyecilik”, *Çerçeve Dergisi*, 49/2009, ss. 88-95.
- Aydın, M., *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Aydın, Ş. (2018), *İstanbul’da Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Beşiktaş Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (TR).
- Aygen, M., “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 2014, 1(1), ss. 173-192.
- Ayhan, U., “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, *Sayıştay Dergisi*, 2008, (70), ss. 103-120.

- Aysan, M.F., “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’deki Sosyal Politikalar”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, 2006/1, (1), ss. 61-64.
- Babaoğlu, C., “Kamu Politikaları Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”, M. Yıldız ve M.Z. Sobacı (Ed.), *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama* kitabı içinde (ss. 166-187), Adres Yayınları, Ankara 2013.
- Bağlı, M.S., “Alman Yerel Yönetim Yapısı”, *Türk İdare Dergisi*, 2011, (473), ss. 43-73.
- Balcılar, A.N. ve Çınarlı, S. (2020), “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Bornova Belediyesi Örneği”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 122-156.
- Baş, H. ve Çetin, B.I., “Bir Sosyal Belediyecilik Uygulaması Olarak İstanbul Esenler Belediyesi Gençlik Merkezi Örneği”, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017/17, (1), ss. 149-175.
- Bayramoğlu, S., *Toplumcu Belediye Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi*, Nota Bene Yayınları, Ankara 2015.
- Bedir, E. ve Bülbül, O.G., *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 3317, E-ISBN: 978-975-06-2352-3, Eskişehir 2016.
- Belediye Kanunu (2005), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, [01.02.2022].
- Beki, A., *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)*, Sena Ofset Yayınları, İstanbul 2009.
- Berkün, S., “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı”, *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 9/2017, (2), ss. 582-598.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S., *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, TODAİE, Ankara 1998.
- Briggs, A. (2000), “The Welfare State in Historical Perspective”, C. Pierson, F.G. Castles (Ed.), *The Welfare State Reader* kitabı içinde, Polity Press, Cambridge.
- Bulut, N., “Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52/2003, (2), ss. 172-197.

- Can, H., “Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye”, *Yerel Siyaset*, 2006, 1(5), Mayıs, ss. 18-19.
- Choi, Y.S. ve Wright, D.S., “Intergovernmental Relation (IGR) in Korea and Japan: Phases, Patterns, and Progress Toward Decentralization (Local Autonomy) in a Trans-Pacific Context”, *International Review of Public Administration*, 2004/9, (1), ss. 1-22.
- Çelik, T. (2015), *Kanada Yerel Yönetimleri* (Araştırma Ödevi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir (TR).
- Çetin, Z.Ö. ve Kulaç, O., “Avustralya Yönetişel Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimler”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021/13, (24), ss. 184-205.
- Çınarlı, S., “ABD’de Yerel Yönetimin Ana Hatları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2011/12, (1), ss. 265-281.
- Çıplak, B. (2015), *Belediyelerde Sosyal Bütçe Anlayışı Açısından Çanakkale Belediyesi’nin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale (TR).
- Coase, Ronald ve Wang, N., *Çin Nasıl Kapitalist Oldu?*, Çev. İ. Yılmaz, BigBang Yayınları, Ankara 2015.
- Çohaz, A. (2010)., “Türkiye’de Yaşlı ve Yaşlılara Sunulan Bakım Hizmetleri”, *Akademik Geriatri*, http://www.akademikgeriatri.org/files/Akademik_Geriatri_2010/Konusma_Metinleri/8.pdf, ss. 122-126.
- Çöpoğlu, M., “Sosyal Belediyecilik ve Sorunları”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014/5, (2), ss. 223-247,
- Çukurçayır, A., “Almanya’da Siyasal Sistem ve Yerel Yönetimler”, M. Okcu ve H. Özgür, *Dünyada Yerel Yönetimler Örnekler-Uygulamalar* kitabı içinde (ss. 50-70), Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.
- Dauda, I. ve Kayhan, İ. (2016), “Avustralya’da Engelli Olmak: Hizmetlerden Yararlanmada Yardımcı Olacak 7 Nokta”,

<https://www.sbs.com.au/language/turkish/avustralya-da-engelli-olmak-hizmetlerden-yararlanmada-yardimci-olacak-7-nokta> [19.01.2022].

Dereli, T., *Sosyal Siyaset* (Ders Notları), İstanbul 2002.

Dilek, K., *Türk Cumhuriyetleri'nin Bağımsızlıklarının 20. Yılında İran'ın Orta Asya Politikaları*, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Ankara 2011.

Doruk, R. (2014), *Social Munipalism: The Case of Istanbul Metropolitan Municipality* (Yüksek Lisans), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (TR).

Drucker, P.F., *Kapitalist Ötesi Toplum*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1994.

Duman, İ., *Sosyal Devlet*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997.

Durdu, Z., “Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, (22), ss. 37-50.

Durmaz, O.S., “Neo-Liberal Sosyal Politika Rejiminin Tesisi ve AKP”, *Çalışma ve Toplum*, 2016/48, (1), ss. 143-168.

Ebbinghaus, B. ve Manow, P., *Comparing Welfare Capitalism: Social Policy and Political Economy in Europe, Japan, and the USA*, Routledge, London 2004.

Efe, H. (2012), *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (TR).

Ege, S., “Fabian Society ve İki Yenilikçi Yazar G. Bernard Shaw ve H.G. Wells, 1903-1908”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2017/40, (3-4), ss. 217-233.

Erdal, S. (2012), *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir (TR).

Ersöz, H.Y., “Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55/2005, (1), ss. 759-775.

Ersöz, H.Y., *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İTO Yay., İstanbul 2011.

- Ersöz, H.Y., *Sosyal Politika* (Ders Notu), İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programı, İstanbul 2016.
- Eryılmaz, B., *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1997.
- Eser, B., Memişoğlu, D. ve Özdamar, G. (2011), “Sosyal Siyasetin Üretilmesi Sürecinde Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2011, C. 16, S. 2, ss. 201-217.
- European Parliament (2020), “Briefing Continental Democracies: Government System and Institutions of Australia, European Parliament Publication”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646187/EPRS_BRI\(2020\)646187_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646187/EPRS_BRI(2020)646187_EN.pdf) [25.01.2022].
- Fanid, N.A., “İran’ın İdari Teşkilat Sistemi”, *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020/2, (2), ss. 134-157.
- Fettah, M. (2006), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku’nda Kadın İşçilerin Korunması* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (TR).
- Genç, Y., Çavuşoğlu, O. ve Çöpoğlu M., “Sosyal Politika Geliştirmede ve Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yerelleşme: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Gelişim Merkezi Örneği”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Ocak-Mart 2020, Yıl 20, Sayı 46, ss. 235-272.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update*. Boston: Pearson.
- Government of Western Australia (2019)., “An Introduction to Local Government, 2019 Local Elections-Fact Sheet 1”, Department of Local Government, Sport and Cultural Industries Publication, https://www.pingelly.wa.gov.au/Profiles/pingelly/Assets/ClientData/2019_Local_Government_elections_fact_sheet_01_-_An_introduction_to_local_government.pdf [25.01.2022].

- Göçmen, İ. (2014), “Religion, Politics and Social Assistance in Turkey: The Rise of Religiously Motivated Associations”. *Journal of European Social Policy*, 24(1), 92-103.
- Gören, Z., Sosyal Devlet, 2020, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/Z.Goren1.pdf> [01.12.2021].
- Göze, A., *Liberal Marxiste Faşist Nasyonal Sosyalist ve Sosyal Devlet*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1995.
- Gülbeyen, Z. (2020), *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Erzurum Büyükşehir Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum (TR).
- Güler, B., “Doğu Avrupa’da Yerel Yönetimler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1992/1, (2), ss. 35-44.
- Gülmez, M., *İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Ulaştığı Nokta, Farklı Bakış Tarzlarıyla İnsan Hakları Uygulamaları*, APK Yayınları, Ankara 2000.
- Gürer, A., Çırpan, F.K. ve Özlen, N.A., “Yaşlı Bakım Hizmetleri”, *Journal of Health Services and Education*, 2019/3, (1), ss. 1-6.
- Gümüş, A.T., “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2010/18, (2), ss. 117-158.
- Günday, M., *İdare Hukuku*, Dördüncü Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 1999.
- Hazman G.G., *Türkiye’de Yerel Düzeyde Kalkınma Hedefi ve Belediyeler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.
- Ishi, H., *The Japanese Tax System*, Third Edition, Oxford University Press, Oxford 2001.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu (2023), https://uploads.ibb.istanbul/uploads/2023_Faaliyet_Raporu_1_fa79d76a01.pdf [11.05.2024].
- İnaç H., Ünal F., “İngiltere’de Yerel Yönetimler, Dumlupınar Üniversitesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, (16), ss. 125-140.

- İpek S. ve Çıplak B., “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2016, (14), ss. 201-215.
- Kalaycı, S. ve Akin, A., “Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Hizmetlerde Belediyelerin Yeri: Malatya Büyükşehir Belediyesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2019/22, (2), ss. 663-674.
- Kalinichenko, L.A., Urzha, O.A., Adamskaya, L.V., Evstratova, T.A. ve Medvedeva, N.V., “Source Municipal Management in Russia: The National Base of the Presidentand System Digitalization”, *Propósitos y Representaciones*, 2021/9, (SPE3), 1164.
- Kapani, M., *Kamu Hürriyetleri*, AÜHF Yay., Ankara 1980.
- Karaer, T., “Fransa’da Yerel Yönetim Reformu Üzerine”, *Amme İdare Dergisi*, 1990/23, (3), ss. 47-68.
- Karagöz, T.Y. (2019), *Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Engelli Bireylere Sunulan Hizmetler: Tepebaşı Belediyesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova (TR).
- Kaya, E., (2009), *Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Keleş, R., *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul 1994.
- Kesgin B., “Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 Ağustos 2012, ss. 169-180.
- Kesgin, B. (2012), *Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Khasnabish, A., *Zapatistalar*, Abis Yayınları, Ankara 2010.
- Kıskaç, E. (2020), *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik ve Medya Uygulamaları: Bağcılar, Esenler, Bahçelievler Belediyeleri Örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara (TR).

- KİHYÇD-Kadının İnsan Hakları ve Yeni Çözümler Derneği (2022), <https://kadinininsanhaklari.org/destek-almak-icin-basvurulabilecek-kurumlar/> [05.02.2022].
- Koçak, O. ve Kavi E., “Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik”, *Emek ve Toplum*, 3(6), 2014, 26-49.
- Koray, M., *Sosyal Politika*, İmge Kitapevi, Ankara 2005.
- Koray, M., *Sosyal Politika*, 3. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara 2008.
- Koray, M. ve Temiz, H.E., “Merkezi Yönetimle İlişkiler, Kısıtlar ve Harcamalar Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik ve Dört Büyükşehir Belediyesi Açısından Uygulamalar”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2014/3, (42), ss. 11-60.
- Korkut, F., 20. yy. Sosyal Politika Araçları: Kooperatifler Üzerinde Bir İnceleme, *II. International Academic Research Congress*, Bingöl Üniversitesi, Ekim 2017.
- Kurşun, A. ve Rakıcı, C., “Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2/2016, (2), ss. 135-156.
- Kozak, M. (2015). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Yeknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Library of Congress (2005)., “Country Profile Australia, 2005”, *Library of Congress-Federal Research Division*, September 2005, <https://www.loc.gov/rr/frd/cs/profiles/Australia.pdf>.
- Lorch, R.S., *State and Local Politics: The Great Enlargement*, 4.Baskı, Prentice Hall Inc. Englewood Clifss, New Jersey 1992.
- Maden, C. (2012), *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova (TR).
- Meredith S., “Michael Young: An Innovative Social Entrepreneur”, In: Ackers P., Reid A. (eds.) *Alternatives to State-Socialism in Britain, Palgrave Studies in the History of Social Movements*, Cham: Palgrave Macmillan, 2016.

- MİGM, “Japonya’da Mahalli İdareler”, Muammer Türker (Ed.), *Dünyada Mahalli İdareler*, ss. 667-689, T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No: 27, Ankara 1999.
- Mochida, N., “Local Government Organization and Finance”, Anwar Shah (Ed.), *Local Governance in Industrial Countries*, ss. 149-188, The World Bank, Washington D.C. 2006.
- Negiz N., “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yaralanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2011/19, (2), ss. 323-341.
- Norton, A., *International Handbook of Local and Regional Government: A Comparative Analysis of Advanced Democracies*, England 1994.
- Oğuz, M.C., “Rekabetçi Otoriter Rejimlerde Ulusaltı Seçimlerin ve Ulusaltı Siyasetin Önemi: Meksika’dan PAN Örneği”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2021/9,(1), ss. 135-155.
- Oktay, F., *Çin: Yeni Büyük Güç ve Değişen Dünya Dengeleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007.
- Osswald A., *Der sozialeRechtsstaatsHerausforderung: Auf-gaben der Struktur – undGesellschaftspolitik*, ISBN: 317001823X, Kohlhammer Ver., Stuttgart 1974.
- Özaydın, M.M., *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 3317, E- ISBN: 978-975-06-2352-3, Eskişehir 2016.
- Özcan, G. (2009), *Türkiye’de Kamu Harcamalarının Sosyal Refah Devleti Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir (TR).
- Özdemir, E., “Siyaset Sosyolojisi”, <http://aytackadioglu.com/wp-content/uploads/2020/04/%C4%B0stanbul-Siyaset-Sosyolojisi.pdf> [11.01.2022].
- Özdemir, S., *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İTO Yayınları, Yayın No. 57, İstanbul 2007.

- Özdemir, M.Ç. ve Dura, O., “Sosyal Politika Aracı Olarak Dernek ve Vakıflarda Gıda Bankacılığı”, *İnsan Hakları Yıllığı*, 2010/28, ss. 45-66.
- Özdemir, S., *Refah Devleti Analizi*, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyalhizmetlt_ao/refahdevanalizi.pdf [01.12.2021].
- Özel, N. (2019), *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik: Batman Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman (TR).
- Özensel, E., “Çokkültürlülük Uygulaması Olarak Kanada Çokkültürlülüğü”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2012/7, (1), ss. 55-70.
- Öztürk, H. ve Gül, H. (2012), “Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?”, *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, ss. 377-392.
- Pekküçükşen, Ş., “Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği”, *Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Çanakkale, 3 Aralık 2004, ss. 450-459.
- Pekşen, S.N. (2014), *Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Engellilere Sunulan Hizmetler: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya (TR).
- Robson, W.A., “Local Government”, *Encyclopaedia of the Social Sciences*, (Ed: Edwin R.A. Seligman ve Alvin Johnson), 1933/9, The Macmillan Company, New York, ss. 579-580.
- Salvucci, S.; Elizabeth Walter; Valerie Conley; Steven Fink ve Mehrdad Saba (1997). *Measurement Error Studies at the National Center for Education Statistics*, U. S. Department of Education, Washington, NCES 97464 Publication.
- Sarısoy, S., “Düzenleyici Devlet ve Regülasyon Uygulamalarının Etkinliği Üzerine Tartışmalar”, *Maliye Dergisi*, Temmuz-Aralık 2010/159, s. 278-298.
- Savaş, V.F., *Politik İktisat*, Beta Basım Yayım, İstanbul 1986.
- Serter, N., *Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet*, İstanbul Üniversitesi, Yayın No: 108, İstanbul 1994.

- Sinkaya B., *Ortadoğu Siyasetinde İran, İran İslam Cumhuriyeti'nde Siyasal Yapı ve Yönetim*, Ed: Türel Yılmaz ve Mehmet Şahin, Barış Kitap Basım ve Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- Şahin, M. (1999)., “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1999/8, (2), ss. 19-37.
- Şahin, H. (2020), *Sosyal Belediyecilik Anlayışının Benimsenmesi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa (TR).
- Şataf, C. ve Mermer, B., “Avrupa’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Türkiye”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2017/8, (17), ss. 13-33.
- Şimşek, G. ve Altun, F., “Sosyal Belediyecilikte Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Girişimci Faaliyetlerin Rolü”, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2020/4, (1), ss. 55-61.
- Şimşek, N. (2023), *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Meslek Edindirme Kursları: İSMEK Örneği* (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Tajbakhsh, K. (2000), “Political Decentralization and the Creation of Local Government in Iran: Consolidation or Transformation of the Theocratic State?”, *Social Research*, 2000/67, (2), ss. 377-404.
- Talas, C., *Toplumsal Politika*, İmge Kitabevi, Ankara 1990.
- Taşgım, N.Ş., *Yoksulluk, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler, Değişen Anlayışlar: Refah Devletinden Hayırseverliğe, Yoksulluktan Sosyal Dışlanmaya*, Nika Yay., Ankara 2017.
- Taşkit, U. (2019), *Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilik: Fatih Belediyesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul (TR).
- Tokol, A., *Sosyal Politika*, Vipaş Yayınevi, Bursa 2000.
- Tokol, A. ve Alper, Y., *Sosyal Politika*, Dora Yay., Bursa 2011.

- Topal, A., “Zapatista Özerk Belediye Deneyimleri”, *Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler: Umut ve Mücadele Mekânlarından Deneyimler*, haz. Ahmet Kerim Gültekin, İbrahim Gündoğdu, Patika Kitap, İstanbul 2013.
- Tortop, N., *Mahalli İdareler*, TODAİE Yayınları, Ankara 1991.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman H. ve Özer, M.A., *Mahalli İdareler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006.
- TÜBİTAK (2017)., “Bilim Merkezi Nedir?”,<https://web.archive.org/web/20171223234123/http://tubitak.gov.tr/tr/destekler/bilim-ve-toplum/ulusal-destek-programlari/4003/icerik-bilim-merkezi-nedir> [02.02.2022].
- Tunç, A. ve Kızıl, B., “Çin Halk Cumhuriyeti’nin Dönüşümü ve Yerel Yönetimler”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018/8, (2), ss. 51-72.
- Turan, E., Aydılek, E. ve Şen, A.T., “Avrupa Sosyal Modeli ve Türkiye’deki Sosyal Politikaların Tarihsel Bağlamda Karşılaştırmalı Analizi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 11/2016, ss. 1-17.
- Tümerkan, E.A. ve Birinci, M., “Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, İsveç-Norveç Örneği”, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2017/1, (1), ss. 64-100.
- Uçaktürk, T., Uçaktürk, A., Özkan, M. (2009), “Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği”, *VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi*, Çanakkale, ss. 1- 15.
- Ulusoy, A. ve Tarık V., “Japonya’da Yerel Yönetimler”, *Yerel Yönetim ve Denetim*, 2001/6, (6), ss. 24-31.
- Uslu, H., “Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Ümraniye Belediyesi”, İstanbul Üniversitesi, Kültür Yayınları, İstanbul 2011.
- Wu, E.X. (2001), *Reconceptualizing One Country, Two Systems in the Quest for Autonomy and Human Rights in Hong Kong under Chinese Sovereignty* (Doktora Tezi), University of Toronto, Graduate Department of Law, Canada (CND).
- Yalçındağ, S., *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*, TODAİE Yayını, Ankara 1996.

- Yalçıntaş, N. ve Tuna, O., *Sosyal Siyaset*, İstanbul 1997.
- Yay, S., “Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2014/3, (9), ss. 147-162.
- Yay, S., *Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti*, Astana Yayınları, Ankara 2020.
- Yazgan, T., *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992
- Yazgan E. (2015), *Para Politikası: Bir Örnek Olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Tepki Fonksiyonunun Tahmini* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (TR).
- Yıldırım, U. ve Göktürk, İ., “Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu*, Sakarya Üniversitesi, Ekim 2008, ss. 232- 255.
- Yücel, I. ve Kutlar, İ., “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi (An Evaluation of Local Government Services for Women in Turkey on the Basis of Gender)”, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2020/3,(1), ss. 151-169.

EKLER

Ek 1. Anket Soruları

Değerli Katılımcı;

Aşağıdaki anket, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yönetim Bilimi “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği” konulu doktora tezi için hazırlanan çalışmanın bir parçasıdır.

Anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar sadece bu çalışmada ve bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Bu nedenle soruları objektif olarak içtenlikle cevaplamanız büyük önem taşımaktadır.

Katkılarınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Çağatay ALAN

Danışman: Prof. Dr. S. Mustafa ÖNEN

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Medeni durumunuz?

☐ Bekâr ☐ Evli ☐ Eşinden Ayrılmış (Boşanma veya Ölüm)

3. Yaş grubunuz?

☐ 18-24 Yaş ☐ 25-34 Yaş ☐ 35-44 Yaş ☐ 45-54 Yaş ☐ 55 Yaş ve Üzeri

4. Eğitim durumunuz?

☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü

5. Çalışma durumunuz?

☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐ Emekli ☐ Öğrenci ☐ Ev Hanımı

6. Çalışma sektörünüz?

☐ Özel Sektör/İşçi ☐ Özel Sektör/Yönetici ☐ Kamu/İşçi ☐ Kamu/Memur

7. Aylık Geliriniz Ne Kadar?

☐ 0-4.253 TL ☐ 4.254-8.506 TL ☐ 8.507-17.012 TL ☐ 17.013-25.518 TL ☐ 25.519 TL ve Üzeri

8. Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?

☐ SKK ☐ Bağ-Kur ☐ GSS (Genel Sağlık Sigortası) ☐ Emekli Sandığı
☐ Banka Sandığı ☐ Diğer. Belirtiniz.....

9. Sosyal yardım ya da hizmete ihtiyaç duyduğunuzda ilk başvurduğunuz veya başvuracağınız kurum ve kuruluş hangisidir?

☐ Kurumlar ☐ Muhtarlık ☐ Belediye ☐ Valilik/Kaymakamlık ☐ Akrabalar
☐ Vakıf/Dernekler/STK ☐ Hayır Kurumları

10. Sosyal belediyeçilik denildiğinde aklınıza ne gelmektedir?

☐ Hiçbir fikrim yok ☐ Kurs ve Eğitim Faaliyetleri
☐ İş İmkânı Sağlaması ☐ Sürekli Maaş ve Burs
☐ Çocuk, Kadın, Yaşlı, Engelli ve Yoksullara Yönelik Yardımlar
☐ Sağlık ve Eğitim Giderlerinin Karşıllanması ☐ Konser, Sinema ve Şenlik Gibi Faaliyetler
☐ Karşılıksız Nakit Para ☐ Yiyecek, Gıda ve Yakacak Yardımı
☐ Rehberlik ve Danışma Hizmetleri ☐ Diğer. Belirtiniz.....

11. İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Yürütülen Sosyal Yardım ve Hizmetleri	Sosyal Belediyecilikle İlgilidir		Duydum		Yararlandım		Faydalılık Durumu				
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Çok Faydalı	Faydalı	Kısmen Faydalı	Faydasız	Çok Faydasız
Sosyal Yardımlar											
Halk Süt											
Nakdî Destek											
Eşya Desteği											
Genç Üniversiteli Desteği											
Sen Oku Diye Eğitim Desteği											
Askıda Fatura											
Aile Destek Paketi											
Anne-Bebek Destek Paketi											
Eğitim Destek Paketi											
Ulaşım Destek Paketi											
Evlilik Desteği											
Yenidoğan Desteği											
Kurban Eti Desteği											
Anne Kartı (Ücretsiz Ulaşım)											
Çiftçilere Yem ve Fide Desteği											
Sosyal Hizmetler											
Halk Ekmek											
Yuvamız İstanbul (Kreş)											
İSADEM											
Mahalle Evleri											
İBB Kadın											
Kent Lokantası											
İBB Öğrenci Yurtları											
İstihdam Ofisleri											
KİPTAŞ (İstanbul Konut İmar Planı)											
Kültürel Hizmetler											
Spor Tesisleri											
İBB Kütüphaneleri											
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler											
Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar, Diğer)											
Faydalanmadım											

12. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden nasıl haberdar oldunuz?

- ☐ Yetkililer Beni Buldu ☐ Yakın Çevrem Vasıtasıyla ☐ Ulusal Basın (TV/Gazete)
- ☐ Muhtarlık Vasıtasıyla ☐ Belediye Yayınlarıyla ☐ Belediye İnternet Sitesinden
- ☐ Sosyal Medya Kanalıyla (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube) ☐ Diğer. Belirtiniz.....

13. Sizce İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini yaparken neyi amaçlamaktadır?

- ☐ Sosyal Devlet Olmaktan Dolayı Görevi Olduğu İçin
- ☐ Vatandaş Temelli Hizmet Etme Amacı Olduğu İçin
- ☐ Sosyal Açıdan Gücsüzleri Önemsediği İçin
- ☐ Diğer. Belirtiniz.....

14. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmet faaliyetleri yürütmesi esnasında sizi rahatsız eden şeyler oldu mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

15. Yukarıdaki soru için cevabınız evet ise aşağıdaki hangi durum sizi rahatsız etti?

- ☐ Siyasi Tercihimden Dolayı
- ☐ Yardım ve Hizmetlerin Onur Kırıcı Şekilde Olması
- ☐ Bürokratik İşlemler ve Engeller
- ☐ Yapılan Yardım ve Hizmetlerin Düzensiz Olması
- ☐ Yapılan Yardım ve Hizmetlerin İhtiyaçları Tam Olarak Karşılamaması
- ☐ İhtiyacı Olmayan Kişilerin Yardımlardan Faydalanması

16. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, sosyal yardım ve hizmetleri adaletli bir şekilde yaptığını düşünüyor musunuz?

Çok Adaletsiz ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Çok Adaletli

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

17. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve sosyal hizmetler kapsamında farklı bir hizmet beklentiniz var mı? (Varsa lütfen birkaç cümle ile belirtiniz.)

.....

.....

.....

Ek 2. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anket İzni Yazısı

5.07.2023 18:52

Etik Kurul Otomasyonu

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 06-07-2023		Oturum Sayısı : 6	
Karar Sayısı : 3			
Etik Açından Uygun			
Çalışma Adı		"Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği"	
Araştırmacılar		Doktora Öğrencisi Çağatay Alan (Yürütücü) Prof.Dr. Semih Mustafa ÖNEN (Danışman)	
Başkan			
Prof.Dr. Yüksel GÖĞEBAKAN			
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı Mehmet YILMAZ		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	